The Timeline of ABDULKADIR MERAGI

This book is the first detailed chronological biography of Abdulkadir Meragi. You will find a lot of new information in it. You will be shocked when you get to know him. He was truly an important musician and systemist theorist in the history of world music and Turkish music and Persian music in the middle ages.

Prof.Recep Uslu,

He is music historian working with the discipline of musicology. He has many books on this subject. By researching Meragi since 2000, he managed to write this book and to identify the books of Meragi who wrote for both Timurid Shah Rukh and Ottoman Murad II.

DUVAR

9 786258 109382
sertifika no: 49837
duvaryayinlari.com

Prof. Recep USLU

The Timeline of ABDULKADIR MERAGI

DUVAR

Prof. Recep USLU

The Timeline of
ABDULKADIR MERAGI

DUVAR

THE TIMELINE OF
ABDULKADIR MERAGI

Recep USLU

İSTANBUL 2022

T e Timeline of Abdulkadir Meragi

Recep USLU

Editor in chief: Berkan Balpetek
Editors: Prof. Dr. Fazlı Arslan, Prof. Dr. Nilgün Doğrusöz, Doç.Dr.S. Tetik Işık
Cover miniature: Meragi who is playing shahrud instrument (artist Özge Bucak, 2017, detay).
Cover and Page Design: Duvar Design
Printing : First Edition-May 2022
Publisher Certificate No: 49837
ISBN: 978-625-8109-38-2

Cataloging in Publication Data
Uslu, Recep, The Timeline of Abdulkadir Meragi : The Founder of Herat Systemist Music School (English-Turkish) And Short Bibliography / Recep Uslu. – Istanbul : 2022, page

© Duvar Publishing
853 Sokak No:13 P.10 Kemeraltı-Konak/Izmir/ Turkey
Phone: 0 232 484 88 68
www.duvaryayinlari.com
duvarkitabevi@gmail.com

Printing and Binding: REPRO BİR
Repro Bir Mat Kağ. Rek. Tas. Tic. Ltd. Şti.
İvogsan 1518. Sokak 2/30 Mat-Sit iş Merkezi Ostim Yenimahalle/Ankara

Certificate No: 47381

CONTENTS/İÇİNDEKİLER

SECTION ONE: ENGLISH **1**

INTRODUCTION **1**

Abbreviations/ Kısaltmalar 4

PART ONE: TIMELINE OF MERAGI **7**

Meragi in Education from to be a Hafiz of Qur'an to be a Musician 7

Meragi at the Djalayirid Court 8

Meragi won 100.000 Gold-Coins 11

Meragi in Timur's Court at Samarkand 16

Meragi and Music Theory 19

Meragi in Herat 21

From Meragi to Ottoman Court 26

Meragi visited the Tomb of Imam Ali al-Rida Meragi Died in Herat 29 31

PART TWO: IMPORTANT POINTS **32**

Meragi and the Systemist Music School 32

Meragi's Sons 33

Meragi's Works 34

Meragi and the Systemist Music School 45

Some Books were claimed to belong to Him 35

Awards to Him by Sultans and Scholars 35

Instruments Invented by Meragi 35

Meragi’s Classification of Instruments 36

Meragi’s Methods for Music 37

Meragi’s Philosophy of Music: 37

Makasıd And Epiphany 37

Meragi’s Poems 38

Meragi’s Rhythms 38

Meragi’s Songs and Musical Compositions 38

Meragi is The Founder of 39

Herat Systemist School 39

Meragi’s Bibliography 40

SECTION TWO: TURKISH **41**

GİRİŞ **41**

BİRİNCİ KISIM: **45**

MERAGİ'NİN ZAMANÇİZGİSİ **45**

Meragi'nin Hafızlıktan Müzisyenliğe Eğitimi 45

Meragi, Celayir Sarayında 47

Meragi ve 100 Bin Altın 51

Meragi, Semerkant'ta Timur Otağında 56

Meragi ve Müzik Teorisi 62

Meragi Herat'ta 66

Meragi'den Osmanlı Sarayına 74

Meragi, İmam Ali Rıza Türbesi Ziyaretinde 82

Meragi'nin Herat'ta Ölümü 84

İKİNCİ KISIM : ÖNEMLİ NOKTALAR **86**

Meragi, Son Sistemci 86

Meragi'nin Yaşadığı Şehirler 86

Meragi'nin Oğulları 87

Meragi'nin Eserleri 88

Meragi'ye Ait Olduğu İddia Edilen Eserler: 103

Meragi'ye Verilen Emanlar, Takdirnameler 108

Meragi’nin Teori ve Eğitim Yöntemleri 154
Meragi’nin Müzik Felsefesi :
Makasıd ve Yansıma 155
Meragi’nin İcadı Çalgılar 110
Meragi’nin Çalgılar Sınıflandırması 117
Meragi’nin Teori ve Eğitim Yöntemleri 118
Meragi’nin Müzik Felsefesi : 118
Makasıd ve Yansıma 118
Meragi’nin Şiirleri 120
Meragi’nin İka-devirleri 121
Meragi’nin Besteleri 121
Meragi, Herat Sistemciler Ekolü’nün
Kurucusudur 126
SHORT BIBLIOGRAPHY OF MERAGI 127
KISA MERAGİ BİBLİYOGRAFYASI 127
INDEX 168

SECTION ONE: ENGLISH

INTRODUCTION

What is this? This is the chronology of a systemist music theorist in Middle East History. Four important points about this book will be explained.

First problem is the spelling of Abdulkadir Meragi? It is spelled with different letters in different European Languages. For example, Abd al-Qadir al-Maraghi (Wright, Blum and Agayeva); Abd-al-Qader b. Gaybi Maragi (Neubauer); Abdulkadir Meragi (Prator); Abdulgadira Meragi (Kerimov); Abd al-kadir b. Ghaybî or Abdalqadir Ibn Gaibi (Farmer). Our preference was to spell it as Abdulkadir Meragi like that of Prator's work, but other names were spelled in accordance with the spelling given in *Encyclopaedia of Islam, THREE* (2017) such as Uwais, Abd Allah, Abd al-Rahman and Sawadji etc. In footnotes it used Turkish spelling of sources' names like in the bibliography.

Secondly, who was he? He was a music theorist, an ud player, a virtuoso of ud, a compositor and a musician of sultans. Blum says for him in *Encyclopaedia of Islam, THREE* (2017): "he was the most important writer on music, also a composer, lutenist, poet, and calligrapher". Abdulkadir Meragi lived between the years of 1356-1435 and he was the last renowned music systemist.

Thirdly, this book is not translated to English from Turkish or the opposite. Of course there are some sentences that correspond each other but even these

are not complete translations and different information may be provided sometimes in the English and sometimes in the Turkish parts.

The fourth point, what is the source of all this information? All sources have been provided in Meragi's chronology entitled "Meragi'den II. Murad'a Müziğin Maksatlari" (2015), however you will find some of them in this book. This timeline is based on two things, one is on the sources and the other is just my guesses.

How should the chronology be read? The chronology has been written in two languages: English and Turkish. Both have been ordered in accordance with the Gregorian calendar, but the Turkish part also has the years of hidjri calendar and some sources.

The chronology also has two parts.

In the first part, the chronology includes the years from 1356 to 1435 of Abdulkadir Meragi. Here, you will find titles like "Education of Abdulkadir Meragi from to be a Hafiz to be a Musician; Meragi in Djalayirid Court; Meragi and 100.000 Gold-coins; Meragi in Timur's Court at Samarkand; Meragi and Music Theory; Meragi in Herat; From Abdulkadir Meragi to the Ottoman Court; Meragi's visit to the Tomb of Imam Ali al-Rida; Meragi's death in Herat.

Then, comes the second part entitled "the important points". Here you will find important information on Abdulkadir Meragi such as the cities he lived in, his children, his works, works claimed to him, his awards,

instruments invented by him, Meragi's classifications of instrument, his methods on music, his music philosophy, Meragi as poet, Meragi's new rhythms, and last subject of this part is his music compostions. You will also find a good bibliography about Abdulkadir Meragi in the end. TTK's online translation guide was used in the translation of hijri calendar to Gregorian calendar (www.ttk.gov.tr).

Abbreviations/ Kısaltmalar

a.e.: the same work/aynı eser,

ayz.: the same author/aynı yazar,

AH: After Hidjri calendar,

b.: borned time/doğum tarihi,

c.: volume/cilt,

DİA: *TDV İslam Ansiklopedisi*,

do.: borned time/ doğum tarihi,

d.: died time/ölüm tarihi,

dk.: minute/dakika,

dp.: footnote/dipnot

ed.: editor/hazırlayan,

er.tar.: online date/erişim tarihi,

fol.: folio of page/yaprak (Turkish vr.),

h.: hidjri calendar/ hicri,

haz.: prepared, editor/hazırlayan,

hş.: hidjri shemsi calendar/hicri şemsi takvim,

Ktp: Library/ Kütüphane,

l: left of page like fol.5l (Turkish vr.b),

NO Library: İstanbul Nuruosmaniye MS Library,

nşr.: edited by/yayınlayan,

ö.: died time/ölüm tarihi,

p.: page/sayfa,

r: right of page (Turkish vr.a),

s.: page/sayfa,

salt.: saltanat/reign,

sy.: sayı/issue,

TTK: Türk Tarih Kurumu/Turkish history society

vd.: ve devamı/etc or pp,

vdğr.: ve diğerleri/others,

vr.: yaprak/folio,

yy.: yüzyıl/century.

PART ONE: TIMELINE OF MERAGI

Meragi in Education from to be a Hafiz of Qur'an to be a Musician

1356 - January (AH Zilhicce 756). Abdulkadir Meragi was born in Maragha near Tabriz (in Iran) in the Djalayirids reign. The date of birth can be calculated from the findings[1]. His father was Hafiz Ghiyaseddin, who was nicknamed Ghaybi[2]. He was originally a Turkmen. Sultan Uwais Djalayir (reign 1356-1374) was the king of Djalayirids in Baghdad in Iraq when Meragi was born.

1358 ?- His father, Hafiz Ghiyaseddin Ghaybi who was an educator in Maragha started teaching Abdulkadir Meragi Qur'an, Arabic and music. He was two years old in 1358 when Sultan Uwais

---

[1] There is not his birthday in *Encyclopaedia of Islam Three* or Wikipedia in 2017 year. M. Ali Terbiyet gave his date of birth as 754/1353, but did not cite the source. However, according to the latest finding, it was determined that he wrote I am 57 years old in his work *Cami*. The *Cami* is dated 1413, so that his birthday is 1356. Meragi (Ozergin, 1984, p. 146) pointed out in *Sinname* that it is pass "heştâd sâl" means eighty years old in 1433, so the date of his birth is in 756/1356, when it was calculated with the hidjri calendar. Babek, who edited *Cami*, also calculated the same date 1356, but the Hijri date is different.

[2] There was a famous observatory and school with the big library in Maraga. Maraga Observatory was founded in 1259 for the big astronomer and musiclover Nasr al-din Tusi by Hulagu, but it was destroyed in 1304 by earthquake and then in 1316 by Mughal armies. Ghiyaseddin in 1316 was young man in Maraga. He was probably one of the last educators where grow up there.

Djalayir conquered Tabriz. Meragi became the Hafiz of Qur'an[3] at the age of eight years.

1366 ?- (h.767). Hafiz Abdulkadir Meragi was ten years old when his father and Salman-i Sawadji[4] (d. June 1377) who was a famous poet started to teach him how to write literature. Salman-i Sawadji was also a folk musician. It was probably during this time that Meragi's father died.

Meragi at the Djalayirid Court

1367 ?- (h.768). Abdulkadir Meragi was accepted to Sultan Uwais Djalayir's court in Tabriz in this year. He was advised as the minstrel to the Sultan by the famous poet Salman-i Sawadji and Hwace Ridvan Shah, the famous musician who were both the Sultan's advisors. He became a scribe and a musician at the Court. He probably took some music lessons from Hwace Ridvan Shah in Court.

1370 ?- It was at the library of the court that Abdulkadir Meragi read many books of

---

[3] Hafiz is a term used by Muslims for someone who has completely memorized the Qur'an. It is written being "the hafiz of Quran" in all Meragi's Works. Meragi, 1405 (*C*âmi, Istanbul NO Library, no. 3644), fol. 118b; Meragi, 1423 (*Makasıd*, Istanbul NO Library, no. 3656), fol. 102; a.e, Biniş, 1966, pp. 139; Merâgî, 1424 (Biniş), pp. 393. Generally it was finishing the education of the Hafiz of Quran in eighty old.

[4] Sawadji means of a term used for someone who played the instrument named the tanburshirvani and sung a kind of folk music of named panchgah according to Meragi. Meragi, *Zavâid* (Uslu), 2018, pp. 58 (in tanburshirvani). And also Sawa is a city near the Tahran and Salman was born in (Dihhuda, 1962, vol.28, pp.207 and vol.29, pp. 601). Salman-i Sawadji came to Tabriz with Sultan Uvays every summer from 1357 to 1374 years.

poems and heard many stories like the war stories of Alexander the Great and love stories such as "Layli and Majnun" or "Khusrev and Shirin" in Khamse of Nizami Gandjawi (b.1141-d.1214) and religious stories such as "Prophet Abraham and Qurban" or "Prophet Yusuf and Zulaykha". Even he may have heard the story of "Vamiq and Azra" by the folk musicians called the minstrels. Abdulkadir Meragi was also a very young musician and ud player at the Djalayirid palace in Tabriz and he probably started composing during this time.

1372 - Sultan Uwais Djalayir wrote a security guarantee certificate or a safety certificate named "hat[5]" about Abdulkadir Meragi who was 16 years old in Tabriz. He then gave music and literature lessons to Husayn Djalair and Ahmad Djalair[6]. They were Sultan Uwais Djalayir's sons.

1374 ?- He went to visit Sultan Shah Shuja (reign 1358-1384) of Muzaffarid in Shiraz from Baghdad with Salman-i Sawadji.

1375 - Sultan Husayn Djalayir became the king after Sultan Uwais Djalayir died. Abdulkadir Meragi served in his court. Sultan Shah Shuja

---

[5] Hat was very important word for Meragi's life. He took those certificates named "hat" in many times by famous peoples. The formal document named "hat", it was a security guarantee certificate everywhere in Meragi's time. It was given for security of a person by Sultan or important person. Actually "hat" is Arabic Word and means "paper". Meragi, *Makasid,* TSMK, Revan, no. 1726, fol. 78l, 79r; Bardakçi, 1986a, pp. 168-170.

[6] Meragi, *Makasıd*, TSMK, Revan, no. 1726, fol. 78l, 79r; Bardakçi, 1986a, pp. 168-170. Ahmad Djalair invented the new instrument named Rudhany according to Meragi.

captured Tabriz several months later. He ordered Salman-i Sawadji and Meragi to stay with him. Sayyid Sharif Djurdjani came from Bursa to Tabriz, probably in this year or last year. Meragi met the famous scholar Sayyid Sharif Djurdjani (d. 1413) and the famous poet Hafiz Shirazi (d. 1390-92?) in Tabriz. He made compositions amels (a kind of music form) for the poems of Hafiz Shirazi in mahur makam entitled "Kâr-ı Gül" (composition of like a rose) and in nihavent makam entitled "amal-i kâr (a kind of music form)". Sayyid Sharif Djurdjani wrote a new book on music entitled *Sharh* or *Mukhtasar al-Kitab al-Adwar*[7] in Tabriz. Sultan Shah Shuja leaved Tabriz to Sultan Husayn Djalayir after one year.

1376 - Sultan Husayn Djalayir wrote a new document named "hat" for security guarantee certificate of Abdulkadir Meragi who had served him like a teacher. His brothers Shaykh Ali and Bayazid Djalayir also wrote two documents named "hat" in this year for Meragi[8]. Abdulkadir Meragi and Salman-i Sawadji preferred to be close to Sultan Husayn Djalayir.

[7] Rustemi, 2013, pp. 25; Djurdjani, TSMK, III.Ahmed, no. A3458. This book tranlated to French and published by D'Erlanger in 1938.

[8] See the footnote of 1372 year for the "hat". All hats in Meragi, *Makasıd*, TSMK, Revan no. 1726, fol. 79r; Bardakçi, 1986a, pp. 29, 173-176

THIRTY NEVBET COMPOSITIONS
in A MOUNTH

Meragi won 100.000 Gold-Coins

1377- 11 January, Abdulkadir Meragi was nearly 20 years old when he entered and won a music competition between court musicians in Tabriz during the month of Ramadan. He composed a nawbat-form of music every day and won 100.000 kerroub-gold-coins after 30 nawbat-murattabs (or suite) compositions at the end of Ramadan[9]. He

[9] Meragi, Câmi, Istanbul NO Library no. 3644, fol. 59r; Meragi, *Makasıd*, Istanbul NO Library, fol. 86l-87l; Meragi, *Makasıd*, TSMK, Revan 1726, fol. 59r and 79l; Meragi, *Fevâid*, fol. 92r; Bardakçi, 1986a, pp. 29, 173-176; Abdülaziz Meragizade, *Nekâve*, Istanbul NO Library, no. 3646, fol. 70; Uslu, 2015b, pp.10. The 1379 date given by Farmer (in *EI*, I, 66-67) and Blum in *Encyclopedia of Islam THREE* is incorrect.

married a daughter of Hwace Ridvan Shah[10]. Sultan's poet Salman-i Sawadji died after this competition (d. June 1377).

1377 - 11 February, at the end of Ramadan, Meragi was sent to Ahmad Djalayir the brother of Sultan Husayn Djalayir in Basra. He became one of the boon companions of Ahmad Djalayir and taught him music theory of Urmawi and lute. He invented a new musical instrument named "saz-ı kâsehâ-yı çînî" like the instrument of bowls. Young Ahmad Djalayir wrote him a new security guarantee certificate "hat[11]" for his invention in 23 June 1377.

1378 - January, Abdulkadir Meragi went to visit Shaykh Sadraddin Musa (b.1305-d.1392, at this time Shaykh Musa was 73 years old, he was famous as the Shaykh of Ardabil) in Ardabil from Basra and Tabriz. He played the new instrument of 76 different bowls for him and sang some sonnets from his compositions of hicaz and husayni makams[12].

---

10 Meragi, *Makasıd*, Istanbul NO Library, fol. 87b; Meragi, *Makasıd*, Leiden, fol. 52a; Öztuna, 1988, pp. 9-12; Uslu, 2015b, pp.10.

11 Taki Hüseyni, 2011, pp. 41-43; Bardakçi, 1986a, pp. 30, 31; Öztuna, 1988, s. 13. See the footnote of 1372 year for the mean of "hat".

12 Meragi, *Fevâid*, fol. 108l.

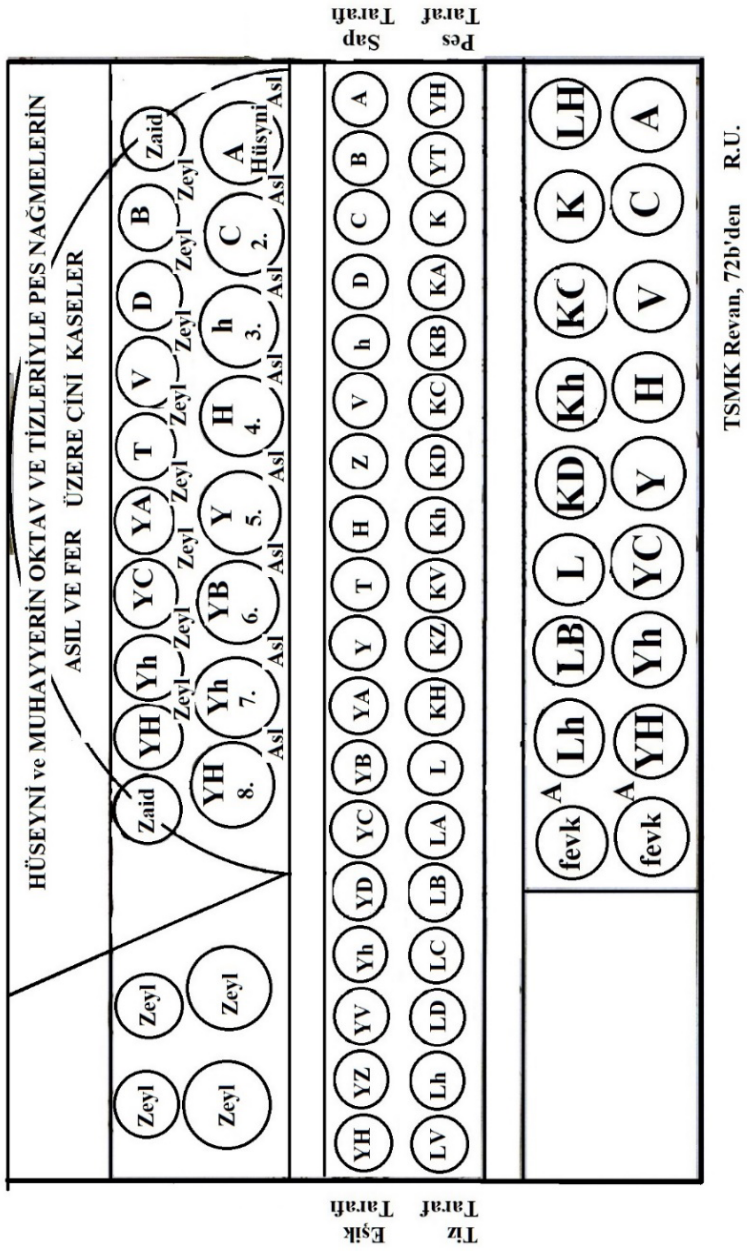

Saz-i kâsât, 76 Bowls instrument, is Meragi's invention (TSMK Revan, fol. 72l).

1381 - 28 March, Abdulkadir Meragi composed a new rhythm of 24 times and 6 beats for Sultan Husayn Djalayir in Bagh-ı Davlathana in Tabriz. He named it as "davrirabi: the spring rhythm" for the spring-season in this time[13].

1382 - Ahmad Djalayir killed his brother and king Sultan Husayn Djalayir and so the Djalayirid country was divided in two. Abdulkadir Meragi chose to stay in Baghdad with Shaykh Ali, brother of Ahmad Djalayir. Following the Ucan-war between Shaykh Ali and Ahmad Djalayir, Meragi composed a new usul named "darbifatih: the rhythm of conqueror" for Shaykh Ali who was the victor. It has 50 times and 10 beats (or 14 beats) [14].

1384 - Sultan Ahmad Djalayir conquered other places of Bayezid and became the new king of Djalayirid in this year. Abdulkadir Meragi lived in his court.

1385 - One day Meragi and the Sultan were on the boat with 30 rowers. Meragi invented a new rhythm named "davrishahi: the rhythm for shah" in Rudhana on Dicla river in Baghdad for Ahmad in 1385. It has 30 times and 12 beats[15]. Abdulkadir Meragi then moved off to Tabriz with Sultan Ahmad. Toktamish Khan of the Golden Horde attacked

---

13 Meragi, *Fevâid*, fol. 96r; Uslu, 2015b, pp. 11.

14 Meragi, Câmi, Istanbul NO Library no. 3645, fol. 54r; Meragi, *Fevâid*, fol. 95r; Uslu, 2015b, pp. 11.

15 Meragi, Câmi, Istanbul NO Library no. 3645, fol. 54r; only name in Meragi, *Makasıd*, Biniş, pp. 190; on a figure in Meragi, *Makasıd*, Istanbul NO Library no. 3656; Meragi, *Fevâid*, fol. 96r; Uslu, 2015b, pp. 11.

Tabriz at the end of this year. Sultan Ahmad Djalayir first gave Tabriz to him, but later he attacked and took Tabriz from Toktamish again.

1386 - Timur Lang started "The Three-Year Campaign" and he first conquered Tabriz. Sultan Ahmad Djalayir left the city. When Timur left Tabriz, Toktamish came and conquered Tabriz again, but he left when he heard that Timur was coming back[16].

1387-1389- During these years, Timur conquered Van, a city in Turkey and Shiraz in Iran. The chief-scholar in Herat Madrasa Sadaddin Taftazani (d. 1390) wrote a "hat"[17] probably in 1387 and sent it for safety of Abdulkadir Meragi. Timur again conquered Tabriz at the end of this year. Hafiz Shiraz, a famous poet of the Sultan Muzaffarids, died in Shiraz in 1390 after Timur conquered Shiraz.

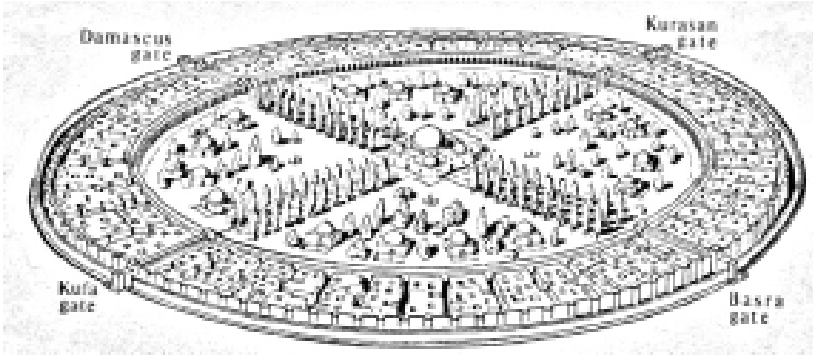

Old plan of Baghdad (DİA).

[16] Marozzi, 2006, pp. 419

[17] Meragi, *Makasıd*, TSMK, no. 1726, fol. 78l; Bardakçi, 1986a, pp. 177. See the footnote of 1372 year for the "hat".

1392 - Abdulkadir Meragi was in Baghdad with Sultan Ahmad Djalayir. Timur started a war of "The Five-Year Campaign" from Samarkand to the West[18].

Meragi in Timur's Court at Samarkand

1393 - 10 August-29 August, Timur came out to capture Baghdad. Sultan Ahmad Djalayir walked out of Baghdad with his army and Abdulkadir Meragi, but Miran Shah, Timur's son, caught Meragi in Karbala[19] of Iraq and Sayyid Sharif Djurdjani in Shiraz. He took them to Samarkand. Meragi told Timur as a musician that sleep is one of the effects of music. Then Timur said "do it", and so Meragi played his ud and after a while the eyes of Timur were closed. Meragi also composed Turkish words for Timur, he was forgiven by Timur and was given a house, a vineyard and a new wife in Samarkand. Blum says "he was one of the boon companions of Timur". Meragi began teaching music to the children of important people in the old four-part madrasah of Samarkand.

1394 - June, Abdulkadir Meragi's first son named Nur al-din Abd al-Rahman was born in Samarkand[20]. Ulugh Beg Muhammad Taragay who was the son of Shah Rukh and his wife Gawharshad, was born in Sultaniyya in this year 22 March 1394.

---

18 Marozzi, 2006, pp. 419

19 Brown, 1920, pp. 191; Bardakçi, 1986a, pp. 32; Shiloah, 1979, pp. 168

20 Uslu, 2015b, pp. 13; Bardakçi, 1986a, pp. 32

1396 - Abdulkadir Meragi went for a wedding to Mourgzar near Samarkand where he played the ud there and read Qur'an for Timur[21].

1397 - Timur started restoration work for the tomb of Ahmad Yasawi in two years in Yasi in Turkmenistan. Darwishes of Yasawi tariqa made aloud dhikr/cahri and inwardly/hafi dhikr and sang the hikmet (like a hymn as Turkish word).

1398 - 11 March, Abdulkadir Meragi's second son named Nizameddin Abd al-Rahim was born in Samarkand[22].

1398 - 20 March, Abdulkadir Meragi was nearly 42 years old. He played the ud instrument and read Qur'an to Timur in Qan-i gul-bagh (The place of rose garden[23]), which was near Samarkand. It was given him a new "hat" [24] dated 20 March 1398 for safety by Timur and was mentioned his little child in it. Timur went out from Samarkand to India for war.

1399 - Abdulkadir Meragi became the teacher for Gıyaseddin Pir Muhammed Mirza who was the new prince for the Timurids. He composed a new rhythm named "miatayndavr: the rhythm of two hundred beats" for him in Bagh-ı Naqsh-jihan (The

---

[21] Uslu, 2015b, pp. 13; Bardakçi, 1986a, pp. 32

[22] Uslu, 2015b, pp. 13; Bardakçi, 1986a, pp. 185

[23] Today, this place is known "Qan-i Gil" near the Samarkand.

[24] Rauf Yekta, 1902, pp. 106-109; see the footnote of 1372 year for the "hat".

garden of naqsh-djihan) near Samarkand. After Timur returned from India, he posted Abdulkadir Meragi to Miran-shah in Tabriz. Timur then left Samarkand to conquer Georgious place and Baghdad.

1401 - Timur conquered Baghdad a second time[25]. Sultan Ahmad Djalayir went to Ottoman Bursa to ask for help from Bayazid I. Sultan Ahmad Djalayir told about the famous musician Abdulkadir Meragi and his music compositions in the Ottoman court. Ibn Haldun met Timur in Dimashk. Timur returned from Baghdad to Tabriz and Karabagh in the winter of 1401 and 1402.

1402 - 20 July, The Ankara war was fought between Timur Lang and Ottomans Bayazid I. Timur stayed for one year in Anatolia and Bayazid I died. Timur sent Catholic Johannes of Sultaniye as the ambassador to European countries Italy and France and England in 1402, but Johannes didn't come back after he heard Timur's died in 1405[26].

1404 - 10 April, Timur went to Tabriz and heard that his son Miran-shah was very fond of entertainment and always drank responsibly and therefore he wanted to punish his teachers. Sayyid Sharif Djurdjani in Samarkand wrote and sent the new "hat"[27] for safety of Abdulkadir Meragi to Timur. Timur

---

25 Marozzi, 2006, pp. 420

26 Özcan, "Timur'un Elçisi Sultaniyeli Johannes", *Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 33/no. 55, 2014, pp. 121- 162

27 Meragi, *Makasıd*, TSMK, Revan no. 1726, fol. 78r; Rauf Yekta, 1902, pp. 106-109; Bardakçi, 1986a, pp. 180-181. See the footnote of 1372 year for the "hat".

killed some of the educators and music teachers of Miran-shah in Tabriz. Meragi escaped in fear and later came and begged Timur to forgive him while reading Qur'an and he was forgiven.

Meragi and Music Theory

1404?- Abdulkadir Meragi wrote his first book named *Kanz al-alhân* (means the treasures of music) on music theory in Samarkand. It was written during the years of 1398-1404[28] probably. Unfortunately, his book was lost and it was never found, however the subjects inside have been discovered by R. Uslu (see Uslu, *Makasıd*, pp. 15). Meragi probably explained "Tarh method" in the music scala and critized some views of Urmevi in *Kitab al-Advar* and Shirazi in the music part of *Durrat al-Tac*, then he also wrote same things in the other books. Probably, Ulugh Beg took his first music taste from Meragi during his education in Samarkand Madrasa with Meragi's son Abd al-Rahman.

1404- 8 September-18 November, Ruy Gonzales De Clavijo (d. 1412) came to Samarkand to meet with Timur. He was the ambassador of Henri III of Castille in Spain to Timur and met with Timur in the Dilkusha Bagh (: Dilkusha Garden) of Samarkand in 8 September. Timur sons Shah Rukh and Miran Shah were there. Did Abdulkadir Meragi see Clavijo? We don't know because Clavijo didn't write anything about him and music in his memoirs, but

[28] Discuss see Uslu, 2015b, pp. 15

possibility. We know Clavijo saw so many big buildings like "Gur-i Amir" in Samarkand that was built by Timur. Clavijo leaved from Samarkand in 18 November[29]. Timur, celebrated for his victories in this time and married his five grandchildren. One of them, Ulugh Beg, married Agha Biki in October 1404 (Rebiulevvel 807). Abdulkadir Meragi played the ud and read Qur'an to Timur in Qan-i Gul-bagh (: the place of rose garden) near Samarkand in this wedding and festival. Timur gave the cardigan jeweled from India to Meragi for the reading of Qur'an.

1405 - 18 February. In this year Timur died on 18 February 1405[30]. Khalil Sultan (reign 1405-1409) became the new king of Timurids in Samarkand. He was the son of Miran-shah and grandson of Timur. Abdulkadir Meragi served him in Samarkand until 1409.

1405 - 19 July, Abdulkadir Meragi who was nearly 49 years old, wrote a second book on music theory entitled *Dj*âmi *al-alhân* (meaning the encyclopaedia of music or the music book: Oxford Bodleian Library, Marsh, no. 282) [31] for his two sons on music teaching. He mentioned both his sons in it, Nur al-Din Abd al-Rahman, who was 12 years old and Nizam al-Din Abd al-Rahim who was 7 years old how to play the ud. It was during this year that Abdulkadir

---

29 Clavijo, *Clavijo Embassy to Tamerlane 1403-1406* (translated to English by Guy Le Strange), London 1928, pp. 278-300

30 Marozzi, 2006, pp. 421

31 Meragi, Câmi, Oxford Bodleian Library, Marsh, no. 282; Discuss for written date see Uslu, 2015b, pp. 16

composed two new usuls named "kumriyya: the rhythm of pigeon" with 8 times and 2 beats and another usul named "darbidjadid: the new rhythm" with 14 times 4 beats[32].

1406 - Muhammed Mirza who prepared to rebel against Khalil Sultan was killed by his vizier. Abdulkadir Meragi was his music and literature teacher in Samarkand Madrasa.

1408 -16 April. Miran Shah Mirza who catched Meragi in Kerbela died in the end of this year. He died while a war to Karakoyun armies in Tabriz. He had three sons: Halil Sultan and Abu Bakr and Muhammad Mirza.

Meragi in Herat

1409 -13 May. Abdulkadir Meragi accepted Shah Rukh in Herat as a sultan after Khalil Sultan (d. 1411 in Rey) and thus entered the sultan's auspices. He wrote "praying to the Islamic king" in his book *Dj*âmi *al-alhân* for Shah Rukh and presented it as a gift to him (Oxford Bodleian Library, Marsh, no. 282) [33]. Abdulkadir Meragi performed test the Poet Ârifi-yi Harawi[34] and made exam him with Salman-i Sawadji's poems, then Poet Ârifi-yi Harawi (790-853/1388-1449) spent his literary career at the court of Sultan Shah

---

32 Meragi, Câmi, İstanbul NO Library no. 3645, fol. 54b; Meragi, Câmi, Biniş, pp. 228; Uslu, 2015b, pp. 16

33 Meragi, Câmi, Oxford Bodleian Library, Marsh, no. 282, fol. 1l; Uslu, 2015b, pp. 17

34 Uslu, 2015b, pp. 17

Rukh. He was known as Salman-i Thani (second Salman, it was first Salman-i Sawadji). Shah Rukh retreated to Herat and left the administration of Samarkand region to his son Ulugh Beg. Shah Rukh was religious. He used to read the Qur'an four times a week in Herat Palace on Monday, Thursday, Friday and Saturday. Probably Meragi was among those who read the Qur'an.

1410 - Abdulkadir Meragi wrote second times his book *Dj*âmi *al-alhân* for Shah Rukh in Herat (in Rauf Yekta's collection in old time). Sultan Ahmad Djalayir was killed in Tabriz by Yusuf Karakoyunlu (31 August 1410), and Abdulkadir Meragi wrote a poem for his memory. Shah Rukh builded a famous observatory in Samarkand and a Big College of Herat in 1410. Probably Meragi taught music to the children of important people in this Herat College. Kadizade Rumi Bursawi came from Ottoman Bursa to Samarkand to receive education from Sayyid Sharif Djurdjani (d. 1413 in Shiraz) [35].

1411 - Sayyid Sharif Djurdjani (d. 1413 in Shiraz) moved from Samarkand to Shiraz with his family and son Muhammed. He passed Herat and Meragi saw him off there.

1413 - 11 April, Abdulkadir Meragi attached some notes at the end of the first *Dj*âmi *al-alhân* (Oxford Bodleian Library, Marsh, no. 282) in Herat. Meragi's friend Sayyid Sharif Djurdjani died in Shiraz after he left from Samarkand before a year.

[35] Fazlıoglu, "Kadızade", *DIA*, vol. XXIV, pp. 97

Abdulkadir Meragi had a new child named Abd al-Aziz who was born 01 Muharrem 816/ 03 Nisan 1413 [36].

1414- November, Ulugh Beg came from Samarkand to Herat for visiting his father Shah Rukh. In the evening celebration Ulugh Beg sat with his borther Baysunghur next to his father. Probably Meragi read Qur'an and music for him with his son Abd al-Rahman.

1415- Abdulkadir Meragi rewrote his book *Dj*âmi *al-alhân* for himself in Herat for the third time (Istanbul NO Library, no. 3644; Shiloah, 1979, pp. 171-172). He added it the part of anthology of poets named "*Madjâlis*" [37] (published named *Djâmi al-alhân Khâtime*, ed. Taki Biniş, Tahran 1372 hş./1993). It is possible for it to say his the different work. He also mentioned for the first time that he invented named "kanun-ı murassa-ı gaybi" instrument in this book.

1416-17?- Abdulkadir Meragi rewrote the book *Dj*âmi *al-alhân* for Shah Rukh in Herat for the fourth time (Istanbul NO Library, no. 3645) [38] but he could not offer it to him. Zaynaddin Khafi (d. 1435) became a famous sufi and taught at the Suhrawardi school in Khafi village near the Herat after coming from Egypt.

---

36 Discuss see Uslu, 2015b, pp. 17. New finding shows that he was born 1413. 01 Muharrem 816/ 03 Nisan 1413 in Meragi, *Cami*, Ed. By Babek. 2010.

37 Meragi, *Mecâlis* in *Câmi*, Istanbul NO Library no. 3644, fol. 62-118; Uslu, 2015b, pp. 18

38 Meragi, Câmi, Istanbul NO Library no. 3645 without *Mecâlis*; Uslu, 2015b, pp. 18

1417 - 11 May. Ambassadors from Chine came to Shah Rukh. Ceremony and entertainment was held for Chinese ambassadors in Herat[39]. Ulugh Beg was in the celebration. Probably Abdulkadir Meragi played ud and read Qur'an in ceremony with his son Abd al-Rahman who was 23 years old.

1418 - Abdulkadir Meragi finished his fourth work on 26 October 1418, named *Makasıd al-alhân* (: The aims of music. First copy without dedication; in Iran, Mashhad, Rizavi Library, Nadirshah Foundation, no. 539; Musicologist Taki Binish edited this copy, it was first printed in 1966 and second print in 1977) [40]. Probably this book was for the son of Djurdjani who was a teacher in Herat Madrasa. Meragi also wrote a new work named *Kitab-i Lahniyya* (Oxford Bodleian Library, no. 1843 and new number in Ouseley, no. 264) and finished it on 21 November 1418 for Baysunghur Mirza (son of Shah Rukh) [41] who was the new crown prince. Abdulkadir Meragi also rewrote his work *Makasıd al-alhân li's-Sultan Shahrukh* for Shah Rukh on 20 December 1418 in the same year (İran Melik Library, umumi, no. 5390, dated 21 Zilkaadeh 821/1418; Paris NB Library, Persian, no. 1121, fol.

---

39 Barthold, 1997, pp. 95.

40 Meragi, *Makasidul-elhân (First Version)*, Mashhad Rizavi Library, no. 539; it was printed by Taki Biniş (Tahran 1977). We know Rauf Yekta did first translate it to Turkish before 1930 as Bardakci said (Bardakcı, *Turk Musikisi*, 1986, pp. 14), then second translate by Prof. Saime Inal Savi in 1985's, it is in Bardakci's collection. They are unprinted the both. Seferova, 2006, pp. 190; Uslu, 2015b, pp. 18

41 Meragi, *Risale-i Lahniyye,* Oxford Bodleian Library, Ouseley, no. 264; Seferova, 2006, pp. 190, 191; Uslu, 2015b, pp. 18

1r-100l, this second MS was written originally dated 1435 in Anatolia from MS dated 821/1418; translated to Turkish by Recep Uslu, unfortunately unprinted) [42]. This book was written a little differently from the previous *Makasid al-alhân*. Abdulkadir Meragi used this "makasid" term because he was affected by this philosophy. He heard about "makasid philosophy" many times from al-Taftazani and Sayyid Sharif al-Djurdjani. They were friends of Meragi and also teachers of Shah Rukh at the Herat and Samarkand Schools.

1419?- Abdulkadir Meragi invented a new rhythm named "davriadl: the justice rhythm" in Zaghan Bagh (: Zaghan Garden) of Herat for Sultan Shah Rukh, it has 28 times and 10 beats. It was named as "justice rhythm" because Sultan Shah Rukh was talking about justice during this time.

1420?- Abd al-Rahman Djami who was fifteen years old came to Herat to receive education with his father Ahmed who came to Herat Madrasa as a scholar. He then went to Samarkand Madrasa in 1424 for education then he lived there for nine years. He must have met Abdulkadir Meragi in Herat.

[42] Meragi, *Makasidul-elhân li's-Sultan Shahrukh (Second Version for Shah Rukh)*, Paris NB Library, Persian, no. 1121. It was translate to Turkish by Recep Uslu in 2016's, but it is unprinted.

From Meragi to Ottoman Court

1421 - Murad II became the sultan of the Ottoman Empire in Anatolia. Abdulkadir Meragi's young son Abd al-Aziz Meragizade who was almost ninth or ten years old, went to Anatolia with the embassies of Sultan Shah Rukh's. Sultan Murad II took Edirne from rebels and gave Timurkhan village of Edirne to Abd al-Aziz Meragizade as an "ikta" [43] (a kind of guarantee of payment). Abdulkadir Meragi composed a song for Sultan Murad II[44].

1421 - Baysunghur Mirza invited many artists and writers to Herat Library where he founded the Art Academia of Herat. Abdulkadir Meragi was actively involved in this foundation as a musician writer like *Kitab-ı Lahniyya* (1418) for Baysunghur. Mirza Djafar Tabrizi became the chief of Herat Art Academia and Library. Meragi also met and discussed music theory with Ghiyasaddin Kashani in Samarkand.

1422 - The Anthology of Songs was written in Edirne which included 65 compositions by Abdulkadir Meragi (edited R. Uslu, *Mecmua-yi Güfte: NO 3135*, İstanbul 2007). This book was written by the order of Sultan Murad II.

---

43 Uslu, 2015b, pp. 20.

44 Uslu, *Mecmua-yi Güfte: NO 3135*, Meragi's amel composition for Murad II in fol. 118r. Shiloah (1979, pp. 168) wrote Meragi went to Bursa in 1421 like some Turkish writers, it is not true. And also it is not true that Meragi wrote a musical treatise named Makasıd for the Ottoman Sultan Murad II in 1421 in Wikipedia like Farmer's article in encyclopedia.

1423- Abdulkadir Meragi rewrote *Makasıd al-alhân fi ilm telif al-nagam ve al-evzan* for Ottoman Sultan Murad II again with different compositions than the previous rewriting (it was completed on 11 February 1423) [45]. He reduced some parts such as the instrument part from the previous *Makasıd*. He especially mentioned the previous book named *Kitab-ı Lahniyya* (1418) in this *Makasıd li al-Sultan Murad*. This book was gifted to Sultan Murad II in Edirne from Herat by embassies of Shah Rukh (and it was in Rauf Yekta's collection in 1920's, but later it was sold at the London Cristie's Auctions and Private Sales in 2010; It was translated into Turkish by R. Uslu and was printed in 2015 with a title of "Meragi'den Sultan II. Murad'a Müziğin Maksatları". See in the biblioghraphy).

1425-1426?- Abdulkadir Meragi wrote a new book *Sharh-i Kitab al-Adwar* (: The book of explications of Urmawi's music book[46]) in Herat between 1424-1426 years (İstanbul NO Library, no. 3651/1, fol. 1r-67r). He also wrote it as a complementary or supplemantary work and named *Favâid-i Ashara* (: Ten benefits about music). There are some figures of instrument in it.

---

[45] Meragi, *Makasıdul-elhân (Thirth Version for Murad II)*, dated 1423, It was in Rauf Yekta's collection, but it was seen in London Cristie's Auctions and Private Sales in 2010. Nowadays it was in the special collection and it's microfim is in the Istanbul Sulaymaniya Library (no. 3011).

[46] Meragi, *Şerh-i* Kitabu'l-Edvar, Istanbul NO Library, no. 3651/1, fol. 1l-67l; Rustemi (ed.), *Kitabu'l-Edvar fil-musiki li-Safiyyüddin be Tercüme-i Farsi* (mütercim na-şinahte), Mukaddime, pp. 25; Shiloah, 1979, pp. 175; Seferova, 2006, pp. 190.

1425 - 28 October. Ulugh Beg came from Samarkand to Herat, for celebrating his victories against Moghols. Shah Rukh welcomed him with a ceremony and celebrated for him[47]. Probably Abdulkadir Meragi read Qur'an and played ud in the celebration with his son Abd al-Rahman who was 31 years old. Ulugh Beg left Herat in November 10.

1426 - Abdulkadir Meragi was influential in the copying of the book Sayyid Sharif Djurdjani's *Sharh-i Kitab al-Adwar* by Abd al-Malik Balkhi (İstanbul TSMK, no. A3458).

1427 - 21 February, Shah Rukh was assassinated when he left the Juma Mascid in Herat, and he was saved with injuries.

1430 - Abdulkadir Meragi was 74 years old. He rewrote *Sharh-i Kitab al-Adwar,* a second time and attached his autobiography named *Sinname* at the end (TSMK, Ahmed III, no. 3470, fols. 1r-40r, without supplement named *Favâid*) [48].

1433 ?- (h.836). Abdulkadir Meragi attached his autobiography named *Sinname* at the end of *Sharh-i Kitab al-Adwar* (TSMK, Ahmed III, no. 3470, his autobiography: fols. 40b-41b. He was 80 years old according to the hidjri calendar). He mentioned all sultans who honored him and worked with him from Sultan Uwais Djalayir to Sultan Shah Rukh Timurid in his autobiography which was entitled "*Sinname*" by R. Uslu.

---

47 Barthold, 1997, pp. 88.

48 Meragi, *Şerh-i* Kitabu'l-Edvar, TSMK Library, Ahmed, no. 3470.

Meragi's autobiography was first introduced by Kerimov (in 1975) which was later translated into Turkish by Kemal Ozergin[49] (in 1984) and M. Bardakçı (in 1986). In the same year, Abdulkadir Meragi rewrote *Sharh-i Kitab al-Adwar* for a third time in Herat (Istanbul NO Library, no. 3651/2, fols. 68b-119b; edited by Taki Binish and printed Tahran 1977; Translated it into Turkish by Kubilay Kolukırık, printed Ankara 2012) and attached a new supplement named *Zavâid-i Favâid-i Ashara* (: The supplement of ten benefits) [50]. This last work is some different as text composition than other *Favâid-i Ashara* and there is not the figures of instrument in it (Meragi's *Zavâid* and *Favâid* were translated by R. Uslu into Turkish) [51]. In this work, Meragi mentioned his son Abd al-Rahman Meragizade who was 38 years old as a famous udi (ud player).

1433 - 20 December (h. 837), Baysunghur Mirza (son of Shah Rukh) died in this year in Herat. He was a founder of Art Academy of Herat.

Meragi visited the Tomb of Imam Ali al-Rida

1434 - Abdulkadir Meragi went to Mashhad to visit the tomb of Imam Ali al-Rida (d. 818) together with architect Kıvam al-Din Shirazi

49 Meragi, *Sinname* (by Özergin in, *Kemal Çığ'a Armağan*), 1984, pp. 145-150; and in Bardakçı, 1986a, pp. 156-158.

50 Meragi, *Şerh-i* Kitabu'l-Edvar, Istanbul NO Library, no. 3651; Meragi, *Fevaid-i Aşere*, in the end of MSS in Istanbul NO Library, no. 3651.

51 Translated by Uslu, *Meragi'nin Son Müzik Eseri Zevâid-i Fevâid-i Aşere*, Ankara Atatürk Kültür Merkezi yay. 2018.

and Gawharshad who was the mother of Baysunghur. He composed the famous compositions entitled "amal-i kâr-ı shash-aghaz" (composition for six mods) or named as "amal-i kâr-ı Khorasan" (composition for Horasan). He also composed Abd al-Rahman Djami's poem (who went onto became a famous sufi) during those years.

1434 - Abdulkadir Meragi rewrote *Makasıd al-alhân fi ilm telif al-nagam ve al-evzan li's-Sultan Murad* again in this year in Herat (Tahran, Melik Library, no. 832/1, it was written in 1434) [52]. Shah Rukh sent messengers to Sultan Murad II in Istanbul and asked him not to help the rebel Iskandar Bey in Anatolia. Shah Rukh then came Anatolia and has taken Iskandar Bey, he came back to Herat.

1435 - 15 January, It was written Abdulkadir Meragi's *Makasıd al-alhân fi ilm telif al-nagam ve al-evzan li's-Sultan Murad* by scribe Muhammed Ilyas (Topkapı Sarayı Museum Library, Revan, no. 1726, copied in the 15 January 1435; Translated it into Turkish firstly by Recep Uslu, printed Ankara 2015, with a chronology of Abdulkadir Meragi), [53] probably in Samarkand. Meragi was living in Herat when it finished to write, but he was very sick.

---

52 Meragi, *Makasıdu'l-elhân*, Tahran Melik Library, no. 832.

53 Uslu, *Müziğin Maksatları Makasıdul-elhân*, Ankara Atatürk Kültür Merkezi yay. 2015. It was translated with edition critic method from three manuscript version: 1. *Makasıd*, TSMK Revan no. 1726, dated 1435; 2. *Makasıd*, Istanbul NO Library, no. 3656, dated 1498; 3. *Makasıd*, Leiden University Library, Warnery, no. 271, dated 1580. This last MSS was not written in 1421, but it is true for Murad II. Shiloah, 1979, pp. 171-172.

Meragi Died in Herat

1435 - March, Abdulkadir Meragi was 79 years old when he died of the plague in Herat probably towards the end of the year (Shaban 838 AH). Shah Rukh was very pleased of Sultan Murad II and sent him some gifts with his messengers for Edirne Darulhadis that was completed in the end of same year. There was the book of Meragi between gifts.

By the way, Fath Allah Shirwani (b. 1417-d. 1487) was eighteen years old when he came to Herat to receive education. He copied *Sharh-i Kitab al-Adwar* (with supplement Zevâid) a book by Meragi in 1442 and also it has been copied *Makasıd al-alhân* by Abd Allah Sabzevary in 1441 (Ankara Milli Library, no. 06MilYzA.5238). Shirwani then became a famous scholar in Istanbul. He wrote a music book named *Macalla fi'l-musika* (: The basic principles of music, TSMK, Ahmed III, no. 3449; printed by F. Sezgin in Frankfurt 1986; translated by B. Akdogan into Turkish, printed twice Ankara 1996 and 2009) in Bursa for the Ottoman Sultan Mehmet II probably around 1452. He taught music theory to Mehmed Ladiki at the Fatih Madrasa after Istanbul the city was conquered.

PART TWO: IMPORTANT POINTS

Meragi and the Systemist Music School

The systemist school ("maktab-i muntazamiyye" in Arabic and Persian) in the music theory was founded by Safi al-Din Urmawi (d. 28 January 1294). H.G.Farmer and the most of musicologists accepted that Urmawi was founder of new school in music named Systemist School. Their views on the music theory are shortly here that the makam is founded on fourth and fifth frets in a circle named "devir" and all rhythms are written also on it as a pattern. There are 17 pitchs on the music scale and twelve makams and six avazes and six rhythm patterns. Yahya Kashi (wrote in 1345), Safadi and Djurdjani (wrote in 1375) followed on his views. The last member of the systemist music school Abdulkadir Meragi (d. 1435) added them twenty-four a kind of makams named "shu'be" and new rhythm patterns. He founded a new method named "Tarh Method" for counted of the music frets. So, on the one hand, he was the last powerful representative of the systemists, on the other hand, he was the founder of the Herat systemists school in music.

Meragi Lived in Cities

Abdulkadir Meragi spent all his life in these cities: Maragha (in 1356-1368), Tabriz (in 1368-1381), Baghdad (in 1382-1392), Samarkand (in 1393-1408), and Herat (in 1409-1435). And he went to these cities

at least once: Shiraz (probably 1372-1375?), Basra (in 1377), Ardabil (in 1378), and Mashhad (in 1434).

Meragi's Sons

He had three sons.

1- Nur al-Din Abd al-Rahman was born in Samarkand in June 1394.

2- Nizam al-Din Abd al-Rahim was born in Samarkand in 11 March 1398 [54].

3- Abd al-Aziz Meragizade was born in Herat in 1413[55].

They were all lute players.

His son Abd al-Rahman Meragizade invented a new six-string ud, named "perfect lute: ud-ı ekmel". Only Abd al-Aziz Meragizade wrote a book named *Nakavat al-adv*âr[56] on music theory in Ottoman Edirne for Sultan Mehmed II, probably around 1451 and Meragi's grandchild in Istanbul Mahmud Meragizade who was Meragi's grandchild wrote *Makasıd al-advâr*[57] for Bayezid II. They followed Meragi's ideas called Old Systemist School.

---

[54] Meragi, Câmi, Oxford Bodleian Library, Marsh, no. 282, fol. 1l.

[55] Uslu, 2015b, pp. 16, 17, 28.

[56] Abdulaziz Meragizade, *Nekâvetü'l- edvâr*, Istanbul NO Library, no. 3646; doktorate theses about it by M. Ferdi Koç in 2010.

[57] Mahmud Meragizade, *Makasıdu'l-edvâr*, Istanbul NO Library, no. 3649; doktorate theses by M. Zinnur Kanık in Marmara Universitesi in 2011. Shiloah says its author of this MSS is Ibn Ghaybi, and its name is "Mukhtasar fi ilm al-musiki", it is not true: Shiloah, 1979, pp. 174.

Meragi's Works

Meragi wrote eleven works. These are *Kanz al-alhân* (1), *Djâmi al-alhân* (2), *Madjâlis* (3), *Makasıd al-alhân* (4, without dedication and partly summary), *Kitâb-ı Lahniyya* (5, for Baysunghur), *Makasıd al-alhân li's-Sultan Shahrukh* (6, rewrite and little expanded for Shah Rukh), *Makasıd al-alhân fi ilm telif al-nagam ve al-evzan li's-Sultan Murad* (7, new composition and edition text for Murad II) [58], *Sharh-i Kitâb al-Advâr* (8, three versions), *Favâid-i Ashara* (9), *Sinnâma* (10), *Zavâid-i Favâid-i Ashara* (11).

Nine of them are on music theory, one of them is an anthology of songs named *Madjalis* and one of them is his autobiography entitled *Sinname*. Generally it is seen named "mukhtasar der ilm-i musiki" (means "the short book about music science) in the introduction of Meragi's books, but this is not the name of books. Under the article "Ibn Ghaybi" is given two books named "Mukhtasar fi ilm al-musiki" of Meragi in Shiloah's catalogue (Shiloah, 1979, pp. 174, MSS in Istanbul NO Library no. 3649 and 3650), but it is not true. They were written by Mahmud Meragizade for Bayezid II in 1502 and Selim I in 1513. Please, see to Turkish section for further explanation about Meragi's Works.

---

58 Uslu, *Müziğin Maksatları Makasıdul-elhân*, Ankara Ataturk Kultur Merkezi yay. 2015. It was translated into Turkish by Uslu with edition critic method from three MSS version: 1. *Makasıd*, TSMK Revan, no. 1726, dated 1435; 2. *Makasıd*, Istanbul NO Library, no. 3656, dated 1498; 3. *Makasıd*, Leiden University Library, Warnery, no. 271, dated 1580

Some Books were claimed to belong to Him

It was claimed by some researchers that some books have been written by Meragi. These are *Zubda al-adwar* (1), *Zikr al-angam ve usuliha* (2), *Turkish adwar* in Leiden Library no. 1175 (3) and other *Turkish adwar* in Istanbul Yapı Kredi Sermet Cifter Library no. 1040 (4) [59] and *Mukhtasar fi ilm al-musiki* (5) that passed above. Actually those are not true. Please, see to Turkish section for further explanation.

Awards to Him by Sultans and Scholars

Meragi was awarded by Sultans of Djalayirid and Timurid and some scholars. They gave him awards generaly for safety by Sultan Uwais Djalayir (1), Sultan Husayn Djalayir (2), Prince Ali (son of Uwais, 3), Prince Bayezid (son of Uwais, 4), Sultan Ahmad Djalayir (son of Uwais, 5), Sultan Timur Lang (6), Taftazani (7) and Sayyid Sharif Djurdjani (8). Please, see to Turkish section for further explanation.

Instruments Invented by Meragi

Meragi also invented and developed some instruments. The instruments he invented are saz-ı kâsât-ı çini (1, the instruments of potters), and saz-ı tâsât (2, the instruments of bowls), saz-ı elvâh (3, the instruments of steel plates), saz-ı elvâh-ı polad (4, the instruments of steel long plates), kanun-ı murassa and mudavvar (5), shahrud (6), naytanbur (7). The instruments he

[59] It was discussed in Uslu, 2015b, pp. 25.

developed are: saz-i dolab (8) [60]. Please, see to Turkish section for further explanation.

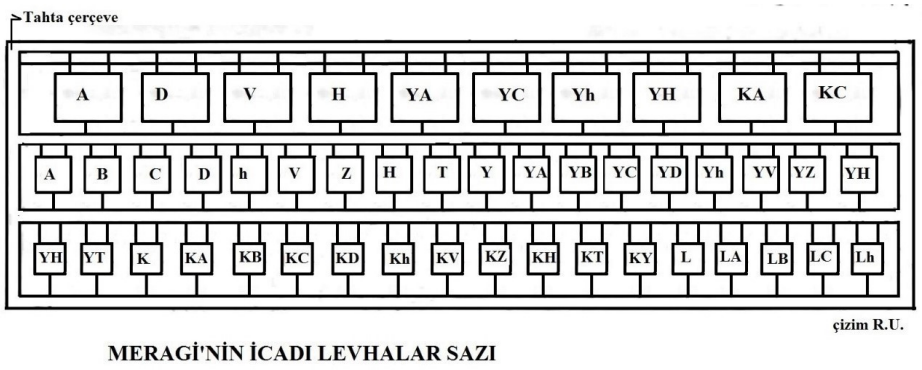

Saz-ı alvah was invented by Meragi (46 metallic piece).

Meragi's Classification of Instruments

Abdulkadir Meragi has made two classifications for musical instruments in his works. One of them is as fretted or unfretted, whereas the other is the classification of types. He has put forth that there are instruments with frets and instruments without frets, he used two terms for these as "mukayyad" (1) and "mutlakat" (2). Other his classification of types are the throat of human (1) and the chordophones (2) and the aerophones (3) and the bowls instrument (4), it means the beat instruments.

[60] It counted only three intruments in Uslu, 2015b, pp. 27, but there are seven intruments that it were invented by Meragi here.

Meragi's Methods for Music

Abdulkadir Meragi also developed some new methods for music: 1- One of them is for finding musical sounds on a string, it is known as "Tarh Method" [61] on monocord. 2- The Second is for music education on ud or chordophone and is known as the "Terdji Method". 3- The third is to make a new or special rhythm (usul), it is named also known as "Takti and Tansif Method".

Meragi's Philosophy of Music:

Makasıd And Epiphany

Abdulkadir Meragi was a Shia of Tabriz but he met a lot of sufis. He went to meet and visit the sufis of Ardabil. He heard Mevlevis in Anatolia, and he saw. He lived and met many sufis in Samarkand and Herat like Yasawiyya, Suhrawardiyya, Naqshbandiyya, Kubrawiyya, Haydariyya and etc. He learned the philosophy named makasid from Taftazani and Sayyid Sharif Djurdjani and some sufis. He reflected the Makasıd philosophy of music in his works especially in *Makasid al-alhân*. He placed the human at the center of his music. I am of the opinion that this musical philosophy was called the "epiphany of God" or "self-disclosure of God" during the Seladjikid period[62]. Please, see to Turkish section for further explanation.

---

61 Can, tez, 2001, pp. 160; Hazrani, 2008, pp. 1273-1276.

62 Uslu, 2015a, pp. 212

Meragi's Poems

Abdulkadir Meragi also wrote some poems as nickname "Abdulkadir". He wrote some Turkish poems for Timur and Murad II. Please, see for his poems in Bardakçı, 1986a, pp. 32, 135 and Uslu, 2010, pp. 182.

Meragi's Rhythms

Abdulkadir Meragi invented seven new rhythms called "îkâ-davir" or "usul". The rhythms and the years in which they were invented are as follows: 1-Davrirabi (: The rhythm of spring) in 1381, 2-Darbifatih (: The rhythm of conqueror) in 1382, 3-Davrishahi (: The rhythm of shah) in 1385, 4-Miatayndavri (: The rhythm of two hundred beats) in 1399, 5-Kumriyya (: The rhythm of pigeon) in 1405, 6-Darbidjadid (: The new rhythm) in 1405, 7-Davriadl (: The rhythm of justice) in 1419[63].

Meragi's Songs and Musical Compositions

Abdulkadir Meragi composed many songs. It was written some books on his compositions but they have only lyrics. Notes on his compositions was first published in Istanbul (1423-26) edited by Darulelhan Conservatory. Many music CD's of his compositions have been published in both Turkey and Iran. Muhammed Dervişi and Meragi Ensemble performed his compositions on CD (2005 in Tahran). Please, see to Turkish section for further explanation.

---

[63] Wright, *BSOAS*, 1994, pp. 475-511

He wrote one his composition in his books for music education[64]. Some musicologists tried to analyze and translate to modern notes such as Kiesewetter and Wright[65]. There are some different between them.

Meragi is The Founder of

Herat Systemist School

Abdulkadir Meragi is the last powerful representative of the systemist music school. However, he reinterpreted their ideas with the innovations he brought to the music system. His explanation of a kind of maqam called twenty-four "shu'be" and his invention of new rhythm patterns are among the important differences that distinguish him from previous systemists. He developed a new method called "Tarh Method (Subtraction Method)" for counted musical pitchs.

In other words, he is the last powerful representative of the systemists, on the one hand, and the founder of the Herat systemist school in music, on the other hand. His sons like Abdulaziz and others were not the only ones who followed him. Later music theorists Alishah Hacibuke and Benai and Ruhani and others are all followers of the Herat Music School. The last representative of the school, Meragi's granddaughter Hace Abdulali (d.1560?-d.1620?) appears. The Herat

---

64 Meragi, Câmi, NO 1405, fol. 58l; Meragi, Câmi, Tahran Melik, fol. 262; Meragi, *Lahniyye*, fol. 51l; Meragi, *Makasıd*, TSMK Revan, fol. 57l; Meragi, *Makasıd*, Istanbul NO Library, fol. 84l; for edition critic of all letter notes, see Uslu, *Makasıd Tercümesi*, pp. 60-66

65 Uslu, *Müziğin Maksatları Makasıdul-elhân*, pp. 48-53

School of Music disappeared after the 1580s. However, the maqam music system, which was founded on quartet/tetracord and quintet/pentacord, one of the foundations of the Systemists School, was reinterpreted by the Turks at the beginning of the 20th century.

Meragi's Bibliography

Please, see the title of "Bibliography of Meragi" in the end of Turkish section for Meragi's bibliography.

The End of English Section.

SECTION TWO: TURKISH

MERAGİ'NİN ZAMANÇİZELGESİ

GİRİŞ

Bu kitap neden bahsetmektedir? Bu kitap sistemci bir müzik teorisyeninin kronolojisidir. Bu kitap hakkında dört önemli nokta sırasıyla açıklanacaktır.

Karşılaşılan ilk problem Abdülkadir Meragi adının Avrupa dillerinde nasıl yazıldığıdır? Abdülkadir Meragi'nin adı Avrupa dilli makalelerde çeşitli imlalarla görülmektedir: Abd al-Qadir al-Maraghi (Wright, Blum and Agayeva); Abdülkadir Meragi (Prator); Abdulgadira Meragi (Kerimov); Abd al-kadir b. Ghaybî or Abdalqadir Ibn Gaibi (Farmer). Biz bunların arasından Türkçe imlaya en yakın olan Prator'un imlasını benimsedik, diğer özel isimleri Leiden'de basılan Brill'in *Encyclopaedia of Islam, THREE*'nin (Brill, 2017) imlasına göre yazdık, Uwais, Abd Allah, Abd al-Rahman, Sawadji, Mashhad vs. gibi, özellikle İngilizce bölümünde. İkinci bölümünde Türkçe imlasını benimsedik.

İkinci olarak bu adam kimdir? O, 1356-1435 yılları arasında yaşamış bir müzik teorisyeni, ud virtüozu, sultanların müzisyeni, müzik eğitimcisi, hanende, hafız, Kur'an okuyucusudur. Brill'in *Encyclopaedia of Islam, THREE* (2017) baskısında S. Blum onu "çok önemli müzik yazarı, besteci, udi, şair ve hattat" olarak tanıtır. Hace Abdülkadir Meragi son güçlü müzik sistematistidir. Dünya müzik tari-

hinde müzik sistemcisi olarak bilinenlerden biridir.

Üçüncü olarak bu kitap Türkçeden İngilizceye veya İngilizceden Türkçeye çeviri değildir. Meragi'nin kronolojisi hakkında İngilizce ve Türkçe düzenlenmiş bir kitaptır. Bazı cümleler birbirini karşılasa bile tamamen bir çeviri değildir, bazen İngilizce ve bazen de Türkçe kısımlar farklı bilgiler içermektedir.

Dördüncüsü, bu kronolojideki bilgilerin kaynakları nelerdir? Birçok kaynak daha önce 2015'te yayınlanan Meragi kronolojisinde verilmiştir (bk. Uslu, Kronoloji), kaynakların bazılarını ise ilk defa bu kitapta bulacaksınız. Kaynaklar daha çok Türkçe kısmın dipnotlarında verilmiştir. Bu kronoloji iki temele dayanmaktadır, birincisi kaynaklar, diğeri tahminlerim.

Kronolojiyi nasıl okumalıdır? Kronoloji iki dillidir, birincisi İngilizce, ikincisi Türkçe. İngilizce ve Türkçe bölümleri miladi yıla göre dizilmiştir, Türkçe bölümünde ayrıca hicri yıl ve kaynakları gösteren açıklamalı zengin dipnotlar vardır. Kronolojide yılların yanında görülen soru işaretleri o tarihin yaklaşık olduğunu ifade eder.

Kitap iki bölümdür. Birinci bölümde kronoloji 1356-1435 yıllarından oluşmaktadır. Burada sırasıyla "Meragi'nin Hafızlıktan Müzisyenliğe Eğitimi, Celayir Sarayında, Meragi'nin 100.000 Altın Kazanması, Timur'un Semerkant Sarayında, Meragi ve Müzik Teorisi, Meragi Herat'ta, Meragi'den Osmanlı Sarayına, İmam Ali Rıza Ziyaretinde, Meragi'nin Herat'ta Ölümü" başlıklarını bulacaksınız.

Sonra “Önemli Noktalar” adlı ikinci bölüm yer alır. Burada onun yaşadığı şehirler, çocukları, kendi yazdığı eserleri, ona ait olduğu iddia edilen eserler, ona verilen emanlar, icat ettiği sazlar, çalgı sınıflandırması, bulduğu yöntemler, onun makasıd müzik felsefesi, şairliği, Meragi’nin yeni îkâ-devirleri ve onun besteleri” başlıklarını, ayrıca kitabın sonunda Meragi hakkında iyi bir bibliyografya bulacaksınız.

Kısaltmalar

Not: Kitapta kullanılan Türkçe ve İngilizce kısaltmalar (Abbreviations) için İngilizce bölümündeki girişin sonuna bakınız.

BİRİNCİ KISIM:

MERAGİ'NİN ZAMANÇİZGİSİ

Meragi'nin Hafızlıktan Müzisyenliğe Eğitimi

1356 - Ocak (h. Zilhicce 756), Abdülkadir Meragi, Celayirlilerzamanında Meraga'da doğdu. Doğum tarihi bulgulardan hesaplanabilmektedir. 1433 tarihinde yazdığı *Sinname*'sinde 80 yaşında olduğunu söylediğine göre hicri takvim hesabıyla 756/1356 yılında doğduğu ortaya çıkmaktadır. Meragi, doğduğunda Sultan Üveys (salt. 1356-1374), Bağdat'ta Celayirli tahtına geçmişti.[66] Meragi'nin babası, "İbn Gaybi" lakablı Gıyaseddin eğitimli biriydi.

---

[66] Doğum tarihini M.Ali Terbiyet 20 Zikade 754/1353 olarak vermiş, kaynak göstermemiştir (Terbiyet, *Danişmendan*, s. 258; Uslu, 2015b, s. 8 dp. 3). Önceki bilgilere ilave olarak Taki Biniş'in *Şerh-i* Edvar'daki (Biniş, "Mukaddime", *Şerh-i* Edvar, s. 31-32) Meragi'nin h. 768/1366'de doğduğu tahmini doğru olamaz, çünkü yine Biniş'in de verdiği h. 778/1376'da nevbet yarışmasından sonra Meragi evlendiğini belirtiyor ki, bu durumda Meragi 10 yaşında evlenmiş demektir, 1366'da doğmuş olamaz. Biniş'in Câmiul-elhân mukaddimesindeki tahmini ise h. 758/1356'dir, Babek de bunu tekrarlar. Babek, bunu ileri sürerken Meragi'nin *Cami*'de kendisinin 57 yaşında olduğundan bahsetmesini esas alır. *Cami*'nin ekindeki notların yazım tarihi 1413 olduğuna göre ve bu eserinde 57 yaşında olduğunu yazdığına bakarsak 1356 tarihi daha doğru görünüyor. Meragi'nin, 833/1433 tarihli otobiyografisinde (Meragi, *Sinname: Şerh-i* Kitabu'l-Edvar, TSMK III. Ahmed, no. 3470, vr. 41b) yaşının 80 olduğuna işaret etmiş olmasını ve bunu hicri yıl olarak düşündüğümüzde miladi 1356 yılını doğrulamaktadır. 1353 yılı, doğum tarihi olarak yaygın bir şekilde kabul edilmekte idi (Öztuna, *BTMA*, 1990, I, s. 17; Tülücü, 165; Arslan, 2015, s. 184), son bulgulara göre Zilhicce 756/1356 olması gerekmektedir.

1358?- Abdülkadir Meragi, aynı zamanda ilk hocası olan babasından, üç-dört yaşında eğitime başlayıp aldığı derslerle sekiz yaşında Kur'an hafızı oldu.[67] Meragi iki yaşını bitirdiğinde (1359), Sultan Üveys Celayiri, 1358'de Bağdat'tan gelerek Azerbaycan bölgesini ve Tebriz'i ele geçirmişti.

1366?- Babasından, hem hat/yazı hem de Arapça öğrenimini (sarf, nahiv) tamamladı, ayrıca müzik eğitimi aldı.[68] Talik, nesih, sülüs yazılarını öğrendi. Nedimi olduğu Sultan Üveys ile 1358'den sonra yazları Tebriz'e gelen Selman Saveci[69] ile Meragi'nin babası Gıyaseddin arkadaş oldu. Meragi, Selman Saveci'nin şiirlerini ezberledi. Selman Saveci[70] aynı zamanda müzisyendi. Meragi'nin babası, Meragi

---

67 Meragi, "hafız" olduğunu bütün kitaplarında yazar.

68 Meragi, Câmi, NO 3644, vr. 118b'de babasını rahmetle anması ve sadece çocukluğundaki dini eğitim, hafızlık ve müzik eğitiminden söz etmesinden dolayı babasını küçük yaşta, yaklaşık 12-15 yaşları arasında kaybettiği söylenebilir. Öldüğü tarihten söz etmemesi, İbn Gaybi olarak ünlenmesi, babasının gıyaben öldüğünü akla getirmektedir.

69 Selman Saveci'nin babası, 1337 yılından sonra Hasan-ı Bozorg'un yanına girdi ve şehzade Üveys'in nedimi oldu. Babası İlhanlıların mali işlerinde çalışıyordu. İlk methiyeleri İlhanlı veziri Gıyaseddin Muhammed'e. Sultan Ebu Said Han (salt.1317-1335) ve karısı Dilşad'ın yanında bulundu. Selman, İlhanlı Arpa Han (ö.1336) ölünce Azerbaycan'dan Bağdad'a gitti, Dilşad'ın evlendiği Hasan-ı Bozorg'un hizmetine girdi. Bu olay 1337 yılından sonra olmalı. Onun oğlu şehzade (daha sonra Sultan) Üveys'in mürebbiyesi oldu. Dilşad (ö.1353) ve Hasan-ı Bozorg'un (ö.1356) ölümünden sonra Bağdat'ta rahat yaşamağa devam etti. Sultan Uveys'in çok sevdiği arkadaşı Behramşah bir savaşta (ö. 769/1357) ölünce onun isteği üzere Firakname adlı eserini yazdı. Yine Sultan Uveys için yazdığı Cemşid u Hurşid'i 1361 yılında tamamladı. 1357'den itibaren Sultan Üveys (ö. 1374) ile birlikte kışları Bağdat'ta, yazları Tebriz'de bulunuyordu.

70 Selman'ın lakabı olan Saveci, Meragi'ye göre iki telli tanburşirvani çalan ve pençgah ağırlıklı bir müzik motifiyle/dizisiyle şarkılar söyleyen kişiye denirdi. Meragi, *Zevâid*, Uslu, 2018, s. 58 (tanburşirvanide bunu anlatır). Araştırmalarda Tahran yakınlarında Save'de doğduğu belirtilir. Bk. Adnan Karaismailoğlu, "Selman-ı Saveci", DİA, c. 36, 2009, s. 446-447

saraya girmeden önce bu yıllarda ölmüş olmalıdır.

Meragi, Celayir Sarayında

1367 ?- (h. 769) Meragi, bu yıl Tebriz'de Celayirli Sultan Üveys'in sarayına alındı. Saraya tavsiyede Celayir sarayının önemli isimlerinden şair Selman Savaci ve Tebrizli müzisyen Hace Rıdvanşah'ın etkisi olmuş olabilir, sarayda yazı ve müzik eğitimine devam etti.[71] Sultan Üveys'in saray münşii ve sözlük yazarı Şems-i Münşi bu yıl Bağdat'ta ölmüştü. Meragi, onun yetiştirdiği kişilerden hem devlet erkanı öğrendi hem de sarayda katiplik gibi görevler yanında müzikle meşgul oldu.

1370 ?- (h. 771-772) Abdülkadir Meragi, Tebriz'de Celayir sarayının kâtibi olarak sarayın kütüphanesinde bir çok kitap okudu ve bir çok hikaye işitti, Büyük İskender gibi savaş hikayeleri, Nizami Gencevi'nin (1141-1214) Hamse'sinde yazılı Hüsrev ve Şirin, Leyla ve Mecnun veya kendi döneminin şairlerinden Selman Saveci'nin Cemşid ve Hurşid (yazım yılı 1361), Assâr-ı Tebrizî'nin Mihr u Müşteri (yazım yılı 1377) gibi aşk hikayeleri, Hz. İbrahim ve Kurban, Hz. Yusuf ve Züleyha gibi dini hikayeler. Hatta saz aşıklarından "Vamık ve Azra"[72] hikayesini duymuş olabilir. Meragi, aynı zamanda sarayın genç müzisyeni ve ud icracısı idi. Beste yapmağa bu yıllarda başladı.

---

[71] Öztuna, *Abdülkadir Meragi*, s. 9; Uslu, *2015b*, s. 9 dp 5.

[72] Bir Anadolu ve Orta Doğu Hristiyan halk hikayesinden uyarlanan Vamık ve Azra aşk hikayesi Gazneli şair Unsuri (ö. 431/1039) tarafından ilk defa Farsça olarak yazılmıştır. Ayrıca bu iki isim Seyyid Şerif Cürcani tarafından makam adları olarak da kaydedilmiştir.

1372- (h. 774) Sultan Üveys Celayiri, 16 yaşlarında olan Abdülkadir Meragi'yi müzikteki tavrını ve kudretini öven "h. 774" (1372) tarihli "hat" denilen bir güvence ve iltifat belgesi yazdı. Bu yıl aynı zamanda Meragi'nin, Sultan Üveys'in oğulları Hüseyin ve Ahmed Celayir'in eğitimleri için "nedim" ve "müzik öğretmeni" olarak görevlendirildiği tarihtir.[73] Meragi, Sultan Üveys'ten pek çok iltifat gördüğünü *Sinname*'sinde belirtir.

1372-1374?- Abdülkadir Meragi'nin ününü duyan Muzafferilerden Mübarek Şah Şuca'nın (salt. 1358-1384) daveti üzerine Meragi bu tarihler arasında hayatında en az bir kere Şiraz'a gidip müzik sanatını gösterdi. Öztuna (1988, s. 15) da aynı kanaatte olup tarih belirtmemiştir. *Sinname*'sinde Şah Şuca'yı "talib" diye anmakta oluşu davet edildiğine, ondan hediyeler aldığına, iltifatlar gördüğüne işaret etmektedir veya Tebriz'i 1375'te işgal ettiğinde kendisiyle kalmasını istemiş olmalıdır. Bu ziyareti Mübarek Şah Şuca Muzafferi'ye şiir yazan Selman Saveci ile birlikte yapmış olmalıdır. Şairlikte Selman Saveci'ye, Şah Şuca'nın şairi Hafız Şirazi rakip gösteriliyordu.

1374-1375 (h. 776) Celayirli Sultan Üveys'in ölümü (h. 776/1374-75), tahtına oğlu Hüseyin'in geçişi. Sultan Hüseyin Celayiri, ünü Tebriz'den Şiraz'a taşan 18 yaşındaki Meragi'yi sarayda tutmağa devam etti.[74]

---

73 Uslu, 2015b, s. 9 dp. 7. Meragi'nin verdiği bilgiye göre Ahmed Celayir, udgillerden beş çift telli Rudhani adlı telli sazı icat etti. Meragi, *Zevâid*, Uslu 2018, s. 64 (Rudhani içinde)

74 Uslu, 2015b, s. 9 dp. 7.

1375-Fakat Üveys'in ölümünden sonra 1375'te Mübarek Şah Şüca bir müddet Tebriz'i işgal ettiği (*DİA*, c. 36, s. 446) zaman Selman Saveci ona methiye yazdı (Saveci'nin Şah Şuca'ya yazdığı övgüsünü Fasih-i Hafi tezkiresinde belirtmektedir). Meragi, 1372-1375 arasındaki görüşmelerinde şiirlerinden besteler yaptığı Hafız Şirazi (ö. 1390-92?) ve büyük bilginlerden Seyyid Şerif Cürcani (ö. 1413) ile görüştü, tanıştı. Sözleri Hafız-ı Şirazi'ye ait notası günümüze gelmiş Meragi'nin besteleri vardır: 1-Mahur, Hafif, Kâr-ı Gül, Gül bi-ruh-i yar hoş ne başed; 2-Nihaventkebir Kâr; 3-Acem Hafif Kâr; 4- Pençgâh Nakş. 08.07.1375'de (7 Safer 777) Seyyid Şerif Cürcani, "Şah Şüca" adına yazdığı *Muhtasar*ü'l-edvar veya Şerhü'l- *Kitabü'l-Edvar*'ı veya *Şerh-i* Mübarekşah (iki nüshası vardır: 1. Nüsha TSMK, no. A.3458, 7 Safer 777/8.7.1375 tarihli yazmadan 1435 tarihli istinsahı; 2. Nüsha British Library, no. Or. 2361, 23 Cemaziyelahir 822/17.07.1419 tarihli nüshadan 8 muharrem 1074/12.08.1663 tarihli Keşmir nüshası)[75] tamamladı. Muhtemelen eseri Meragi'den etkilenerek Tebriz'de yazmış olmalıdır.

Şah Şuca'nın (salt. 1375-1387) yanında yaşama teklifini Sultan Üveys'in (ö. 1374) şairlerinden Rami Tebrizi (ö. 1393) ve Seyyid Şerif Cürcani kabul

[75] Meragi'nin bu eserden yararlanmadığı anlaşılmaktadır. En eski 1375 tarihli nüsha yıprandığı için 1435 tarihinde kitap yenilenmiş ve Osmanlılara hediye edilmiştir. Kitap *Şerh-i* Mübarekşah adıyla da bilinir. Mübarekşah, Cürcani'nin Kahire'de müzik ve fen dersleri aldığı hocasının adıdır. Eserin Fransızca çevirisi basılmıştır: D'Erlanger, *La Musique de Arabe*, 1938, III, 573; Shiloah, 1979, s. 419-420; Öztuna, 1988, s. 49-50.

ederlerken, Abdülkadir Meragi ve Selman Saveci kabul etmediler. Muzafferi Şah Şuca, bir süre sonra, Timurlular tehliskesinden dolayı, muhtemelen aynı yıl içinde Tebriz'i Sultan Hüseyin Celayiri'ye bıraktı, Şiraz'a çekildi[76].

1376 - (h. 777) Sultan Hüseyin Celayiri, kendisine nedimlik ve ud eğitmenliği yapmış olan, Abdülkadir Meragi için bu tarihte (h. 777/1376) bir eman "hat"tı yazdı.[77] Hattında "Allah ona gençliğini bağışlasın" diyerek, hem Meragi'nin 20 yaşındaki gençliğini belirtmekte hem de sanatını övmektedir. Bu hattın yazılmasını etkileyen sebeplerden biri Meragi'nin, bir yıl önce Şah Şuca'nın etrafında bir müddet kalması ve Sultan Hüseyin'i tercih etmiş olması olmalı. Muhtemelen Sultan Hüseyin'in kardeşleri olan Şeyh Ali ve Sultan Bayezid de onun için aynı yıl içinde birer hat yazdılar.[78] Şeyh Ali, hattında "yüce sultan hazretlerinin yazdığı övgülerin yüz bin kat üstündedir" derken, Sultan Bayezid "bu tomarda zamanın padişahları ve ünlüleri ne söylediler ve ne yazdılarsa, o yüzbinlerce kez daha üstündür" demekle, Sultan Hüseyin'in hat yazdığına işaret etmektedirler.

---

76 Tarihçiler bunda en önemli sebebin, 1370 yılında Semerkant'ta tahta oturan Timur tehlikesinin büyümesi olduğunu, Şah Şuca'nın dayanışma için Celayirli'lerle iyi geçinmenin hesabını yaptığını söylerler. Muzaffariler için bk. Öztuna, 1988, s. 29.

77 Uslu, 2015b, s. 9 dp. 12.

78 Metin sadece 1435 tarihli Meragi, *Makasıd*, TSMK, Revan 1726, vr. 79a'dan Bardakçı, 1986a, s. 29, 173-176 tarihsiz hatlar ve çevirileri, 185 kronoloji.

Meragi ve 100 Bin Altın

1377- 11 Ocak (h. 28 Şaban 778) Abdülkadir Meragi'nin (yaklaşık 21 yaşında) Celayirli müzisyenleri arasında ve Sultan Hüseyin Celayiri'nin huzurunda 100 bin dinarlık, bu yılın ramazan ayı boyunca "30 nevbet-i müretteb besteleme" iddiasına Tebriz'de girmesi. Meragi, bu olayın şahitleri arasında Safiyyüddin'in Şerefiyye'sini şerheden Mevlana Celaleddin Fazlullah el-Abidi'nin, bestecilerden Hace Razıyeddin Rıdvanşah'ın,[79] Ömer Şah'ın, bestelenmek üzere şiirleri seçilen şairlerden birinin Hace Selman Saveci'nin (ö. 779/1377) de olduğunu söyler[80]. Meragi bütün eserlerinde şair Selman Saveci'nin bu olayda bulunduğunu yazar. Bu bilgiler ışığında Blum'un *Encyclopaedia of Islam, THREE*'daki (2017) "Abd al-Qadir al-Maraghi" maddesinde verdiği ve Farmer'dan etkilenerek aktardığı "781/1379" yarışma tarihinin yanlış olduğuna değinilmişti[81].

---

79 Meragi, *Câmi*, vr. 60a; Uslu, "Müzik Teorisyeni A. Meragi ve Meragizadeler", *Yeni Türkiye*, sy. 57, s. 398, dipnot 14.

80 Ansiklopedilerde Selman Saveci'nin ölüm tarihi 12 Safer 778/ 1 Temmuz 1376 olarak verilir (Yazıcı, İA; Karaismailoğlu, DİA, c. 36, s. 446; Öztuna, 1988, s. 11). Meragi ise ısrarla bu olayda Selman Saveci'nin de orada bulunduğundan söz eder. Olayın meydana geldiği altı ay sonrası düşünülürse, Selman Saveci, ya bir yıl sonra 12 Safer 779/1 Temmuz 1377'de ölmüş, kaynaklar bir yıl hatalı olabilir veya Meragi yanlış bilgi veriyor demektir, incelenmelidir. Bununla birlikte Meragi ile Selman arasında 1367-1376 yıllarında toplam 10 yıl süren bir tanışıklık var demektir, Meragi'nin onu hayırla ve ısrarla anması da zaman zaman iyilik görmüş olduğuna işarettir. Selman Saveci, Kübreviyye tarikatından Alaüddevle Simnani'nin müridlerindendi. Ansiklopedilerde Selman'ın 1375'te Şah Şuca'ya methiyesinden sonra Celayirli Sultan'ın etrafından uzaklaştırıldığı, yokluğa düştüğü yazılmasına rağmen, Meragi'nin anlatımına göre bu doğru olmamalıdır. Selman Saveci'nin şair olarak ünü ve eserleri daha sağlığında Anadoluya yayılmıştı. Eserlerinden ilham alıp yeni eser yazan Anadolu şairleri vardı.

81 Uslu, 2015b, s. 10

1377- 11 Şubat (h. 1 Şevval 778), Ramazan ayı sonunda her akşam birer tane olmak üzere toplam 30 nevbet-i müretteb-i müstezad besteleyerek iddiayı kazandı.[82] Meragi, bu başarısı üzerine, "yüz bin kerub altın dinarı" kazandı, aynı gün Hace Rıdvanşah'ın kızıyla evlendirildi. [83] Bu olayın ardından Sultan Hüseyin Celayiri'nin Basra valisi olan kardeşi Ahmed'in yanına nedimliğe tayin edildi. Meragi, birkaç yıl öncesinden ilgilenmeye başladığı Şehzade Ahmed'e (daha sonra Sultan Ahmed Celayir), Safiyyüddin Urmevi'nin *Kitabü'ş-Şerefiyye*'sini okuttu, o da Abdülkadir Meragi'ye müziğindeki sanat ve bu yıl icat ettiği bagetle çalınan "saz-ı kaseha-yı çînî: çini kâseler sazı" adlı yeni sazından dolayı 23.06.1377 (h. 15 Safer 779) tarihli bir takdirname yazdı.[84]

1378- Ocak / Şubat (h. Ramazan 779), Basra ve Tebriz'den Erdebil'e giden Meragi, o sıralarda 73 yaşındaki Erdebil Şeyhi Sadreddin Musa'nın[85] (1305-1392) huzurunda kendi

---

82 Meragi, bu bilgiyi ilk defa *Kenzü'l-elhân*'da yazdığını Câmi adlı eserinde belirtir. Meragi, Câmi, NO 3644, vr. 59b. Olayın tarihi konusundaki tartışmalar için bk. Uslu, 2015b, s. 10 dp. 16

83 Meragi, *Makasıd*, İstanbul NO Ktp, vr. 87b; Meragi, *Makasıd*, Leiden, vr. 52a; Meragi, *Makasıd*, TSMK Revan 59a; Öztuna, 1988, s. 9-12; Uslu, 2015b, s.10. Evlendiğini sadece II.Murad'a yazdığı *Makasıd* adlı eserinde belirtir, diğer eserlerinde bu bilgi yoktur. Öztuna verilen 100.000, altının gümüş mü, yoksa altın mı olabileceğini tartışarak sonunda gümüş dinar olduğuna karar verir. *Makasıd'ın* Nuruosmaniye, TSMK ve Leiden nüshasında ise "sad hezar bin dinar-ı zer-i kerub" yani "yüz bin kerub altın dinarı" bilgisi vardır.

84 Devletşah, *Tezkire*, 1939, s. 206'de Sultan Ahmed'in onun öğrencisi oluşu; Handmir, *Habibüs-siyer*, IV, s. 13 Ahmed'in nedimi oluşu. Sultan Ahmed'in 1377 tarihli takdirnamesi bk. "Meragi'nin Aldığı Emanlar" bölümü.

85 Uslu, 2015b, s. 10 dp. 18.

buluşu olan 76 adet farklı boydaki suyla dolu porselen/çini kâselerden oluşan "sâz-ı kasehâ-yı çînî" veya diğer adıyla "sâz-ı kâsât: porselen kâseler sazını" mızrap denilen çubuklarla, hicaz ve hüseyni makamlarındaki bestelerini çaldı.[86] O sırada 22 yaşındaydı.

1381 - 28 Mart (h. 1 Muharrem 783), Sultan Hüseyin Celayiri için 24 zamanlı 6 vuruşlu "devrirebi/darbirebi" adlı ilk (1.) usulünü Tebriz'de Devlethane Bağı'nda bahar (rebi: bahar anlamındadır) mevsiminde icat etti.[87] Doğuya doğru seferler düzenlemeye başlayan Timur, Herat'ı bu yıl aldı[88].

1382 - (h. 784), Kardeşi Ahmed Celayir tarafından Hüseyin Celayiri'nin öldürülmesi üzerine (h. 784) Celayir ülkesi ikiye bölündü. Sultan Ahmed, Tebriz'de kalarak Azerbaycan ve Irak'ı; kardeşi Bayezid ise Irak-ı Acem'i aldı.[89] Abdülkadir Meragi, taraf konumunda olmamak için Bağdat'ta bulunan Şeyh Ali'nin yanına gitti.[90] Aynı yıl yanında bulunduğu Şeyh Ali'nin, kardeşi Ahmed Celayir'le yaptığı "Ucan" savaşını kazanması ve Tebriz'e girmesi üzerine 50 zamanlı 10 (veya 14 vuruşlu) vuruşlu "darbifetih" adlı ikinci usulünü Şeyh Ali için icat etti (784 h./1382).[91]

---

86 Meragi, *Fevaid*, vr. 108a; Rauf Yekta, 1902, *Esatiz*, çev. Yuksel, 2001, s.310; Arpad, "Abdülkadir Meragi", *Küçük Türk İslam Ansiklopedisi*, fas. I, s. 25.

87 Uslu, 2015b, s. 11 dp 20; Öztuna, 1988, s. 72'de "darbıbedi" hatalı isimlendirmedir.

88 Uslu, *Herat*, s. 215

89 Uslu, 2015b, s. 11 dp. 22.

90 Uslu, 2015b, s. 11 dp. 23.

91 Uslu, 2015b, s. 11 dp. 24, s. 27. Bu usulün bir değerlendirmesi

1384 - (h. 787) Sultan Ahmed Celayir kardeşi Bayezid'i yendi ve esir alıp gözlerine mil çektirdi,[92] Irak-ı Acem bölgesini ele geçirdi. Meragi'nin *Sinname*'sinde hayırla andığı Muzafferi Şiraz hakimi "Mübarekşah" lakablı Şah Şuca (salt. 1358-1384) bu tarihte öldü.

1385 - Aynı zamanda bir müzisyen olan Sultan Ahmed Celayir'in para bastırmasıyla sultanlığını tescil ettirmesi üzerine, birlikte çıktıkları bir Bağdat nehir gezisi sırasında, kayıktaki 30 kürekçiden ilham alan Abdülkadir Meragi, 30 zamanlı 12 vuruşlu "devrişahi/darbışahi" adlı üçüncü usulünü Sultan Ahmed Celayir adına, Dicle kenarındaki dinlenme yeri olan Rudhane-i Dicle'de, kayık safasında icat etti (h. 787/1385).[93] A. Meragi, Sultan Ahmed Celayir ile Tebriz sarayına geçti. Yıl sonunda Altınorda hükümdarı Toktamış, Tebriz'e saldırıp şehri yağmaladı. Sultan Ahmed Celayir Tebriz'i önce ona teslim etti, fakat sonra saldırıp tekrar Tebriz'i geri aldı. Minyatür ustası Abdülhay Hace, Sultan Ahmed'in Divan'ını bu yıl minyatürlemeyi tamamladı.

1386 - Timur Lenk, "üç yıllık sefer" denilen batı fetihlerine girişti, Tebriz'e geldi ve şehri ele geçirdi, yazı Tebriz'de geçirdi. Sultan Ahmed Celayir, yanındakilerle birlikte şehirden kaçtı.[94]

---

için bk. Çakır: "Abdülkadir Meragi'de Çelişkili Dört Usul", *Din Bilimleri Dergisi*, I/sy. 2, 2001, s. 10 vd.

92 Ürekli, "Celayirliler", *DİA*, VII, 264

93 Bardakçı, 1986a, 28-29, 173, 175, 185 kronoloji; Öztuna, 1988, s. 72'de "devrişami" adlandırması yanlıştır; Uslu, 2015b, s. 11 dp. 26.

94 Rauf Yekta, 1902, *Esatiz*, çev. Yuksel, 2001, s.296; Bardakçı,

Timur, Gürcü topraklarına fetihlere çıkınca, Altınorda hakimi Toktamış, 1386 kışında Tebriz'e tekrar saldırıp yağmaladı ve kış bitmeden Kars taraflarındaki Timur'un ordusuyla karşılaşmadan Tebriz'den kaçtı.

1387-1389- Timur, Van'dan hareket ederek tahsilat vermeyen Şiraz'a gelip, yağmaladı. Muhtemelen daha önceleri bilim camiasından tanıştıkları, Timur'un sevdiği din bilginlerinden biri olan Semerkant başmüderrisi Sadeddin Teftazani (ö. 1390), Abdülkadir Meragi'ye eman verilmesi için Arapça bir "hat" kaleme aldı ve ona bir şekilde ulaştırdı.[95] Teftazani'nin metnindeki cümlelerden daha önce Meragi'ye yazılan eman hatlarını bildiği anlaşılmaktadır. Daha önceleri Şiraz Medresesi'nde baş müderrislik yapan Teftazani ve oğulları Herat Medresesinin baş müderrisi idiler. Sultan Ahmed Celayir, yanındakilerle birlikte Toktamış'ın yağması, ardından Timur'un şehri ele geçirip kaldığı süre sırasında civarda dolaşıp, şehirden çıktıktan sonra, 1389 yılı sonlarında Tebriz şehrine geri döndüğü ve ele geçirip yerleştiği anlaşılmaktadır. Hace Abdülkadir'in şiirlerinden besteler yaptığı Hafız Şirazi 792/1390 yılında Şiraz'da öldü.

1392- Haziran, Timur, bu yılın haziran ayında "beş yıllık sefer" (1392-1396) olarak adlandırılan Doğu seferine çıktı, Tebriz'i ele geçirdikten sonra Şiraz'a ve Bağdat'a hareket etti. Sultan Ahmed Celayir, Hace Abdülkadir ile birlikte Bağdat'a çekildi.

1986a, 32, 185 kronoloji; Öztuna, 1988, s. 13; Arslan, 2015, s. 184

95 Sadeddin Teftazani'nin 1387-89 yıllarına tarihlenen hattı ne zaman yazıldığı hakkında ileri sürülen tek fikir için bk. Uslu, 2015b, s. 11. Ayrıca bk. "Meragi'nin Aldığı Emanlar" bölümü.

Meragi, Semerkant'ta Timur Otağında

1393 - 10 Ağustos-29 Ağustos (1-20 Şevval 795), Timur, Mart 1393'de (Rebiülahir 795) Semerkant'tan yürüdüğü Azerbaycan yoluyla çıktığı seferde Şiraz'dan sonra Bağdat'a saldırıp (20.10.795/ 29.08.1393) Irak-Cezire bölgesini ele geçirdi. Sultan Ahmed Celayir'in ardından Abdülkadir Meragi, Bağdat'tan çıkıp davet aldığı, kendisinin *Sinname*'sinde "talib" diye andığı Memluklu Sultan Berkuk'a sığınmak üzere Mısır'a kaçarken Timur'un oğlu Miranşah tarafından Kerbela'da yakalanıp[96] önce Bağdat'a daha sonra Semerkant'a Timur'un yanına gönderildi (bu tarih en geç "12.795/10.1393" olmalı). Abdülkadir Meragi, Timur için okuduğu Türkçe sözlü "övgü/methiye" bestesinin etkisiyle affedildi.[97] Hatta kendi ifadesine göre "müzik neye yarar, sen ne işe yararsın" sohbetinde Meragi, Timur'a müziğin insana sevinç, neşe, hüzün verdiğini hatta uyuttuğunu söyler. Timur, "bunu sen de yapabilir misin?" demesi üzerine Meragi sakinleştirici melodiler çalmaya başlar, bir süre sonra Timur'un gözlerinin ağırlaştığı ve gözünü kapayıp, başı düştüğü zaman, Meragi hemen "Emir uyumuştur" diyerek iddiayı kazandığını anlatır. *Sinname*'sinde

---

96 Nizameddin Şami, *Zafername*'den nakil Brown, 1920, s. 191; Bardakçı, 1986a, 32. Sultan Üveys (ö. 1374) ve sonrasında Sultan Ahmed'in hizmetinde bulunan tarihçi Nizameddin Şami, bu sırada Bağdat'ta idi ve Timur'a bağlılığını söyleyenlerin ilki idi.

97 Bardakçı, 1986a, s. 32, 156, 185; Terbiyet, *Danişmendan*, s. 261; Hammer, *Devlet-i Osmaniye Tarihi*, II, 27; Ezgi, I, 234; Shiloah, 1979, s. 168; Öztuna, 1988, s. 15. Farmer, "Abd al-Kadir", *Encyclopaedia of Islam* (First), c.I, s. 66-67, Bağdatta yakalanıp Semerkant'a götürülüş tarihini 1393 verir; ansiklopedinin 2017 tarihli üçüncü baskısında Blum'da bunu kabul etmektedir.

belirttiği gibi, 20 yıl hizmet ettiği Sultan Ahmed'den ayrıldıktan sonra, Timur kendisine Semerkant'ta "gelir getirecek bir köy, ev, bağ ve bostan" bağışladı.[98] Şiraz'da ele geçenler içinde, Meragi'nin arkadaşlarından Seyyid Şerif Cürcani de Semerkant'a götürülenler arasında idi, Timur onu Semerkant müderrisi yaptı.

1394 - Haziran (h. Şaban 796) Abdülkadir Meragi'nin, yaklaşık 38 yaşlarında, ilk çocuğu (*Câmiu'l-elhân*'da verdiği bilgiden hesaplandığı gibi, h. 796 ortalarında Şaban ayında), büyük oğlu Nureddin Abdurrahman, bu yılın ortalarında Semerkant'ta doğdu.[99] Şahruh'un büyük oğlu Uluğbey Mirza (doğumu 22.03.1394 Sultaniye), bu yıl Sultaniye'den Semerkant'a getirildi, Meragi ona nedimlik yaptı. Kaynaklar adından hiç bahsetmediğine göre karısı, Timur'un hediye ettiği bir cariye olmalıdır. Timur, bu yılın başında Mardin ve Diyarbakır, Muş taraflarında fetihte idi.

1396 - (h. 799) Meragi, Semerkant yakınlarındaki Murgzar bağında yapılan düğüne katıldı, düğüne katılan Timur'un huzurunda ud çaldı, hanendelik yaptı ve Kur'an okudu.

---

98 Meragi *Sinname*'si bk. Bardakçı, 1986a, s. 156, ayrıca s. 33, 34-35; Meragi'nin Timur'dan kaçış tartışmaları için bk. Uslu, 2015b, s. 12 dp. 32.

99 Nureddin Abdurrahman'ın doğum tarihi hakkında ilk tahmin Bardakçı'nındır. Bardakçı, 1986a, s. 185; Öztuna, 1988, s. 21, annesi Öztuna'nın tahmin ettiği gibi Raziyyüddin'in kızı olamaz. Çünkü Meragi'nin 1377'de evlendiğini söylediği yıldan 1393 yılına kadar başından geçenler onu kaybetmiş olabileceğini, bu kadar uzun süre birlikte olduğu kadından neden hiç çocuğunun olmamış olması sorusunu akla getirmektedir.

1397-Timur, Yesi'ye giderek Ahmed Yesevi (ö. 1162) külliyesinin yapımını emretti, bu külliyenin yapımı iki yıl sürdü (1397-1399). Meragi'nin şahit olduğu Yesevi dervişler hafi ve cehri zikir yaparlardı.

1398- 11 Mart (h. 21 Cemaziyelahir 800'den biraz önce), Abdülkadir Meragi'nin ilk oğlundan sonra, yılın başlarında ikinci oğlu Nizameddin Abdurrahim de Semerkant'ta doğdu.[100]

1398- 20 Mart, Abdülkadir Meragi, yaklaşık 42 yaşında, Semerkant yakınlarında "Kan-i Gül Bağı"nda Timur'un huzurunda ud çaldı, Kur'an okudu. Semerkant'tan Hindistan seferine çıkmak ve yanında Meragi'yi götürmek isteyen Timur'dan af nişanı aldı (h. 1 Recep 800/20 Mart 1398).[101] Yeni çocuğunun olmasını sebep göstermiş olduğu Timur'un hatt nişanındaki "gonca çocuğu zebercet renkli beşikte bahar yelinin esintisi ile güldükçe" ifadesi ikinci oğlu Abdurrahim'e işaret etmektedir.

1399- Meragi, Semerkant'ta Timur'un torunu ve veliahtı Gıyaseddin Muhammed Mirza'nın (ö. 1406, Miranşah'ın oğlu) nedimi oldu.[102] Meragi, Semerkant'ın Nakşıcihan Bağı'nda birlikte dolaştığı Muhammed Mirza için 200 zamanlı 50 vuruşlu

---

100 Nureddin Abdurrahim'in doğum tarihi hakkında ilk tahmin Bardakçı'nındır. Bardakçı, 1986a, s. 186.

101 Timur'un 800/1398 tarihli hattı bk. "Meragi'nin Aldığı Emanlar" bölümü.

102 Shiloah, 1979, s. 168; Öztuna, 1988, s. 16.

"mieteyndevri" adlı dördüncü usulünü icat etti.[103] Hindistan seferinden 29 Nisan 1399'da (22 şaban 801) Semerkant'a dönen Timur, Tebriz'den Semerkant'a gelen Miranşah'ın karısı Hanzade'nin şikâyeti üzerine, Abdülkadir'i Tebriz'de Miranşah'ın yanına nedim olarak gönderdi.[104] Timur, ilkbaharda Koturkent'te kurultay yaparak, 1399 Eylül'ünde (Zilhicce 801-Muharrem 802) "yedi yıllık sefer" denen Gürcistan seferine çıktı.

1401 - (h. 804) Timur, Bağdat'ı ikinci kez zaptetti. Kaçan Sultan Ahmed Celayir, Timur'a karşı yardım isteğini kabul etmeyen Mısır Memluklularından Osmanlılara yardım istemek üzere Bursa'ya geldi.[105] Sultan Ahmed, ünü zaten Osmanlılar tarafından duyulmuş olan Abdülkadir Meragi'nin müzik eserlerinden ve başarılı müzisyenliğinden söz etti, kendi bestelerinden örnekler gösterdi. Mısırdan gelen İbn Haldun, Timurla Şam'da gizlice görüştü. Timur, Bağdat'tan sonra Tebriz üzerinden Karabağ'a geldi, 1401'in sonu, 1402'nin başı arasındaki kış mevsimini burada geçirdi. Meragi'yi yakından tanıyan ve Mevlana etkisiyle şiirler yazan Kemaleddin Mesud Hocendi bu

---

103 Meragi, Câmi, NO 3645, vr. 54b; Meragi, *Makasıd*, NO 3656, vr. 82a-b; Meragi, *Fevaid*, vr. 97a; Bardakçı, 1986a, s. 33-34, 88; Öztuna, 1988, s. 72'de verilen 1395 hatalıdır.

104 Handmir, *Habibüs-siyer*, IV, 13-14; Rauf Yekta, *Esatiz*, çev. Yuksel, 2001, s.297; Sarton, 1975, III/2, s. 1570; Bardakçı, 1986a, s.185; Farmer, "Abd al-Kadir b. Ghaybi", *Encyclopaedia of Islam (First)*, I, s. 66-67; Shiloah, 1979, s. 168; Taki Hüseyni, 2011, s. 19

105 Sarton, Meragi'nin Miranşah'ın yanından kaçıp Bağdat'a sığındığını, sonra Bağdat 1401'de tekrar fethedilince yine Timur'un onu af ettiğini yazar: Sarton, 1975, III/2, s. 1570. Kaynaklarda böyle bir bilgi yoktur, fazla uzaklaşmış olması dönüp af dilemesi mümkün olmadığından, Bağdat'a gitmiş Sultan Ahmed'e sığınmış olma ihtimalini zayıflatmaktadır.

yıl Tebriz'de öldü, Meragi hakkında manzum methiyesi vardır (Öztuna, 1988, s. 68-69). Tarihçi İbn Arabşah, Timur'un fethi ile Şam'dan 11 yaşında iken ailesiyle Semerkant'a geldi ve Seyyid Şerif Cürcani gibi diğer alimlerden dersler aldı.

1402 - 20 Temmuz (19 Zilhicce 804); Timur ile Osmanlı Yıldırım Bayezid'in Ankara savaşı, I. Bayezid'in yenilmesi. Bursa Sarayı yağmanlandı. Timur bir yıl Anadolu'da kaldı. Timur bu yıl Sultaniyeli Katolik Johannes'i Avrupa ülkeleri İtalya, Fransa ve İngiltere'ye elçi olarak gönderdi (fakat Johannes, Timur'un 1405'te öldüğünü duyduktan sonra dönmedi[106]). Esir Bayezid 8 Mart 1403'te öldü. Timur, Anadolu beyliklerine eski güçlerini bağışlayarak 1403'te Konya, Erzurum, Tebriz yoluyla Semerkant'a döndü. Konya, Kırşehir Karamanlılar'a; Aydın, Musa Bey'e verildi, Musa Bey 1403'te ölünce yerine II. Umur Bey geçti. Anadolu şairlerinden Ahmedi (ö. 1413), Meragi'nin hamilerinden biri olan şair Selman Saveci'nin eserini örnek alarak *Cemşid ve Hurşid* adlı Türkçe eserini 1403'te tamamladı, Gelibolu'da ya da Bursa'da Emir Süleyman Çelebi'ye (ö. 1411) sundu. Tebriz'deki Miranşah'ın (ö. 1408) tuhaf hareketlerinin devam etmesi üzerine, aynı zamanda Gürcistan üzerine yürümek isteyen Timur, Semerkant'tan Miranşah'ın yanında bulunanları cezalandırmak için yola çıktı. Bunu haber alan Abdülkadir Meragi Tebriz'den Kalender dervişi elbisesiyle kaçtı.[107] Timur, Tebriz'de diğer nedim

---

106 Özcan, "Timur'un Elçisi Sultaniyeli Yohannes", *Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 33/sy. 55, 2014, s. 121-162.

107 Uslu, "Abdülkadir Meragi", *Yeni Türkiye*, sy. 57, 2014, s. 401, dp. 40.

ve müzisyenlerden Kutbuddin Nayi ve Muhammed Kuhki Kuhistani'yi idam ettirdi. Tebriz şehri dışındaki otağ yakınlarında birden ayaklarına kapanıp Kur'an okuyarak af isteyen Abdülkadir Meragi'yi affetti.[108] 25 Temmuz 1403'te Gürcistan'a girdi ve kışı orada geçirdi, Mart 1404'te Karabağ'a geldi.

1404 - 10 Nisan (h. 29 Ramazan 806); Semerkant müderrislerinden Seyyid Şerif Cürcani (1339-1413), Abdülkadir Meragi'nin güvenliği için bu tarihi taşıyan bir "hat" yazmış olması, Timur'un Semerkant'tan Tebriz'e nedimleri cezalandırmak için yola çıkıp sonra, Meragi'yi "af" olayının en geç bu yıl gerçekleşmiş olduğuna işaret sayılabilir.[109] Meragi önce Tebriz'den kaçtı, sonra gelip Kur'an okuyarak Timur'dan af diledi. Semerkant'ın müzisyen bilginlerinden Nasrullah Kaani, yazdığı *Şerh-i* Kitabü'l-Edvar'ı tashih için Abdülkadir'e muhtemelen bu tarihte göstermesi[110] üzerine Abdülkadir Meragi'de kitap yazma isteği canlanmış olmalıdır.

---

108 Handmir, *Habibüs-siyer*, IV, s. 13-14'de olaydan ve Kalender el-bisesiyle kaçışından bahseder ve Timur'un "Derviş can havliyle Kur'an'a sarıldı" demesini nakleder. Uslu, 2015b, s. 14, dp. 41.

109 Seyyid Şerif Cürcani'nin 806/1404 tarihli hattı için bk. "Meragi'nin Aldığı Emanlar" bölümü.

110 Rauf Yekta, 1902, *Esatiz*, çev. Yuksel, 2001, s.303; Meragi, *Şerh-i* Edvar, Biniş, s. 110; Öztuna, 1988, s. 18; Meragi, *Şerh-i* Edvar Çevirisi, Kolukırık, s. 190

Meragi ve Müzik Teorisi

1404?- (h. 807?), Abdülkadir Meragi, "ilk kitabı", yani birinci eseri *Kenzü'l-elhân*'ı (: "Müzik Hazinesi") bu tarihlerde Semerkant'ta yazmıştır. Adını "Kemaleddin" lakabıyla birlikte ilk defa bu kitapta kullanmış olmalıdır. 1398-1404 (h. 800-807) tarihleri arasında yazılmış olması mümkün olan kitabın bir nüshasının var olduğu sanılmakta ise de belirtilen yazmanın *Kenzül-elhân* olmadığı tespit edilmiştir.[111] 1377 Ramazanında girdiği nevbet-i müretteb besteleme iddiası olayından, kendi icat ettiği tarh metodunu ve 24 zamanlı "devrirebi" ve diğer bazı usullerini (kendi icadı ilk dört usul: devrirebi, darbılfetih, devrişahi, mieteyndevri) ilk defa bu kitabında anmıştır. Kitab-ı Edvar'daki Urmevi'nin ve Şirazi'nin Durretü't-tac'ındaki müzik risalesindeki bazı görüşleri eleştirmiştir. Bu kitapta yazdıklarını sonraki diğer bütün kitaplarında tekrarlamıştır ve bütün kitaplarında bu kitabına atıflar yapmıştır.

1404- 8 Eylül-18 Kasım (2 Rebiülevvel 807), Ruy Gonzales De Clavijo (ö. 1412) Semerkant'a Timur'la görüşmeye geldi. İspanyadaki Kastilli III. Henri'nin elçisiydi ve 8 Eylül'de Semerkant'taki Dilküşa Bağında satranç oynayan Timurla görüştü, yanında Şahruh ve Miranşah da vardı. O sırada Semerkant'ta olan Abdülkadir Meragi elçiyi gördü mü? Clavijo anılarında müzik ve onun hakkında her hangi bir şey yazmadığı için bilmiyoruz. Clavijo'nun Semerkant'a "Gûr-i Emir" gibi Timur tarafından inşa

[111] *Kenzül-elhân*'nın bir nüshası konusu: Uslu, 2015b, s. 15, dp. 44.

edilen büyük yapılar gördüğünü biliyoruz. Clavijo ve elçilik heyeti, 18 Kasım'da Semerkant'tan ayrıldılar (14 Cemaziyelevvel 807) [112]. Timur, zaferleri için yaptığı kutlamada 17-9 yaş arasındaki 5 torununu da evlendirdi. Torunlardan 10 yaşındaki Uluğ Bey, 1404 Eylül-Ekim'de (Rebiülevvel 807) Öge Begüm'le evlendi. Meragi, eğlence ve nikahların yapıldığı Semerkant yakınlarındaki Kân-i Gül Bağı'nda[113] Timur'a ud çaldı, hanendelik yaptı ve Kur'an okudu. Timur ona Hindistan'dan getirdiği mücevherli hırkayı hediye etti.

1405 - 18 Şubat (h. 17 Şaban 807), Meragi'nin *Sinname*'sinde sık sık Kur'an okumak ve ud çalmak için davet ettiğini ve "Mücevherli Hırka" verdiğini söylediği Timur'un 18 Şubat 1405 (17 Şaban 807) tarihinde Otrar'da ölümünün[114] ardından, Pir Muhammed Mirza (Miranşah'ın büyük oğlu) sultan olması gerekirken, Halil b. Miranşah, Taşkent'ten gelip Semerkant'ta sultan oldu (h. 17 Ramazan 807/19 Mart 1405). Böylece Abdülkadir Meragi, 21 yaşındaki Halil Sultan'ın (salt. 1405-1409) hizmetine girdi.[115] İbn Arabşah, eğitimini devam ettirmek için Semerkant'tan ayrıldı.

---

112 Clavijo, *Embassy to Tamerlane 1403-1406* (trans. To English Guy Le Strange), London 1928, s. 278-300

113 Semerkant yakınlarındaki bu yer "Koni Ghil Meros" adıyla hala mevcuttur. Bahçe içinde 2016 yılında ağaç, gül ve çiçeklerden oluşan yeşillikler içinde eski yöntemle kâğıt imalat atölyesi olduğu kaydedilir.

114 Meragi *Sinname*'sinde h. 807 tarihini aynen verir, Bardakçı, 1986a, s. 156

115 Handmir, *Habibü's-siyer*, 1362, III, s. 14; Meragi, *Fevaid*, vr. 97b; Meragi *Sinname*'sinde Halil'in kendisine iltifatını belirtir: Bardakçı, 1986a, s. 38, 157.

1405 - 19 Temmuz (h. 21 Muharrem 808), Yaklaşık 49 yaşlarında olan Abdülkadir Meragi, Semerkant'ta ikinci eseri *Câmiu'l-elhân*'ı (: "Müzik bilgisi derleyeni") ilk kez, çocukları Nûreddin Abdurrahman ve Nizameddin Abdürrahim'in müzik eğitimine yardımcı olması için, onlara ithaf ederek yazdığı eseri, bitirmiş oldu (nüshaları 1. Oxford Bodleian Library, Marsh, no. 282, Muharrem 808/ Haziran-Temmuz 1405 tarihli.[116] 2. Bk. 1410 tarihli Rauf Yekta nüshası. 3 ve 4. Bk. 1415 tarihi NO Ktp, no. 3644 ve 3645. *Câmiu'l-elhân* Taki Biniş tarafından yayınlandı 2. Bs. Tahran 1372 hş./1997, 256 s.).[117] *Câmiu'l-elhân*'da oğullarından Nureddin Abdurrahman'ın 12 yaşında ve Nizameddin Abdurrahim'in 7 yaşında olduğunu ve onlara Kur'an ve müzik eğitimi verdiğini belirtir. Meragi, Nureddin Abdurrahman'ı "udi" olarak yetiştirmiştir, ayrıca ona şiirle meşgul olmasını tavsiye eder[118]. Eserine isim koyarken İbn-i Sina'nın *Cevâmiu ilmi'l-musika* (: Müzik bilimini toplayan kitap) adlı eserin adından ilham almış olduğu anlaşılmaktadır. Bu

---

116 Meragi, Câmi, NO 3644, vr. 1b'de çocuklara ithaf; Bardakçı, 1986a, s.186 kronoloji; Uslu, 2015b, s. 16 dp. 47. Eserin 1418'de Baysungur'a yazılmış *Kitab-ı Lahniyye* olduğunun ilk tespiti Uslu, 2015b, s. 16, dp. 47. Esedullah Şuur'un bu eserin yazımı ile ilgili ileri sürdüğü "799'da başlamış ve 808 yılında bitirmiştir" (*Danişname-i Cihan-ı İslam*, c. 9, Tahran 1384, s. 321) ifadesi bir yanlış anlamadan ibaret olmalıdır.

117 Farmer, "Abd al-Kadir", *Encyclopaedia of Islam (First)*, c. I, s. 66-67; Özalp, *Türk Musikisi Tarihi,* I, 330; Kolukırık, *Şerh-i* Edvar, s. 326

118 Meragi, Câmi, NO 3644, vr. 1b'de çocuklara ithaf, vr. 118b, 120a'da büyük oğlu Nureddin Abdurrahman'a şiir yazmasını önerir; Bardakçı, 1986a, s. 186 kronolojide yaptığı gibi kitabı 808 yılının ilk ayında bitirdiği tarihten hesaplandığı kadarıyla, çocukların yaşı hicri 807 esas alınarak hesaplanırsa, ilk çocuğu h. 795-796/1394, ikinci çocuğu h. 800-801/1397 yılında doğmuş olmalılar. Bardakçı'nın tahminleri doğrulanmış olmaktadır.

yıl kumru kuşundan esinlenerek 8 zamanlı 2 vuruşlu (: tenenen tenenen) "kumriyye" adlı beşinci usulünü Halil Sultan için yaptı,[119] ayrıca yine kendi icadı olan 14 zamanlı 4 vuruşlu "darbıcedid" adlı altıncı usulünden ilk defa *Câmiu'l-elhân*'da söz eder[120], çocukları için yaptığı bir müzik eğitimi bestesine de yine ilk defa bu eserinde yer verir.[121]

1406 - Abdülkadir Meragi, Halil Sultan'ın Semerkant'taki cülus törenine 5 Cemaziyelevvel 809/18 Ekim 1406 tarihli arzuhali (TSMK, Hazine, no.2152[122]) ile katıldı. Anadolu Şairi Ahmed Dai'nin, Kütahya'da Emir Süleyman için bu tarihlerde yazdığı *Çengname* adlı eserinde Abdülkadir Meragi'den söz etmesi Anadolu'nun batısında yer alan Aydınoğulları, Karamanoğulları, Germiyanlılar ve Osmanlılar arasında ününün duyulduğunu ve yayıldığını göstermektedir.[123]

1407 - Bu karışık dönemde Abdülkadir Meragi, Semerkant'ta idi. Abdülkadir Meragi'nin Tebriz ve Semerkant'ta nedimliğini yaptığı Pir Muhammed Mirza (Miranşah'ın büyük oğlu), Halil

---

119 Meragi, Câmi, NO 3645, vr. 54b; Câmi, Biniş, s. 228'd; *Makasıd*, Biniş, s. 97, s. 190; Meragi, *Şerh-i* Kitabü'l-Edvar, TSMK, A.3470, vr. 41b: Kolukırık, *Şerh-i* Edvar, s. 328; Meragi, *Fevaid*, vr. 98b; Öztuna, *Abdülkadir*, s. 72; Bardakçı, 1986a, s. 40, 87; Çakır, "Abdülkadir Meragide Çelişkili Dört Usul", *Din Bilimleri Dergisi*, I/sy. 2, 2001, s. 10 vd.

120 Meragi, Câmi, NO 3645, vr. 54b; Meragi, *Makasıd*, Biniş, s. 190.

121 Bu naat bestesi üzerinde zaman zaman fikir değişiklikleri yaptığı daha sonraki eserlerinde de yer verirken perdeler ve süreler üzerindeki değişikliklerden anlaşılmaktadır.

122 Belge Bora Keskiner tarafından tespit edilmiştir (2020), Şahruh'a yazdığı arzıhal olduğunu söylemiş ise de, doğrusu Halil Sultan'adır.

123 Bu konunun ilk defa dile getirilişi bk. Uslu, 2015b, s. 16, dp. 53.

Sultan'a karşı saltanat hakkını aramak için hazırlık içindeyken veziri tarafından öldürüldü (1407).

1408-16 Nisan. Meragi'yi Kerbela'da yakalayan Miranşah Mirza bu yıl sonunda öldü. Karakoyunlularla Tebriz'de bir savaş halinde idi. Üç oğlu vardı: Halil Sultan, Ebu Bekir, Muhammed Mirza[124]. Meragi, hem Miranşah'a hem oğlu Muhammed Mirza'ya nedimlik yapmıştı. Şahruh, öldürülen Pir Muhammed'in hakkını aramak için ordu topladı ve üstüne yürüdüğü Halil Sultan'ı yendi.

Meragi Herat'ta

1409-13 Mayıs. Abdülkadir Meragi, *Sinname*'sinde hayırla andığı Sultan Halil'le (ö. 1411, Rey'de), savaş sonu esir edilince, önce 1409'da yapılan bir anlaşma ile Şahruh sultan oldu. Abdülkadir Meragi, Semerkant'a 13 Mayıs 1409'da giren Herat'taki Timurlu Şahruh'un (salt. 1409-1447) himayesine girdi.[125] Elinde hazır bulunan *Câmiu'l-elhân* nüshasının haşiyesine "Dua-yı padişah-ı İslam" notu düşerek Şahruh'a dua cümlesi ekledi (Oxford Bodleian Library, Marsh, no. 282, vr. 1). Abdülkadir Meragi, Şahruh'un etrafında yer almak isteyen ve ona kasideler yazan şair Ârifi-yi Herevî'yi, eski mürebbiye şair Selman Saveci'nin şiirleriyle sınav yaptı. Sultan

---

124 Öztuna, 1988, s. 31 Miranşah Mirza, 32 Halil Sultan, 33 Şahruh, 35 Baysungur Mirza. Ayrıca bk. DİA.

125 Meragi *Sinname'*si bk. Bardakçı, 1986a, s. 157, kronoloji 186; Handmir, *Habibüs-siyer*, IV, s. 13-14; Devletşah, *Tezkire*, s. 231, 273; 1405'te Şahruh'a intisab ettiğinin söylenmesi doğru değildir. Uslu, 2015b, s. 17 dp. 55.

Şahruh'un himayesine giren şair Ârifi-yi Herevî (790-853/1388-1449), şairler arasında "Selman-ı Sânî" (ikinci Selman) olarak ünlendi. Şahruh Herat'a çekilerek Semerkant bölgesinin idaresini oğlu Uluğ Bey'e bıraktı. Şahruh, müslümanlığa önem veren bir liderdi. Şarabı yasaklamıştı. Haftada dört gün Pazartesi, Perşembe, Cuma, Cumartesi günleri Herat sarayında Kur'an okuturdu. Kur'an okuyanlar arasında Abdülkadir Meragi de bulunurdu.

1410 - (h. 813) Abdülkadir Meragi, ikinci eseri *Câmiul-elhân*'ı ikinci kez Şahruh'a ithafla Herat'ta yeniden yazdı (813/1410-11 tarihli Rauf Yekta nüshası[126]). Bu eserin yazım ve sunum sebebi Şahruh'un Herat'ta yapımını emrettiği son derece önemli Herat Medresesi'nin tamamlanış kutlaması olmalıdır[127]. Meragi bu medresede önemli insanların çocuklarına musiki dersleri verdi. Şahruh bu yıl hem Semerkant Rasathanesi'ni hem de Herat medresesini yaptırdı. Tebriz'i almak isteyen Sultan Ahmed Celayir (Meragi'nin eski hamisi), şehri savunan Karakoyunlu Kara Yusuf tarafından yenildi ve kaçarken çocuklarıyla birlikte öldürüldü (29 Rebiulahir 813/31 Ağustos 1410). Şahruh'un yanında iken bu haberi alan ve eski hamisinin ölümüne çok üzülen Abdülkadir Meragi

---

126 Câmi'nin 1410 tarihli Rauf Yekta nüshası da ilki gibi iki oğluna ithaf edilmiş olmakla beraber vr. 1b sayfa kenarında Şahruh'a dua cümlesi yer almaktadır. Rauf Yekta kendi eseri *Esatiz'*de (çev. Yuksel, 2001, s. 303) bu bilgilerin olduğu Câmiul-elhân'ın 813/1410-11 tarihli olduğunu söyler; Bardakçı, 1986a, s.40, 42, 140, 186; Öztun, 1988, s. 57'de Rauf Yekta nüshasının tarihini 3 Safer 818/14.04.1415 olarak verir, bu RY nüshasının tarihi değil, NO Ktp nüshasının yazım tarihidir. Ezgi ise (Nazari Ameli, I, 234'de) sadece 818/1415 tarihli Câmiul-elhân'dan söz eder, oysa 1405, 1410 tarihli Câmiul-elhân nüshaları da vardır.

127 Fazlıoğlu, *Divan*, sy. 14, 2003, s. 9.

onun için "K'on mehr-i sipihr-i husrevi ra nagah/ Tarih-i vefat keşt, Kasd-ı Tebrîz (813/1410): O ululuk güneşi olan sultana birdenbire "Kasd-ı Tebriz" vefat tarihi düştü/ oldu" diye ebcedli terkiple tarih düşürmüştür.[128] Bu şiir *Sinname*'sinde yer almaktadır. Bursa asıllı Kadızade Rumi, yüksek eğitim için Osmanlı topraklarından Semerkant'a gelip Seyyid Şerif Cürcani'den (ö. 1413 Şiraz) ders almağa başladı.[129] 18 yıl Semerkant'ta müderrislik yapan Seyyid Şerif yılın sonuna doğru ailesi ve oğlu Muhammed ile Semerkant'tan ayrılıp Şiraz'a doğru yola çıktı.

1411 - Kadızade Rumi, hocası Seyyid Şerif Cürcani ile arkadaş olan Abdülkadir Meragi ile de tanışmış, Osmanlı'nın Timur savaşından sonraki gelişen durumu hakkında ona bilgi vermiş olmalıdır. Kadızade, eğitimini tamamladıktan sonra Uluğbey Medresesinde "başhoca/ serhace/ başmüderris" oldu. Şiraz'a geçerken Seyyid Şerif Cürcani bu yıl Herat'a uğramış, Meragi onu yolcu etmiş olmalıdır. Bu yıl Kırım'da eğitimini tamamlayan tarihçi İbn Arabşah, Edirne'ye geçti ve Mehmet Çelebi'nin sırkatibi oldu.

1413 - 11 Nisan (h. 9 Muharrem 816), Abdülkadir Meragi, ilk yazdığı *Câmiu'l-elhân* nüshası sonuna bu yılın tarihini içeren ilaveler yaptı (Oxford Bodleian Library, Marsh, no. 282, aslı 808/1405 tarihlidir, ardında 9 Muharrem ve 12 Safer 816/11 Nisan ve 14 Mayıs 1413 tarihli ilaveler kısmı, sonunda "saz-ı elvâh" ve "saz-ı kâsât" dediği levhalar

---

128 Handmir, *Habibüs-siyer*, III, 578; Bardakçı, 1986a, s. 32; Özalp, *Türk Musikisi Tarihi,* I, 325; Sümer, "Ahmed Celayir", *DİA*, c. II, s. 53

129 Fazlıoğlu, "Kadızade-i Rumi", *DİA*, XXIV, s. 97

ve kâseler sazlarının çizimi vardır).[130] Kendisinin 61 yaşında olduğunu belirttiği tarihsiz bir şiiri *Mecâlis* adlı eserindedir, muhtemelen *Mecâlis* adlı eserini Zilkade 815/Mart 1413 yılında yazmaya başladı (*Mecâlis* eserini bitirmesi 1-2 yıl sonradır, şiirin yazım yılı h.817 olmalıdır). Arkadaşı Seyyid Şerif Cürcani'nin (ö. 6 Rebiülahir 816/1413) bu yıl Temmuz ayında Şiraz'da öldüğü haberini duyması onu bu şiiri yazmaya sevketmiş olmalı. Küçük oğlu Abdülaziz bu yıl Herat'ta doğdu: 01 Muharrem 816/ 03 Nisan 1413.[131]

1414 - Kasım (h. Şaban 817), Uluğ Bey Semerkant'tan Herat'a babası Şahruh'u ziyarete geldi. Akşam ziyafetinde, babasının yanında kardeşi Baysungur'la birlikte oturdu[132]. Muhtemelen Abdülkadir Meragi onlara Kur'an okudu ve musiki meclisi düzenledi. *Mecâlis*"de kendisine ait şiirlerden birinde "kinûn sâlem ki şast u yek" diyerek yaşının 61 olduğunu söylemesi, Zilkade 815/Mart 1413 yılında yazmağa başladığı eseri, bu yıl bitirmiş olabileceğine işaret etmektedir.

---

130 Ethe, 1980, c. I, s. 1057-1059, no. 1842; Meragi, *Makasıd*, Biniş, 30, 174; Bardakçı, 1986a, s.140.

131 Uslu, 2015b, s. 17 dp. 54'de ilk defa Abdülaziz'in doğum tarihi tahmini yapılmıştır, bu tahminden 5 yıl sonra, yeni bulgularla doğum tarihinin 1413 olduğu anlaşılmıştır. Aynı kronolojide ileri sürülen çocuğunun doğumunu "gizlediği" tahmini doğru olmamalıdır, çünkü daha sonra Meragi'nin cezalandırılmaması, *Makasıd* adlı eserlerin resmi yollardan elçilerle gönderilmiş olması gibi gerçekler, oğlunun Osmanlılar'a gönderilmesini yine resmi yolla yapmış olduğunu göstermektedir. Sultan Halil ve Şahruh'un bu durumdan haberi olmuş olmalıdır.

132 Barthold, 1997, s. 77.

1415- (h. 818) Abdülkadir Meragi, Şahruh zamanında üçüncü kez ele aldığı *Câmiu'l-elhân*'ı Herat'ta tamamladı (İstanbul NO Ktp, no. 3644, talik, 1-62 vr.+ hatime ve "*Mecâlis*" adlı güfteler kısmı: 62-118 vr., müellif hattı, 3 Safer 818/14.04.1415 tarihli, sonunda "Abdülkadir Gaybi" kelimelerini taşıyan mührü vardır; Shiloah, 1979, s. 171-172; *Mecâlis*, *Câmiül-elhân* Hâtime adıyla Taki Biniş tarafından yayınlanmıştır: Tahran Müessese-i Mütalaat, 1372 hş./1993, 256 s.). Eserin sonunda (vr. 62-117) "*Mecâlis*" başlığı altındaki meclislerde okunacak şairleri belirtilmiş seçme şiirler/güfteler kısmı yalnız bu nüshada yer almaktadır. "*Mecâlis*"in, ayrı bir *Mecmua-i Güfte* gibi "üçüncü eseri" olarak değerlendirmek gerekir.[133] Çünkü *Câmi'*de ve *Makasıd*'da kendisinin bu şiirleri bestelerinde güfte olarak kullandığını belirtmesi, yine bu şiirleri kendisinin konularına göre düzenleme yaptığını, en önemlisi de daha önceki *Câmiul-elhân*'da bu bölümün olmaması göstermektedir. Kendisinin geliştirdiği "kanun-ı murassa-ı gaybi" adlı çalgıdan ilk defa bu eserinde söz eder.

1416-17?- Abdülkadir Meragi, Şahruh'a ithaf ettiği *Câmiu'l-elhân*'ı dördüncü kez Herat'ta bitirdi (1-İstanbul NO Ktp., no. 3645[134]), fakat NO 3645 nüshasının içindeki bir dairenin boş olması

---

133 Meragi, Câmi, Biniş, 348; Meragi, *Makasıd*, Biniş, 30-31, 174; Bardakçı, 1986a, s.42, 139.

134 Bardakçı tarafından ileri sürüldüğü gibi bu nüsha NO 3644'ten sonra istinsah edilmiş olmalıdır, bk. Meragi'nin eserleri bölümü. Rauf Yekta, 1901, *Esatiz*, çev. Yüksel, 2001, s.303; Câmiu'l-elhân'ın İstanbul Atatürk Kitaplığı, no. 057 nüshası, NO Ktp, 3644 nüshasından XX. Yüzyıl başlarında istinsah edilmiştir, Rauf Yekta nüshası olabilir: Bardakçı, 1986a, s.140; Karabulut, *Mucemu*, III, 827

eseri ona sunmadığını değil tamamlamadığını, eksik sunmuş olabileceği göstermektedir. Sufi Zeyneddin Hafi (ö. 838/1435), 1385'li yıllarda gelip yerleştiği Herat yakınlarındaki Hafi'de, Mısır'da aldığı Sühreverdi sufi ekolün eğitim faaliyetleri ile bu sıralarda ünlendi. Meragi, onun ününü duymuş, müritleriyle karşılaşmış olmalıdır.

1417 - 11 Mayıs (Rebiülevvel 820). Şahruh için Çinden elçiler Herat'a geldiler. Çinli elçiler için kutlama ve eğlence yapıldı[135]. Uluğ Bey de kutlamada vardı. Muhtemelen Abdülkadir Meragi ud çaldı, hanendelik yaptı ve Kur'an okudu. 2 Cemazievvel 820/17.06.1417'de Herat'ta Baysungur'un oğlu Alaüddevle Mirza doğdu.

1418 -26 Ekim (h. 821) Abdülkadir Meragi, dördüncü eserini, 26 Ekim 1418'de bitirdi, adını *Makasıdül-elhân* (: Müziğin maksatları) koydu (yazmanın sonunda "*Makasıd*"ı tamamladığını belirtir), ithafsız olarak nesih hatla Herat'ta yazdı (nüshaları: 1. İran, Meşhed, Rızavî Ktp., Nadirşah Vakfı, no. 539, h. 821/26 Ekim 1418 tarihli. Taki Biniş, "en eski" dediği bu ithafsız Rızavî nüshasını esas alarak *Makasıd'*ı neşretmiştir: Tahran 1344 hş/1966, 138 s. 2. Bs. Tahran 1977, 243 s).[136] Meragi, 1418 tarihli *Makasıd'*da kullandığı ifadelerden müzisyen Hace Rıdvanşah'ın Mevlana Rumi'nin beyitlerinden besteler yaptığı[137] anlaşılmaktadır. İthafsız bu eserinin ardından

---

135 Barthold, 1997, s. 95.

136 *Makasıd* nüshalarının bazen yanlış tanımlandığının ilk tespitleri için bk. Uslu, 2015b, s. 19 dp. 64. Ayrıca "Meragi'nin Eserleri" bölümü.

137 Meragi, *Makasıd*, Biniş, 145

h. 21 Şevval 821 /21 Kasım 1418 tarihinde Cuma günü bitirdiği *Kitab-i Lahniyye* (*Mecâlis*'ten sonra dördüncü eseri) adlı eserini yeni veliaht sayılmasının onuruna Baysungur Mirza'ya ithaf etmiştir (Oxford, Bodleian Library, no.1843, h. 21 Şevval 821/ 21 Kasım 1418 tarihli olarak verilen eserin tek nüshasının bugünkü kaydı Oxford Bodleian Library, Ouseley, no. 264'tür, bu nüshanın *Makasıd* ile ilgisi metin benzerliğidir, yazar nüshasıdır).[138] Bu eserin ayrıntılı tanıtımı ilk defa R. Uslu tarafından yapılmış, Makasıd'dan ayrı bir eser olduğu ortaya konulmuştur. Aynı yıl *Makasıd* adlı eserini yeniden ele alarak biraz ilavelerle 20 Aralık 1418'de Şahruh'a ithaf ettiği bir diğer *Makasıd*ü'*l-elhân*'ı daha bitirdi (İran Melik Ktp., umumi, no. 5390, 21 Zilkade 821/20 Aralık 1418 tarihlidir; Paris NB Persian no. 1121, vr. 1b-100b, bu yazma 821/1418 yazım tarihi korunarak 1435 yılında Anadolu'da istinsah edilmiştir; R. Uslu tarafından 2017'de Türkçeye çevrildi, basılmadı). Meragi'nin bu eserine "Makasıd" adını koymasındaki sebep kendisine takdirname ve eman hattı yazan Teftazani[139] (ö. 1390) ve Cürcani'nin (ö. 1413) sık sık Semerkant Medresesi derslerinde anlattıkları "Makasıd felsefesi"nden etkilenmiş olması ve Şahruh'un hocası

---

138 Adı bazı araştırmalarda anılmakla birlikte (Terbiyet, 1314 hş; Seferova, 2006, p. 190 gibi), bu nüsha hakkında yanlışlar ve *Kitab-i Lahniyye* olduğu hakkında ilk ayrıntılı tespitler için bk. Uslu, 2015b, s. 19, dp. 63. Baysungur bu tarihte yani 820/1417-1418 yılında babası Şahruh'un yanında idi, Herat'ta divan işlerini takiple görevli idi. Şahin, 2014b, s. 169

139 Teftazani, *el-Makasıd* adlı eserinin üzerine bir de açıklamalardan oluşan Şerhü'l-Makasıd adlı eserini Zilkade 784/Ocak 1383'de Semerkant'ta tamamlamıştı (*DİA*, c. 27, s. 420), eser Orta Asya'dan Mısır ve Anadolu'ya büyük bir etki yaratmıştır. Meragi bu "Makasıd felsefesi"nden etkilenmişe benzemektedir.

olmalarıyla bağlantılı olabilir. Bu tarihlerde Anadolu-Aydın'lı genç müzisyen Şemseddin Rumi, işittiği Meragi gibi ustalardan ders almak, müzik ve edebiyat bilgi ve tecrübesini arttırmak için Tebriz'e gitti.

1419?- Abdülkadir Meragi, 1419'dan sonraki bir tarihte (muhtemelen 1419-1430 arası) Şahruh için 28 zamanlı 10 vuruşlu "devriadl" adlı yedinci usulünü Herat'ın Zağanbağ'ında icat etti. O sırada Sultan Şahruh adaletten bahsetmiş olduğu için "adalet devri" adı verildi[140].

1420- (h. 823), Abdurrahman *Cami* (1414-1492), babası Ahmed'in bu yıl müderris olarak geldiği Herat Nizamiye Medresesi'nde (DİA, 1993, VII, s. 94) dini eğitimine başlayıp daha sonra 1424'lerde Semerkant'a geçti, burada 9 yıl kalan Abdurrahman Câmi'ye Semerkant Uluğbey Medresesinde başhoca olan Kadızade Rumi (ö. 1440'tan sonra) ders verdi. Abdurrahman *Cami*, Kadızade'nin arkadaşı olan Abdülkadir Meragi ile de tanışmış olmalıdır. Nitekim Meragi, Abdurrahman Câmi'nin şiirlerinden besteler yapmıştır. Bu bestelerden biri günümüze gelmiştir. Abdurrahman Câmi'nin burada bulunduğu sürede şiir ve müzik eğitimi almış olabileceği, en azından müzikle ilgilenmiş ve kitap okumuş olabileceği, yıllar sonra müzikle ilgili bir kitap yazmasından tahmin edilebilir. *Cami*'nin Meragi ile tanışmış olabileceği yıllar daha erken olsa da, şiir yazmaya başladığı gençlik dönemi göz önünde bulundurulursa 1424-34 yılları arası, şiirin bestelendiği yıllar ihtimaliyle 1430-34 yılları arasında Meragi ile yakınlığı olmalı.

---

[140] Öztuna, 1988, s. 73'de icat yılı 1409, Şahruh'un tahta geçiş yılıdır.

Meragi'den Osmanlı Sarayına

1421 - (h. 824-25) Osmanlılarda Sultan II. Murad, Osmanlı tahtına geçti. Herat'tan bir elçi kervanıyla yola çıkan Meragi'nin henüz 09-10 yaşlarındaki küçük oğlu Udi Abdülaziz Abdülkadirzade[141] (elinde 824/1421 tarihli *Makasıdu'l-elhân* beşinci eserinin ikinci nüshasının varlığından söz edilmişse de bu yanlış Farmer'in bir makalesinden kaynaklanmaktadır[142], bu tarihi taşıyan bir *Makasıd* nüshası olmadığı anlaşılmıştır), Meragi'nin II. Murad için yaptığı Çağatay Türkçesi sözlü hüseyni-amel bestesiyle[143] birlikte, II. Murad'ın yanına Bursa'ya ve sonrasında Edirne'ye geldi. II. Murad, Edirne'nin Temürhan adlı köyünü bu yıl ona ikta olarak verdi.[144]

---

141 Abdüllkadir'in çocukları veya torunları "Efendi", veya "Çelebi" olarak anılmamalı, tarihi gerçeklere uygun olarak "Abdülaziz Abdülkadirzade" veya "Meragizade" diye anılmalıdır. Gerekçesi için bk. Uslu, *Yeni Türkiye*, sy. 57, 2014, s. 405, dipnot 69; Uslu, "Abdülaziz", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, online 2014.

142 Farmer, "Abd al-Kadir b. Ghaybi", *EI*, I, s. 66-67; ayz., "Abdülkadir b. Ghaybî", İA, I, 83-85; Shiloah, 1979, s. 172

143 Hüseyni düvazde ve şeşmakam amel: Uslu, "Amel, XV. Yüzyıl Müzik Biçimi ve Usulü, Abdülkadir Meragi'nin Türkçe Ameli", *Musikişinas*, sy. 11, 2010, s. 182; Çağatay Türkçesi şiirdeki kelimelerin doğrusu için bk. Baharlı, "Abdülkadir Meragi'nin Yeni Bulunan Türkçe Ameli'nin Tashihi". Sozumuz (online), July 22, 2020 (er.tar.06.11.2021). Şu şekilde tashih edilmiştir: Benin tek dâne yoktur dâm içinde/ Gözün tek fitne yok İslâm içinde/ Gönül zülfün görüp ayttı tegriki/ Bu putka kûşeî yok Şâm içinde/ Kucub zâhid sürâhi boynunu hoş/ Mudâm ister Murâd'ın câm içinde/ Tapıp vaslın senin birlen ey bolgay/ Ki tolgay sen elif tek lâm içinde/ Nikûnâmi diler İbn-i Sâfi, hâs/ Ki bednâm oldu imdi âm içinde. Yazara göre babasının adı Safiyyüddin olduğu için İbn-i Sâfi mahlasıyla Abdülkadir, kendini kastediyor. Babasıın adı mühründe İbn-i Gaybi şeklindedir. Ayrıca bu mahlas Meragi'nin diğer şiirlerinde görülmemiştir, ama yazarın fikri, mahlasın kelime anlamından hareketle "Safiyetin oğlu" anlamında mecazen kendini kastetmiş veya oğlunu kastetmiş denerek desteklenebilir. Şiirin II.Murad'a yazılmış olmadığını gerektirecek bir şey yoktur.

144 Uslu, "Abdülaziz", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, 2014, online;

1421 - (h. 825), Timurlu Baysungur Mirza (ö. 7 Cemaziyelahir 837/20 Aralık 1433), doğup büyüdüğü Herat'taki Bağ-ı Sefid'deki (bugün Herat- Biyâbân-ı Köşk/ Köşk caddesi) kütüphanesine 1410'dan itibaren biriktirdiği kitaplarla birlikte hattat, nakkaş, hakkâk birçok sanatçıyı davet ederek "Baysungur Herat Sanat Akademisi"nin oluşmasını sağladı. Meragi'nin, Baysungur'a ithaf ettiği *Kitab-ı Lahniyye* (1418) adlı esere bakılırsa bu oluşumun içinde etkin bir yer almış olabilir, ayrıca Meragi, bu gurubu oluşturan bilginlerle görüşüyordu.[145] Toplanan kitaplar ve bilginler çoğalınca Hattat Mirza Cafer Tebrizi, 1421'de Herat Kütüphanesine müdür oldu. Meragi, bu sayede bu yıl Semerkant'ta Gıyaseddin Cemşid Kaşani ile müzik teorisi problemleri hakkında bir görüşme yaptı. Meragi aynı zamanda beş yaşına gelmiş olan Baysungur'un oğlu Alaüddevle Mirza'ya (d. 1417-ö.1461) nedimlik de yapmış olmalıdır.

---

ayz., "Sultan II. Murad Devrinde Musiki", *Akademik Araştırmalar*, sy. 4, 2000, s. 451-471; Ancak bu tespite işaret eden bir yazıda Abdülaziz'in "II. Murad'ın 1430'da Edirne'ye geldiği zamana denk düştüğü (Uslu, 1999)" cümlesi (İnalcık, 2011, s. 47) baskı hatası kabul edilmelidir, II. Murad, 1430'dan önce Edirne'ye girmişti. Abdülaziz'in ne zaman ve nereye geldiği hakkında ilk tespitler için bk. Uslu, 2015b, s. 20 dp. 69.

145 Âlî Mustafa, 1600, s. 28-31'de burada çalışan 27 kişi içinde Meragi'nin adı anılmaz; Baysungur okulu için bk. M. Kemal Özergin, "Tebrizli Cafer'in Bir Arzı", İÜ Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Yıllığı, VI, İstanbul 1976, s. 471 vd; Z. Velidi Togan, "Topkapı Sarayında Dört Cönk", İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi, I/ 1-4, İstanbul 1953, s. 74 vd; Hayrunnisa Akbıyık, "Timurluların Bilim ve Sanata Yaklaşımları", *Bilig*, sy. 30, 2004, s. 151-171; Şahin, 2014b, s. 165-184. Bağ-ı Sefid için bk. Şahin, 2016, s. 86. Yılmaz Öztuna'dan beri "Herat Musiki Ekolü"nün Türk müziğinde etkin rolü olduğuna dair görüşler vardır. Zeyneb Abbasoğlu'nun konuyla ilgili tezine bakınız. Herat Musiki ekolünün ilk temsilcisi Meragi, daha sonra Hüseyin Baykara tarafından oluşum desteklenmiştir.

1422- (h. 825), II. Murad'ın emriyle yazılan ve 1422'ye tarihlenen *Mecmua-i Güfte* diye adlandırılan eserde[146] Abdülkadir Meragi'nin bestelerine "üstad, üstad-ı cihan, hace, hace-i mühezzeb" lakablarıyla yer verilmesi ününün Edirne'ye ulaşmış olduğunu göstermektedir. Meragi'nin bu eserde çeşitli makamlarda nevbet, kavl, müstezad, amel formlarında yaklaşık 65 adet bestesi kaydedilmiştir. Muhtemelen buradaki müzik eserlerinin bir kısmı müzisyen hanende yazarın Tebriz'de meşk ettiği, bir kısmı ise Abdülaziz Meragizade tarafından nakledilen müzik eserleri olmalıdır. Baysungur'un ikinci oğlu Ebülkasım Babur Mirza bu yıl (07.07.1412 Herat-ö.22.03.1457 Herat) doğdu, beş yaşına gelince Meragi'nin nedimliğine verilmiş son Timurlu olabilir.

[146] Uslu, *Mecmua-yi Güfte: NO 3135*, İstanbul 2007, tür. yer.; Rauf Yekta, buradaki A. Meragi adına kayıtlı hiçbir bestenin günümüze gelmediğini belirtir ise de daha sonra içinde bulunduğu "Tasnif ve Tespit Heyeti"nin yayınladığı Darülelhân Külliyatı'ının yayınladığı Meragi bestelerinde onayı vardır.

Meragi'nin rast nevbet bestesi 1422 tarihli *Mecmua-i Güfte*'de.

1423 - 11 Şubat (29 Safer 826) Abdülkadir Meragi beşinci eseri *Makasıdü'l-elhân fi ilmi telifi'n-nagam ve'l-evzan'ı* üçüncü kez, komposizyonunu tamamen değiştirerek yeniden yazıp II. Murad'a ithaf etti (29 Safer 826/11 Şubat 1423 tarihli, 125 vr., Rauf Yekta kendi nüshasının 18 Safer olduğunu yazar; II. Murad'a ithaf edilen *Makasıd*, Recep Uslu tarafından "Meragi'den II. Murad'a Müziğin Maksatları" adıyla Türkçeye çevrildi ve iyi bir kronolojiyle birlikte basıldı).[147] Bu *Makasıd*'dı yazarken önceki *Makasıd*'daki çalgılar kısmını kısalttı[148]. Meragi bu sırada Herat'ta idi, eser müellif/yazar hattı olup Herat'ta yazılmış ve Şahruh'un Edirne'ye giden elçileriyle birlikte II. Murad'a gönderilmiştir. Bu eser oğlu Abdülaziz'in konumunu Osmanlı sarayında pekiştirmiştir. Ancak bu eseri getiren elçiler, bir taraftan bu yılki başarılarından dolayı II. Murad'a hediyeyi sunarken, diğer taraftan Şahruh'un, Karamaoğullarını hala desteklediğini ve onlara karşı bir hatalı davranış içine girmemesini hatırlatmakta idi. Çünkü Karamanoğlu Mehmet Bey bu yıl ölmüştü. II.

---

147 Meragi, *Makasıd*, Biniş, mukaddime, s. 30; Rauf Yekta, İkdam, sy. 1532, 15 Teşrinevvel 1898'da elindeki *Makasıd*'ın hicri 29 Safer 826'da yazılmış olduğunu belirtir. Aslı 125 varaktır. Bardakçı, 1986a, s. 46'da Rauf Yekta'daki *Makasıd* nüshasının miladi 1423 tarihli ve II. Murad'a ithaflı olduğunu ve başka bilgiler verir. Öztuna, 1988, s. 21'de 11.02.1423 yazım tarihini verir. Bu yazmanın eksik bir mikrofilmi Süleymaniye Kütüphanesindedir (no.3011). Ayrıca bk. Uslu, 2015b, s. 21 dp. 73 ve "Meragi'nin Eserleri" bölümü.

148 Meragi, *Makasıd*, Biniş neşrindeki çalgılar kısmı ile Uslu'nun *Makasıd* tercümesindeki ilgili kısım karşılaştırıldığında bu durum açıkça görülmektedir. Başka kısalttığı ve değiştirdiği yerler de vardır. Bu kısaltmaları ve ilaveleri sebebiyle Rauf Yekta kendi elindeki 1423 tarihli *Makasıd*'ın eksik olduğunu düşündüğü için diğer *Makasıd*'ları da istinsah ettiğini bir makalesinde belirtir. Bk. Rauf Yekta, İkdam, sy. 1532, 15 Teşrinevvel 1898; ve "Pisagores Gamı", İkdam, sy. 1668, 28 Şubat 1899; sy. 4566, 15 Şubat 1907.

Murad ise varislerden İbrahim Bey'le onu diğer varislere karşı destekleyeceği vaadiyle anlaşma yoluna gitti.

1425-26?- Abdülkadir Meragi, altıncı eseri olan *Şerh-i* Kitabü*'l-Edvar*'ı (: Edvar Kitabının açıklaması) ilk defa bu tarihlerde[149] Herat'ta yazdı (1. İstanbul NO Ktp., no. 3651/1, vr. 1-67b; 2. Nüsha bk. 1430 tarihi). Bu eser sadece "şerh" olmayıp, kendi fikir ve icat ettiği usullerden biri olan beş nakralı "kumriye"den de bahseder. İlk yazdığı nüshanın (NO Ktp.) sonuna sonradan eklenmiş "Fevâid-i Aşere" (: On Fayda) adını verdiği bir "zeyl" bölümü yer almaktadır, bu kısım diğer edvar şerhi nüshalarında olmadığı için "altıncı eser" olarak değerlendirilmiştir, hatimeye yapılan bir "zeyl"dir, zeylin diğer *Şerh-i* Kitabü*'l-Edvar* yazıldıktan sonra yazılmış olması mümkün değildir, çünkü her iki ekin komposizyonları farklıdır.[150] Bu şerh kitabını yazarken zamanın diğer edvar şerhi kitaplarını gördüğünü, Safiyyüddin'in boş bıraktığı 12 cetveli, şarihlerden hiçbirinin çözemediğini belirtmektedir.[151]

1425- 28 Ekim (27 Rebiülevvel 828). Uluğ Bey Semerkant'tan Herat'a, çağataylılara karşı kazandığı zaferi kutlamak üzere

---

149 Farmer, *EI,* I, s. 67'da *Şerh-i* Edvar'ı son kitabı olarak değerlendirmesi doğru değildir; Farmer, *Sources*, 303.

150 Biniş'in belirttiği gibi *Fevâid-i Aşere* (10 fayda) ile *Zevâid-i Fevâid* (10 faydaya ek) aynı konu etrafında birbirinden farklı komposizyonda iki metindir, fakat birbirine yakınlıkları vardır, karşılaştırmayı Biniş yapmıştır. Biniş, "Mukaddime", *Şerh-i* Edvar, s. 40-41. Ayrıca bk. "Meragi'nin Eserleri" bölümü. *Zevâid'*i Türkçeye tercüme eden Uslu da bu iki eserin birbirlerinden farklı komposizyonda olmakla birlikte, aynı konuları, bilgileri, cümleleri barındırmakta olduğunu belirtmektedir.

151 Kolukırık, *Meragi'nin Şerh-i Edvar'ı*, s. 249; Uslu*,* 2015b, s. 22, dp. 76.

babası Şahruh'un yanına ziyarete geldi. Şahruh onu törenle karşıladı, kutlama yapıldı[152]. Muhtemelen Abdülkadir Meragi onlara kutlamada Kur'an okudu ve ud çaldı. Uluğ Bey, 10 Kasım'da Herat'tan ayrıldı.

1426 - (h. 830), Sufi Zeyneddin Hafi, Şahruh'la görüşüp, İskender Bey'le bu sefer savaşmaması için onu ikna etti.

1427 - 21 Şubat (23 Rebiulahir 830). Bir dindar halk lideri gibi korumasız gezen Şahruh, Herat Cuma Mescidi'nden çıkarken suikaste uğradı, yaralı kurtuldu[153]. Muhtemelen onun Bağ-ı Zagan köşkündeki iyileşme sürecinde başında Kur'an okuyanlar arasında Abdülkadir Meragi de vardı.

1430 - (h. 833), bu sırada 74 yaşında olan Abdülkadir Meragi, altıncı eseri *Şerh-i Kitabü'l-Edvar*'ı, şerhlerini de göz önünde bulundurarak ikinci kez ele aldı (TSMK, III.Ahmed, no. 3470, ts., 40 vr., birincisine göre mukaddimeden başlayarak bazı konuları özetlemiştir).

1433 ?- (Muharrem 837) Abdülkadir Meragi, 1430'da yazdığı *Şerh-i* Edvar'ın sonuna 835/1433 yılında manzum *Sinname*'sini yazdı (TSMK, III.Ahmed, no. 3470, ts., sonunda yer alan *Sinname*'si: vr. 40 b-41b arasındadır).[154] *Sinname*'sinde ilk koruyucusu Sultan Üveys Celayiri'den başlayıp,

---

152 Barthold, 1977, s. 88.

153 Şahin, 2014, s. 9; Şahin, 2016, s. 85-86.

154 1433'lü yıllarda yazılmış olmalı yazım tarihi hakkında ilk öneri Uslu, 2015b, s. 23. Esere *Sinname* adı da Farsça otobiyografi olmasından dolayı verilmiştir.

Sultan Hüseyin Celayiri, Sultan Ahmed Celayiri, Şah Şuca Muzafferi, Berkuk Şah, Şeyh Ali, Sultan Bayezid Celayiri, Timur Kürken, Sultan Halil Timuri ve en son Sultan Şahruh Timuri'yi anmakta ve bir beytinde hicri yıla göre 80 yaşında olduğuna işaret etmektedir. Buna göre doğum tarihi 756 Zilhicce'yi desteklemektedir. Bu yıl *Şerh-i Kitabü'l-Edvar*'ı yeniden yazdı ve sonuna, elde tek nüshası bulunan yedinci eseri *Zevâid-i Fevâid-i Aşere* (: On faydaya ekler) adlı eserini de bu tarihlerde Herat'ta ele almış olduğu anlaşılmaktadır (1. nüshası: İstanbul NO Ktp, no. 3651/2, vr. 68b-119b, müzikte 10 fayda 20 faslı içerir, müellif nüshası)[155]. Bahsi geçen *Zevâid* yazdığı en son eseridir. İcadı olan "saz-ı kâsât-ı çini"nin Bardakçı'nın ifadesiyle "daha anlaşılır" bir çizimi bu eserdedir[156], "kanun-ı murassa" çalgısından da söz eder. Abdülkadir Meragi, *Zevâid-i Fevâid*'de oğlu ve yaklaşık 38 yaşlarında olan Abdurrahman Meragizade'yi önemli bir müzisyen udi olarak anmaktadır. Bazı biyografilerde Abdülkadir Meragi'ye ait olduğu söylenen *Zübdetü'l-edvar* (: Edvarın özü) isminde bir eseri olmadığı, bu isimle kastedilen eserin *Şerh-i* Edvar'ın arkasına eklediği *Zevâid-i Fevâid-i Aşere* olduğu anlaşılmaktadır[157]. Bu eserin yazım sebebi bu yıl Şahruh'un eşi Gevherşad'ın Semerkant'ta dört sandalyeli medrese kurmuş olmasının onuruna olabilir (Tombuloğlu, 2018, s. 380).

---

155 *Fevâid* ve *Zevâid* için ayrıca bk. "Meragi'nin Eserleri" bölümü.

156 Bardakçı, 1986a, s. 108, 111

157 Bk. "Meragi'nin Eserleri" bölümünün sonunda ona ithaf edilen eserler başlığı altında *Zübdetü'l-edvar*.

1433- 20 Aralık (7 Cemaziyelevvel 837), otobiyografisini bu yıl yazdı. Gevherşad ve Şahruh'un oğlu olan Baysungur Mirza bu yılın sonunda genç yaşta Herat'ta öldü. Abdülkadir Meragi, koruyucularından biri olan Baysungur'u kaybetmiş oldu.

Meragi, İmam Ali Rıza Türbesi Ziyaretinde

1434-? (h. 837) Abdülkadir Meragi'nin Meşhed'deki İmam Ali Rıza (ö. 203/818) türbesini son ziyareti, mimar arkadaşı Kıvamüddin Şirazi ve patronluğunu yapan Gevherşad'la birlikte, ilave yapının tamamlanış ve açılış ziyaretine gitmiş, segâh Kâr-ı Horasan ve geveşt, şehnaz, selmek, maye, nevruz, gerdaniye avazelerinin anıldığı Kâr-ı Şeşağaz olarak bilinen bestelerini bu ziyaretlerin birinde yapmıştır.[158] Bu tarihlerde genç şair Molla Abdurrrahman Câmi'nin (ö. 1492, daha sonra tasavvufa yönelmiştir) şiirlerinden birini bestelemesi de 1430-1434 arasındaki bir tarihte gerçekleşmiş olmalıdır.[159] Rast düyek "Haydarname"[160]

---

158 Uslu, "Literatürde Horasan Terimleri", İ. Aydın Yüksel'e Armağan, s. 567; notası *Darülelhân Külliyatı*, no. 87-88. Muhammed Dervişi vdğr., Şevkname: Compositions Attributed to Abdulqader Maragi, fihrist ve ilave CD.

159 Rast düyek Kâr "Ehinnu şevkan" bestesi. Muhammed Dervişi vdğr., Şevkname: Compositions Attributed to Abdulqader Maragi, fihrist ve ilave CD.

160 Rast düyek Kâr-ı Haydarname: "Numune'ist be-guşe sipihr o halka-yı zer"; Irak yürük semai nakş –güfte anonim, sufilerden Ebu Said Ebülhayr aktarmış-: "Her şeb nigerânem be yamân ta to berâ-yi" (Şevkname, s. 99-101). Horasan sufilerinden Ebu Said Ebülhayr (ö. 1049) da Haydarilerden (XV. Yüzyıl Anadoluda daha çok Kalenderi olarak tanınırlar) sayılmış, sema yaptırmasıyla ünlü sufilerdendi. Hintli şair, tarihçi ve sufilerinden Emir Hüsrev Dihlevi'nin (ö. 1325) şiirini de bestelemiştir. Muhammed Dervişi vdğr., Şevkname: Compositions Attributed to Abdulqader Maragi, fihrist ve ilave CD.

ve Irak yürük semai nakş olarak bilinen bestelerinin de, Meşhed yakınlarında türbesi bulunan Kutbuddin Haydar'ın (ö. 1221), XV. Yüzyıl başlarında Horasan bölgesinde yaygın olarak görülen dervişlerinin etkisiyle hayatının sonlarında yaptığı bestelerden sayılabilir.

1434 - (h. 837) Abdülkadir Meragi, beşinci eseri *Makasıdu'l-elhân*'ı dördüncü kez Herat'ta yeniden ele aldı (Tahran, Kitaphane-i Melik, no. 832/1'de kayıtlıdır, sonunda üç "hat" ve üç sazın çizimi vardır, 837/1434 tarihli; aynı ktp, no. 1656'da tarihsiz bir nüsha; Melik Ktp numarası bazen h. 823 olarak da verilmiş Taki Hüseyni, 2011, s. 29). Şahruh, İstanbul'a elçileriyle gönderdiği hilati II. Murad'ın giymesini istedi, çünkü onun Anadolu ile sınırlarında isyan eden İskender Bey'i desteklemesini istemiyordu. Ardından Şahruh, Anadoluya yaptığı seferde İskender Bey'i yendi ve geri döndü.

1435 - 15 Ocak (14 Cemaziyelahir 838), Şahruh hicri 838 yılının sonunda/1435 yılının başında, II. Murad'a Edirne Darülhadis'inin tamamlanmış olması, bir evlilik yapmış olması, Karamanoğlulları ile ilgili çeşitli sebeplerden dolayı İstanbul'a Sultan II. Murad'a hediyeler göndermek istediği için hazırlıklar yapılmasını emretmişti. Abdülkadir Meragi'nin II. Murad için yazmış olduğu *Makasıdü'l-elhân fi ilmi te'lif al-nagam ve al-evzan* adlı eseri, İlyas Muhammed b. Muhammed b. İlyas tarafından Ocak 1435'te Semerkant'ta tekrar yazımı tamamlandı (Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan, no. 1726, bitiş tarihi 14 Cemaziyelahir 838/ 15 Ocak 1435; sonunda saz-ı kâsât, kanun-ı murassa-i gaybi çalgılarının

çizimleri ve hatlar vardır. Bu eser Recep Uslu tarafından Türkçeye çevrilmiş ve basılmıştır: Ankara 2015).[161] Eserin istinsahı bittiği sırada Meragi'nin Herat'ta hala hayatta olduğu, nüshada rahmetle anılmamış olmasından anlaşılmaktadır.

Meragi'nin Herat'ta Ölümü

1435 - Mart (h. Şaban 838), *Sinname*'sinin son beytinde "Bestelerim benden yadigar kalsın/ Mahşer gününe kadar baki kalsın" diyen Abdülkadir Meragi, Herat'ta veba salgınında öldü. Veba salgını için verilen hicri Cemaziyelevvel-Zilkaade 838'un miladi karşılığı Aralık 1434-Haziran 1435 arasıdır. Sarton, Farmer ve Öztuna, Mart ayında öldüğü kanaatindedir. [162] Bu tarihte Meragi, miladi yıl hesabıyla 79 (hicri yıl hesabıyla 82) yaşını aşmıştı. Veba salgınında ölenler topluca kireçlenerek gömüldüğü için mezarının yeri belli değildir. Meragi'den kalan

---

161 Meragi hayatta iken yazılan *Makasıd*'ın hepsi içinde beşinci nüsha olmalıdır, ancak II. Murad adına yazılanların 1423, 1432-34?, 1435 olmak üzere üçüncüsüdür. Son nüshanın daha önce Herat'ta yazılmış ve tezhiplenmiş olduğu tahmin edilmişti, ancak Herat'ta veba salgını olduğu için bu yazımın Semerkant olması daha güçlü bir ihtimaldir. Eserin yazımı bittiğinde Meragi, Herat'ta hayatta idi. Herat şehrinde veba salgını çıktığı için karantinaya alınmış, Şahruh şehre girilmesini yasaklamıştı. II. Murad ile Şahruh ilişkileri için bk. Çetindağ, 2016, s. 17. Ayrıca Bk. "Meragi'nin Eserleri" bölümü 1435 tarihli *Makasıd* bilgileri.

162 Muinüddin İsfizari, *Ravza*, II, 93, belirtilen veba salgını 7 Receb-15 Zilkade arasında olmuş, neredeyse dört ay sürmüştür, fakat ölüm günü verilmemiştir. Müneccimbaşı, *Sahaifu'l-ahbar*, İstanbul 1285, III, 57'de 838/1435'te öldü der; Farmer, "Abd al-Kadir", *Encyclopaedia of Islam (First),* I, 66; Bardakçı, 1986a, s.41-42, 186 kronoloji; Öztuna, 1988, s. 20; Özalp, *Türk Musikisi Tarihi,* I, 326; Sarton, 1975, III/2, s. 1570'de Mart ayında öldüğünü söyler; Ezgi, I, 234; Şahin, 2015, s. 385-386. Karabulut, *Mucemu Mahtutat*, III, s. 827'de Şiraz'da öldüğünün söylenmesi yanlıştır.

bazı eşyalar veba dolayısıyla yakılmış, bazı eşyalar da Edirne'deki oğlu Abdülaziz'e gönderilmiştir.

Aynı yılın ortalarında (839 başlarında/1435 ikinci yarısında) müzik teorisi yazarı Fethullah Şirvani (do. 1417-ö. 1487) Semerkant'a Uluğbey Medresesine gelip Kadızade Rumi'den eğitime başladı. Şirvani ilerleyen tarihlerde Abdülkadir Meragi'nin *Şerh-i* Kitabu*'l-Edvar* adlı eserini (*Zevaid* adlı ekiyle birlikte, 6 Şevval 845/17 Şubat 1442 tarihinde) kopyaladı, bu eseri kaynak olarak kullanıp, Bursa'da kaldığı süre içinde *Mecelle fi'l-musiki* (TSMK, Ahmed, no. 3449; printed by F. Sezgin Frankfurt 1986; Türkçeye çevirisi B. Akdoğan, Ankara 1996 ve 2. Bs. 2009) adlı eserini Sultan II. Mehmet için yazdı. Ayrıca Şirvani'nin daha sonraki 1454-1465 ve 1467-1478 yıllarında kaldığı İstanbul'da medrese eğitmenliği esnasında, kendisinden eğitim alan Mehmet Ladiki'ye müzik teorisi alanında ders verdiği anlaşılmaktadır.

İKİNCİ KISIM : ÖNEMLİ NOKTALAR

Meragi, Son Sistemci

Müzik teorisinde sistemci müzik okulunu (Arapça ve Farsçada "mekteb-i muntazamiyye"), Safiyyüddin Urmevi (ö. 28 Ocak 1294) kurmuştur. H.G. Farmer ve birçok müzikolog bunu kabul ederler. Müzik teorisinde görüşleri şöyle özetlenebilir. Bir makam dörtlü ve beşlilerden oluşan bir devir üzerinde, diziler sembolik ebced harfleriyle yazılır. Ritimler de bir devir kalıbı üzere yazılır. Bir müzik skalasında 17 müzik sesi vardır, bu seslerden elde edilen dörtlü ve beşlilerden 12 meşhur devir/makam, altı avaze oluşturulur (Arslan, 2007). Yahya Kaşi, Safadi ve Cürcani onun görüşlerini takip edenler arasındadır. Sistemciler müzik okulunun son üyesi Abdülkadir Meragi (ö. 1435), bu sisteme yeni yorumlar yapmış, 24 şube ve yeni ritim kalıpları eklemiştir, perdelerin hesaplanmasında "tarh metodu"nu[163] (çıkarım metodu) bulmuştur, çalgılarda icat ve iyileştirmeler yapmıştır.

Meragi'nin Yaşadığı Şehirler

Abdülkadir Meragi'nin yaşadığı şehirler: Meraga 1356-1368, Tebriz 1368-1381, Bağdat 1382-1392, Semerkant 1393-1402, Tebriz 1402-1404, Semerkant 1404-1408, Herat 1409-1435. En azından bir kere

[163] Meragi'nin Tarh metodu için bk. Can, tez, 2001, s. 160; Hazrani, 2008, s. 1273-1276

1372-1375 arasındaki bir tarihte Şiraz'a, 1377'de Basra'ya, 1378'de Erdebil'e, 1434'de Meşhed'e gitti. Öztuna'nın (1988, s. 22) tahminleri de buna yakındır.

Meragi'nin Oğulları

Meragi iki kere evlenmiş görünüyor. Birincisi 1377 yılında Raziyyüddin Rıdvanşah'ın kızı iledir. On beş yıllık evliliğinden bir çocuğu olmamıştır, savaşın acımasızlığında ayrılmış görünmektedir. İkinci evliliği Timur tarafından 1393'de Semerkand'ta verilen evle birlikte olmuştur.

Üç oğlu oldu. 1- Nureddin Abdurrahman (Semerkant'ta Haziran 1394 doğumlu-ö.1480?), 2- Nizameddin Abdurrahim (Semerkant'ta 11 Mart 1398 doğumlu-ö.?), 3- Abdülaziz Meragizade (Herat'ta 1412 doğumlu-ö.1480?). Hepsi de ud icracısı idi.

Oğlu Abdurrahman udun 5 çift teline altıncı bir tel ilave etti, ona "ud-ı ekmel" adını verdi. Abdülkadir Meragi, *Zevâid-i Fevâid*'de yaklaşık 38 yaşlarındaki oğlu Abdurrahman Meragizade'yi (1394-1480?) önemli bir müzisyen udi olarak anmaktadır. Oğullarından sadece Abdülaziz Meragizade (1412-1480?) Osmanlı Sultanı II. Mehmet için Edirne'de *Nekavatü'l-edvar* adında (TSMK, III.Ahmed, 3470) müzik teorisiyle ilgili muhtemelen 1451'de bir kitap yazdı. Meragi'nin torunu Mahmud Meragizade II. Bayezid için *Makasıdül-edvar* adını taşıyan bir kitabı, daha sonra Yavuz Sultan Selim ve daha sonra Kanuni Sultan Süleyman için yazdı. Her sultan için ayrı ayrı yaptığı bestelerini eserinde yazmıştır. Kitaplarında Kadim Ekol diye tanımladığı Herat Sistemciler Ekolü'nün kurucusu Meragi'nin fikirlerini takip ettiler.

Meragi'nin Eserleri

Meragi on bir eser yazdı. Bunlar: *Kenzü'l-elhân* (1), *Câmiu'l-elhân* (2), *Mecâlis* (3), *Muhtasar Makasıdu'l-elhân* (4, ithafsız özet), *Kitâb-ı Lahniyye* (5, Baysungur için), *Makasıdu'l-elhân li's-Sultan Şahruh* (6, Şahruh için), *Makasıdu'l-elhân fi ilm telifi'n-nagam ve'l-evzan li's-Sultan Murad* (7, II. Murad için özel olarak yazılmış), *Şerh-i* Kitâ*bu'l-edvâr* (8), *Fevâid-i Aşere* (9), *Sinnâme* (10), *Zevâid-i Fevâid-i Aşere* (11) olmak üzere geride dokuz müzik nazariyatı, bir *Mecâlis* adını verdiği *Mecmua-i Güfte*, bir otobiyografisinden oluşan *Sinnâme/Yaşnâme*'si olmak üzere toplam on bir eser ortaya koymuştur. Eserleri yazım ve istinsah tarihleri sırasıyla:

1-*Kenz*ü'*l-elhân* (: Müzik hazinesi), 1398-1404? yılları arasında Semerkant'ta yazdığı ilk eseridir. Yaptığı atıflar bir araya getirildiği zaman kitapta bulunan konular şöyle tespit edilebilmektedir. *Kenz*ü'*l-elhân*'ın içindekiler ilk defa 2015 yılında yayınlanmıştır (Uslu, 2015b, s. 15), bunlar: nevbet-i müretteb olayı, "darbeyn" (iki darb) konusu, Urmevi'nin tel-taksim metodu ve hataları, bir tel üzerinde 17 tabaka ve buudlar, 17 tabakadan doksan bir daire çıkarmanın mümkün olduğu, dörtlü ve beşli sınıflar, meşhur devirlerin bir telden çıkarımı, tabakaların benzerliği, aralıkların çıkarılması, meşhur dairelerin nağme ortaklıkları, şedler, doksan bir devrin/dairenin oluşumu, meşhur devirlerin telden çıkarımı, tel üzerinde yöntemleri gösterilerek ortaya çıkarılan tercî sınıfların isimleri, kabul görmeyen tabakalar ve şedlerin ortaya çıkarılışı, furu' şedler, rasim cinsi denen uyumlu cinsten birinci sınıfın icra yolunu anlatan fasıl, mu'tedil-

lerin açıklanması faslı, rasim leyyin cinsi denen düzensiz sınıflar; makamların, avazların ve şubelerin ilişkileri; yaygın-düzen ve yerel düzenler; Hanende/solist için icrada başlangıç ve bitiş yerinin açıklanması; îkâ devirleri, îkâlarda uyguladığı tansif ve takti metodu, icat ettigi îkâ devirlerinden beş usul "darbürrebi, darbülfetih, devrişahi, mieteyndevri" dışında muhtemel "kumriyye, darbicedid" îkâları (bu ikisi yer almamış olabilir), tasnif türleri, "tahrîr" dediği ses-seyirleri, seslerin adları ve özellikleri, 100 kıta müfred ve otuz nevbet uygulama yolları, bir nevbet-i mürettebin harflerle tespiti[164]. Bu konuların hemen hepsi diğer eserlerinde de vardır ve yer yer bu konuları Kenz'de yazdığını belirtir. Vebaya yakalananların eşyaları yakıldığı için eserin Meragi'den sonra imha edilmiş olma ihtimali yüksektir. Meragi'nin *Kenzü'l-elhan* adlı eseri, 1500 yıllarında yazıldığı düşünülen Behmeni müzisyeni Ruhbani'nin *Tavzih* adlı edvar eserinde de anılır. Öztuna'nın (1988, s. 60) iddiasının aksine Katip Çelebi'nin 1650'lerde yazdığı *Keşfü'z-zunûn* adlı bibliyografik-biyografik eserinde, bu eserin adını anmış olması XVII. Yüzyılda eserin var olduğuna yeterli delil değildir. Çünkü Katip Çelebi gördüğü eserlerin içerikleri hakkında daha ayrıntılı bilgiler vermektedir. Rauf Yekta'dan itibaren 100 yıldır aranan (1910-2010 arası) eserin bir nüshası henüz bulunamamıştır.

2-*Câmiu'l-elhân* (:Müzik bilgisi derlemesi veya Müzik bilgisini toplayan kitap), 1405'te Semerkant'ta yazmıştır, daha sonra Herat'ta 1413'te bazı ekler ve Şahruh'a dua cümlesi eklediği bu ilk nüshadan sonra, 1410 Şah-

164 Uslu, 2015b, s. 15.

ruh'a ithaflı ikinci bir nüshayı (Rauf Yekta nüshası olarak bilinir) ve *Mecâlis* ekiyle birlikte bir diğer *Câmiu'l-elhân*'ı Şahruh adına Herat'ta 1415'te tamamladı (NO Ktp. 3644). Bunlar dışında *Câmi*'nin Baysungur Mirza için yazılan bir nüshasından söz edilmektedir (Öztuna, 1988, s. 57), böyle bir nüsha yoktur, bu kanı Ethe'nin kataloğunda yer alan yanlış ifadeden kaynaklanmaktadır. Bilinen en eski nüshası Oxford Bodleian Library, no. 1842 (Marsh, no. 282), 808/1405 tarihlidir. Rauf Yekta, *Câmi*'nin İstanbul NO Ktp nüshasını sekiz ayda (İkdam, sy. 1668, 28 Şubat 1899; NO Ktp, 3644 nüshasından kopya edildiği bilinen İstanbul Atatürk Kitaplığı, no. 057 nüshası Rauf Yekta'nın istinsahı olabilir) istinsah edip kütüphanesine kazandırmış olduğunu anılarında yazar. Eserin sadece İstanbul NO Ktp, 3644 nolu bir nüshası dikkate alınarak Taki Biniş tarafından yayınlanmıştır (2. Bs. 1372 hş./1997, 256 s.). Bu yayında önceki nüshalar ve *Mecâlis* kısmı dikkate alınmamış, Biniş tarafından *Mecâlis* ayrıca basılmıştır. 1405'te yazılan ile yayınlanan *Câmi* (Biniş) arasında cümle farklılıkları vardır. Çalgılardan kendisinin icat ettiğini söylediği cümleler Biniş yayınında yoktur. *Câmi*'nin ilk defa Rauf Yekta'nın yaptığı Türkçe tercümesi (Bardakçı, 1986a, s. 14) basılmamıştır, tercümeye 1930 yıllarından önce başlanmış olmalı, ancak tercüme yarım kalmıştır (Doğrusöz, 2018, s. 66). Sezikli, Biniş'in yayınladığı *Câmi* baskısını dikkate alarak yapılan Türkçe çevirisinden doktora tezi (2007) yapmıştır. *Cami*'nin tahminen 1500 yıllarında "Ferzend-i Abdurrahman" tarafından istinsah edilen bir nüshası uzun zaman *Kenzü'l-elhan* sanılmış ve sonunda *Cami* nüshası olduğu anlaşılmıştır (Tahran Melik no.6317; Uslu 6 Nisan 2015). *Câmi*'nin dört Farsça yazması Babak Hazrai

tarafından edisyon kritik edilerek Tahran'da 2009'da yayınlanmıştır (Uslu 13 Nisan 2020, *musikidergisi.com*). Bu baskıda *Mecalis*'in de yer almakta oluşu, bütün *Cami* nüshalarında *Mecalis* bölümü var gibi anlaşılmasına sebep olmaktadır. Hazrai tarafından edisyon kritik edilen metnin Türkçe çevirisi henüz yapılmamıştır.

3- *Mecâlis: Mecmua-i Güfte* (: Meclislere güfteler), 1415, Herat'ta yazılmıştır, 1413'te yazmaya başlayıp 1415'te tamamlamıştır, Farsça güftelerden oluşur, 1415 yılında tamamladığı ikinci *Câmiu'l-elhân* nüshasının sonuna, metin içine, hatimeden öncesine eklenmiştir (İstanbul NO Ktp, no. 3644'te *Mecâlis* vardır, ancak araştırmalarda dikkate alınmamıştır. İlk yazdığı 1405 tarihli ve 1410 tarihli Rauf Yekta *Câmiu'l-elhân* nüshalarında *Mecâlis* kısmı yoktur), yazım tarihinin 1415 olduğu tahmin edilmektedir. Diğer *Câmiul-elhân* nüshalarında olmamasından hareketle ayrı bir eser olarak değerlendirilmiştir.

Mecâlis'in içindekilere sistematik müzikoloji açısından bakıldığında eserin "konularına göre müzik tasnifi"yle yazılmış olduğu görülür. Meragi, *Mecâlis*'teki şiirlerin hiç birinde bestelendiklerine dair bir kayıt yazmamış ise de bu şiirleri bestelerinde kullandığını *Câmi* ve *Makasıd* eserlerinde belirtir. 45 meclisten oluşan ilkinde hanende adabından sonra münacat vardır (1), sonrasında naat-ı nebi (2), menakıb-ı sahabe (3), dünya ve ihlas (4), dünya hayatında zayıflık ve pişmanlık (5), zamandan şikayet (6), sabır ve şükür (7), iyiliklerle övünme ve hatalardan pişmanlık (8), cesaret ve cömertlik gibi iyi huylar (9), meliklerle ve saray erkanı ile konuşma

adabı (10), sözünde durma, iyilik ve adalet etmek, ilim ve edep bilmek (11), insanlardan sakınmak ve uzlet (12), yolculuk ve gurbet, ayrılık, sabır (13), kavuşma ümidi ve sevinci (14), sevgiliye kavuşma ümidinin müjdeleri (15), fırsat kollamak (16), işlerde akıllı ve tecrübeli olmak (17), öfke ve barış (18), ziyafet ve komşulara ikram (19), gece ve gündüz (20), bayram ve nevruz (21), gül ve bülbül, yaz ve kış (22), fakirlik ve hayır yapıları (23), imar etmek (24), cimrilik (25), yumuşaklık ve çocuklara iyi davranma (26), yerme ve düşmanlık (27), hastalık (28), vecd ve sema (29), mersiye ve şahlığa övgü (30), tehdit ve vaat (31), iflasla fakirlik paraya övgü ve yerme (32), Arapça, Türkçe, Farsça ve diğer dillerde şiirler (33), satranç eğlence içki kumar (34), ok yay kılıç ve kalem diğer silahlar (35), bağ, bahçe ve araziler (36), saçların ağarması, gam, dişlerin dökülmesi, ihtiyarlık (37), sevgili, kadın süslenme, hamam (38), tevazu, suçluluk ve suçları itiraf (39), sanatlı beyitler (40), güneş ay ve yıldızlar (41), güzellikler, güzelleşme ve estetik (42), doğruluk ve yalan (43), tanışıklık (44), tövbe ve istiğfar (45) konularında şiirler/ güfteler yer almaktadır. Meragi, ilk yazdığı eser olan *Kenzü'l-elhân*'ın bir bölümünü 100 kadar müfred, kıta, şiirlerden düzenlemiş olmalıdır. 200'den fazla müfred, kıta ve şiirlerden oluşan *Mecâlis* adlı eser bu güftelerden seçmeler ve ilaveler barındırıyor olmalıdır. *Mecâlis* Taki Biniş tarafından *Câmiü'l-elhân*'a ek "hatime" başlığıyla ayrı basım yapılmıştır (Tahran 1993). Yayınlanan eserde oğullarından birine verdiği nasihat tarzı şiirinde 61 yaşında olduğunu belirtmektedir (*Hatime*, Biniş, 1372 hş./1993, s. 29).

4-*Muhtasar Makâsıdü'l- elhân* (: Kısaca müziğin maksatları), 26 Ekim 1418, ithafsız, nesih hatla Herat'ta yazılmıştır. İran Meşhed Rızavi Ktp.deki nüsha Taki Biniş tarafından yayınlanmıştır (1.bs. Tahran 1344 hş./1966). Aynı kütüphanede no. 6454'ün de aynı nüshadan istinsah olduğunu Bardakçı belirtir.

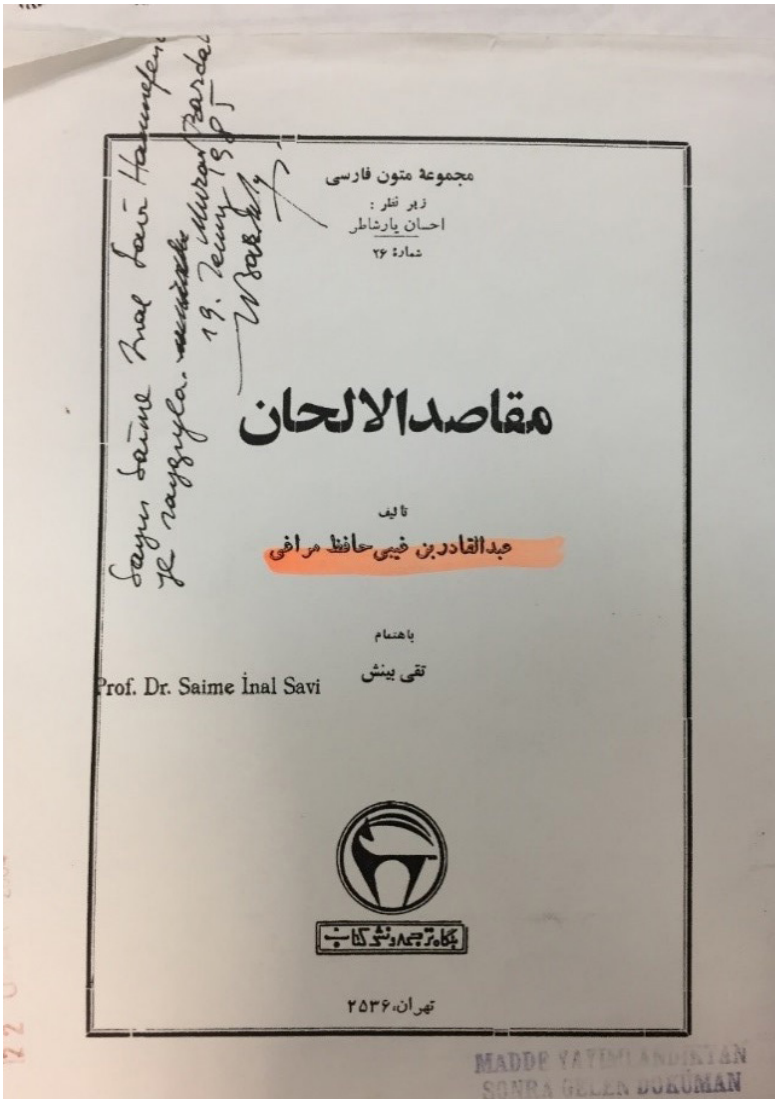

Meragi, *Makasıdul-elhâ*n

(Rızavi yazmasından Biniş neşri).

Eserin ilk Türkçeye tercümesini yapan

Prof. Saime İ. Savi'ye Bardakçı'nın hediyesi (1985).

5-*Kitâb-ı Lahniyye* (: Müzik kitabı), 21 Kasım 1418, Baysungur Mirza'ya ithaf edilmiştir, Herat'ta yazılmıştır. Araştırmalarda ya *Câmiul-elhân* (Ethe) veya *Makasıd* (Arpad, Öztuna, Özcan) ile karıştırılmıştır. İlk defa M. Ali Terbiyet tarafından ismi verilmiş ama her hangi bir nüshasından söz edilmemiş, tanıtımı yapılmadığı için T. Biniş "bunu ihtiyatla karşılamak gerekir"[165] diyerek eleştirmiştir. R. Uslu tarafından, Meragi'nin II.Murad'a yazdığı 1435 tarihli *Makasıd*'ında bu esere işaret eden bir cümlesinden hareketle ayrı bir eser olduğuna dikkat çekilmiştir. Bu tespitlerle birlikte eserin içindekiler ilk defa 2015'te yayınlanmış ve tanıtılmıştır (Uslu, 2015b, s. 25-26). Henüz tercüme edilmemiş ve üzerinde bir çalışma yapılmamıştır.

6-*Makâsıdü'l- elhân li's-Sultan Şahruh*, 20 Aralık 1418, Şahruh'a ithaf edilmiştir, Herat'ta yazılmıştır. Önceki *Makasıd*'ın metin olarak % 90 benzeridir. Farklı cümlelerinden ve ithaftan dolayı burada ayrıca anılmıştır. Bu nüsha bazı kayıtlarda "Muhtasar Der Musiki" adıyla, bazen de *Risale-i Musiki* olarak anılmıştır (İran Melik Ktp., umumi, no. 5390, hicri 821/1418 tarihlidir; Paris Nationale Bibliotheque, Persian, no. 1121'deki eser hakkında yanlış değerlendirmelere çekilen dikkatler için bk. Uslu, 2015b, s. 19 dp. 64). Şahruh'a ithaflı Meragi'nin bu eseri Paris nüshası dikkate alınarak Recep Uslu tarafından 2017'de Türkçeye çevrilmiş, basılmamıştır. Shiloah'ın İbn Gaybi başlığı ile Meragi'ye atfettiği "Muhtasar fi ilm al-musiki" (Shiloah, 1979, s. 174) kitabının yazması olarak gösterdiği 3649 ve 3650

[165] Biniş, "Mukaddime", Câmiul-elhân, s. 13 (sîzdeh).

nolu yazmalar Meragi'ye ait değil, Abdülaziz'in oğlu Mahmud Meragizade'ye aittir.

7-Makâsıdü'l- elhân fi ilmi telifi'n-nagam ve'l-evzân li's-Sultan Murad es-Sâni el-Osmâni, 11 Şubat 1423 (125 vr.), 1430-34?, 15 Ocak 1435 (79 vr.). Sultan II. Murad'a ithaf edilmiştir, metin komposizyonu Şahruh'a yazılan *Makasıd*'dan tamamen farklıdır. Bu nüshaların sonuncusu hariç diğerleri Herat'ta yazılmıştır. İlk yazdığı 29 Safer 826/11.02.1423 tarihli *Makâsıd*, Rauf Yekta nüshası olarak bilinir, özel bir koleksiyondadır, aslı 125 varaktır ve eksik bir mikrofilmi Süleymaniye Kütüphanesindedir (no.3011). Sultan Şahruh'un elçilerle Edirne'ye II. Murad'a gönderdiği ilk *Makâsıd* nüshasıdır. 1913'te Rauf Yekta'nın satın aldığı bu yazma, 1985 yılında 11.000 sterline satılmış ve 2010 yılında Londra Christie's Auctions and Private Sales müzayede evinde 400.000 sterline satışa sunulmuştur. 1430-34? tarihleri arasında yazılmış bir diğer nüshanın İran Milli Melik Ktp'de (nr. 832/1) olduğu sanılmaktadır. Muhtemelen bu nüshadan yazılmış bir başka 14 Cemaziyelahir 838/15 Ocak 1435 yılında (TSMK, Revan, no. 1726, 79 vr.) tarihli nüshanın Herat'ta istinsah edilmiş olduğu sanılmış ise de o sırada Herat'ta veba çıktığı için yazım yerinin Semerkant olması daha güçlü bir ihtimaldir. Eser tezyin edilmiş ve Sultan Şahruh'un bilgisiyle elçilerle II. Murad'a gönderilmiştir. Bu nüshada müstensih eseri istinsah ettiğini ve müzeyyen kıldığını yazmıştır (Uslu, 2015b, s. 24 dp 84, bu durumda yazma muhtemelen Meragi tarafından tezyin edilmemiş demektir). TSMK 1726 esas alınarak diğer iki yazmasıyla (1497-98 tarihli İstanbul NO Ktp 3656 ve 1580 tarihli Leiden University

Library Or.271) birlikte edisyon kritik edilerek R. Uslu tarafından Türkçeye çevrilmiş ve basılmıştır (2015), mikrofilminden hareketle yapılan karşılaştırmada 1423 tarihli Rauf Yekta nüshasının da II.Murad'a sunulan nüsha olarak birebir aynı metin olduğu görülmüştür (Uslu 2021). *Makasıd*'ın "Celaleddin Çelebi nüshası" olarak bilinen yazması ise, 20 Rebiülevvel 844/1440 yılında yazılmış olup (F.Şirvani nüshası olarak da bilinen), konuyla ilgili bazı eser listelerinde görüldüğü gibi Konya Mevlana Müzesi Kütüphanesinde (Bardakçı, 1986a, s. 143; Abbasoğlu, s. 103) değil Ankara Milli Kütüphanesindedir (nr. 06.Mil.Yz.A.5238, vr. 1a-98b, yazma 1984'te Milli kütüphaneye intikal etmiş), üzerinde Abdülbaki Nasır Dede'nin mülkiyet kaydı vardır. İçindekilerin ilk defa ayrıntılı tanıtımını Fazlı Arslan (2015, s. 190 vd.) yapmıştır. Bu nüshada her ne kadar II.Murad'a ithaf kısmı yoksa da, bazı küçük farklılıklarına rağmen, Sultan II. Murad'a yazılmış eserle aynı metne sahip *Makasıdü'l-elhân* nüshası olduğu tarafımızdan karşılaştırma yöntemiyle tespit edilmiştir. Çalgıların ayrıntılı anlatım kısmının yokluğundan dolayı Rauf Yekta ve Bardakçı "bazı fasıllar eksik" (Bardakçı, 1986a, s. 143) demiş olmalıdır. Gerçekte nüsha eksik değil, metin farklılıkları dışında, diğer *Makasıd*'lardan farklı olarak çalgılar kısmı ayrıntılı yazılmamış, II.Murad'a yazılan *Makasıd*'ın özelliklerinden biridir. Nüshanın istinsahı Fethullah Şirvani'nin *Şerh-i* Kitabu'l-*Edvar* adlı eseri istinsah tarihi ile aynı oluşu, müstensihi her ne kadar farklı biri olsa da Şirvani'nin Anadolu'ya getirmiş olduğu Makasıd'ın bir diğer nüshası olduğunu düşündürmektedir. No Ktp 3656 nüshasından kopyalanmış bir Arel nüshasından da söz

edilir (Öztuna, 1988, s. 59). II.Murad için yazılmış olan *Makasıd*'ın, II.Bayezid için torunu Mahmud Meragizade tarafından 1498 yılında yazdırılmış *Makasıd*'ın, 1580'de torunu Hace Abdülali Meragizade tarafından yazdırılmış *Makasıd*'lardan her hangi birinin ne ayrı ayrı ne de edisyon kritikle Farsça baskısı henüz yapılmamıştır.

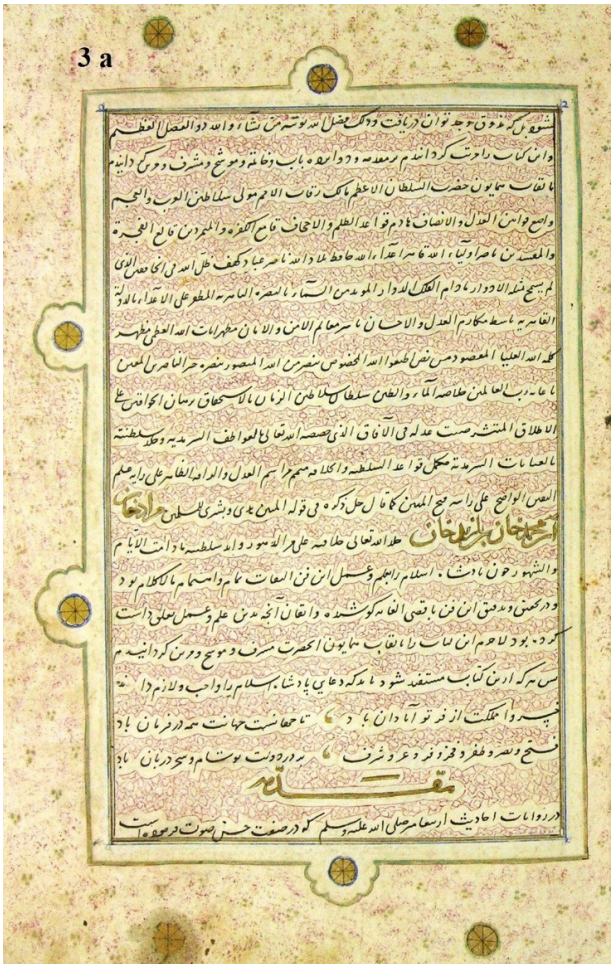

1435 tarihli *Makasıd*'da Sultan II. Murad'a ithaf sayfası (TSMK R 1726); ilk kez 1423'te yazılmıştır.

8-*Şerh-i* Kitabu'l-Edvâ*r*, 1424?+ *Fevâid-i Aşere*, Herat'ta yazılmıştır. Sonundaki Fevâid ile "ikisi bir arada bulunan kitabın" bilinen tek nüshası İstanbul NO Ktp.'dedir (3651/1, vr. 1-67b; Bu nüshadan Rauf Yekta ve H.S.Arel de birer nüsha kopyalamıştır: Öztuna, 1988, s. 61), ithafsızdır (Eser hakkında diğer bilgiler için bk. Uslu, 2015b, s. 21 dp. 74). Sonunda *Fevâid-i Aşere* eki yer almaktadır (bk. 9-Fevâid-i Aşere). *Şerh-i* Kitabu'l-Edvâ*r*'ın 1430'da Herat'ta yazılan başka bir nüshası daha vardır, öncekine göre özet olduğu belirtilir (TSMK, III. Ahmed, no. 3470; Karatay, 1961, s. 107. Bu şerhin arkasında *Sinname* adıyla anılan otobiyografisi vardır. bk. 10- *Sinname*). *Şerh-i* Kitabul-Edvâ*r*'ın Herat'ta üçüncü bir nüshasını muhtemelen 1432 yılında yazılmıştır, sonuna farklı komposizyonla yazdığı ek kitapçığa *Zevâid-i Fevâid* adını vermiştir (bk. 11- *Zevâid-i Fevâid*). Şerh'in Şiraz nüshası 1547 tarihlidir (Visal kütüphanesi, no. 29; Öztuna, 1988, s. 61; Seferova, 2006, s. 190-191'da ayrıca Melik Ktp. No. 1647 yazmasını da verir; Münzevi, s. 3900). *Şerh-i* Kitabul-Edvâ*r*'ın iki nüshasından yararlanarak Taki Biniş tahkikli bir metin yayınlamıştır (Tahran 1991). K. Kolukırık da, Türkçe çevirisini verdiği doktora tezinde (2009, s. ix) yeniden "nüshaları karşılaştırma yaparak tahkikli metin içinde eksik bırakılan konuları tamamladığ"ını belirtmektedir, ancak ekinde verdiği TSMK yazmasındaki ilave metinler dikkate alınmamıştır. *Şerh-i* Edvar'ın NO Ktp. 3651 nüshasından kopyalanmış Arel nüshasından (Öztuna, 1988, s. 60) da söz edilir.

9-*Fevâid-i Aşere*, 1424?, Herat'ta yazılmıştır, bir önceki *Şerh-i* Kitabu'l-Edvâ*r*'ın (NO Ktp. No.3651/1)

hatimesine ek olarak yazılmış, Meragi tarafından hem ek olduğu belirtilmiş hem de ayrı bir eser gibi *Fevâid-i Aşere* adı verilmiştir. Bu eser on faydadan oluşmaktadır, her fayda iki fasıla ayrılmıştır, böylece toplamda 20 bölümdür. İçindekileri ilk defa Bardakçı sıralamıştır (Bardakçı, 1986a, s. 146; Seferova, 2006, s. 190, 191). Bilinen tek nüshası NO Ktp.deki *Şerh-i* Kitabül-Edvâr'ın sonundadır (NO Ktp. No.3651/2, eser hakkında diğer bilgiler için bk. Uslu, 2015b, s. 23 dp. 80). *Fevâid-i Aşere,* Agayeva tarafından yazılan makalede incelenen çalgıların çizimlerini içermektedir (Agayeva, "Meragi'de Türk çalgıları", *Musiki Mecmuası*, sy. 468, 2000, s. 3-5). Eserin bilgileri R. Uslu tarafından karşılaştırması yapılarak beş faslı ayrıca tercüme edilip *Abdülkadir Meragi'nin Son Müzik Eseri: Zevâid-i Fevâid-i Aşere Tercümesi* (2018) içinde Türkçe'ye kazandırılmıştır (Ayrıca bk. 11.*Zevâid-i Fevâid*).

10-*Sinnâme* (: Otobiyografi), 1432/h. 836, *Şerh-i* Kitabu'l-Edvar'ın ikinci nüshasına (TSMK, III. Ahmed, no.3470, vr. 40b-41b) ek olarak Herat'ta yazılmıştır, manzumdur. Meragi'nin kendi eliyle yazdığı otobiyografisidir. Otobiyografide Sultan Üveys Celayiri'den başlayıp en son Sultan Şahruh'u ve kendisinin 80 yaşında olduğunu anmaktadır (bk. Uslu, 2015b, s. 22 dp. 78). İlk tanıtımını L. Kerimov-S. Agayeva yapmış, Kemal Özergin ve Murad Bardakçı tarafından hem Farsçası yayınlanmış hem de Türkçe'ye çevrilmiştir[166].

[166] Latif Kerimov- Sureyya Agayeva, "Avtobiografiya v Stihah Abdulgadira Meragi", *Azerbaycan SSR Elmler Akademiyasının Haberleri Edebiyat ve Dil İncesanat Seriyası*, sy.3, 1974, s. 90-96 ve sy. 4, Baku

11-*Zevâid-i Fevâid-i Aşere* (: On faydalı ek), 1432-34?, üçüncü kez yazdığı *Şerh-i* Kitabul-Edvâr'a ektir. Yazım tarihine göre *Zevâid-i Fevâid* Meragi'nin son eseridir. Eser önceki *Fevâid-i Aşere* gibi on fayda olup, aynı konuları farklı bir komposizyonla yeniden yazmıştır. *Fevâid* ve *Zevâid* metin olarak birebir aynısı değildirler. Önceki *Fevâid-i Aşere* gibi her fayda iki fasıla ayrılmamış, sadece eserdeki iki fayda iki fasıla ayrılmıştır, diğerleri tek fasıldır. Dolayısıyla önceki *Fevâid-i Aşere*'nin fasıllarından beşi bu eserde yer almamaktadır. Fethullah Şirvani'nin 06 Şevval 845/17 Şubat 1442 tarihinde kopyaladığı nüsha bu *Şerh-i* Kitabul-Edvâr ve *Zevâid* yazmasının bir kopyasıdır. *Zevâid-i Fevâid*, bazı araştırmalarda Sipehsalar nüshası (nr. 565; Bardakçı, 1986a, s. 147, 187; Sipehsalar nüshası Şirvani'nin yazdığı nüsha ile aynısıdır; Rauf Yekta Bey'in makalesinde "zübdetül-edvar: edvar eki" olarak andığı eser budur) olarak bilinen Ali Şehit Mutahhari nüshası, ayrıca Tahran Melik Kütüphanesi (nr. 6295, *Zevâid-i Fevâid* ile birlikte) ve Tahran Milli Kütüphanesinde birer yazmaları bulunan *Şerh-i* Kitabü*'l-Edvar*'ın sonunda yer almış olduğu eseri yayınlayan Biniş'in (Biniş, "Mukaddime", *Şerh-i* Kitabül-Edvâr içinde, s. 35, 40) verdiği bilgiden anlaşılmaktadır. "*Zeyl-i li-Şerh-i Kitabi'l-edvâr*" kaydı dolayısıyla Taki Biniş tarafından *Şerh-i* Edvâr bâ-*metn-i edvâr ve Zevâid-i Fevâid* içinde yayınlanmıştır (Tahran 1340 hş./1961). *Zevâid-i Fevâid*'i, 1442 tarihli Şirvani nüshasından yayınlayan Taki Biniş, bu yayında *Fevâid-i Aşere'*nin İstanbul NO

1975, s. 119-127; *Sinname*'nin Türkçeye çevirileri: Özergin, "Hace Abdülkadir Meragi'nin Manzum Arzıhali", *Kemal Çığ'a Armağan*, s. 142-150; Bardakçı, 1986a, s.145, 153; Öztuna, 1988, s. 62.

Ktp. nüshası ile karşılaştırmasını da yapmıştır, ancak *Fevâid*'deki bazı "fayda"lar *Zevâid*'de olmadığı için onları dikkate almamıştır. Meragi'nin *Zevâid-i Fevâid*'i, sonrakinde bulunmayan *Fevâid-i Aşere*'deki farklı beş fasılla birlikte R. Uslu tarafından *Abdülkadir Meragi'nin Son Müzik Eseri: Zevâid-i Fevâid-i Aşere Tercümesi* (2018) adıyla Türkçeye çevrilmiştir.

Eserlerin tarihi ile ilgili araştırmalar yapanların hemen hepsi Katip Çelebi'nin *Keşfü'z-zunûn* adlı eserinde bu eserlerin var olduğunu aktarırlar. Ancak araştırmaların hiç biri 1650'li yıllarda bu eserlerin var olup olmadığını sorgulamamıştır. Katip Çelebi, *Keşfü'z-zunûn* eserinde Meragi'nin *Kenzü'l-elhân*, *Câmi'u'l-elhân*, *Makâsıdü'l-elhân* adlı eserlerinin isimlerini andığına göre, bu eserleri görmüş olabilir mi? Benim kanaatime göre, Katip Çelebi bu eserlerin isimlerinden haberdar olmakla birlikte, genellikle gördüğü eserlerin içeriklerini verdiğine bakılırsa ve bu eserlerin içeriklerini vermediğine göre, eserleri bizzat görmemiş olması yüksek ihtimaldir. Bu yüksek ihtimal bize her ne kadar *Kenzü'l-elhân* adlı eseri anmış olsa da, eserin XVI. yüzyılda mevcut olduğuna dair bir delil olamayacağını göstermektedir.

Meragi'nin eserlerinin içerikleri birbirlerine benzer, hemen hepsi 12 fasıldır. Anlattığı konular aynıdır, metin komposizyonları ve zaman zaman açıklamalar, cümleler farklıdır. Meragi'nin eserleri hakkında "bunlar tam manasıyla müstakil eserler olmayıp, biri diğerinin kısmen hulasası veya değişik tertipteki şeklidir" (Arpad, *Küçük Türk İslam Ansiklopedisi*, 1974, c. 1, s. 26) genel değerlendirmesi araştırmacılarca genellikle kabul edilir.

Meragi'ye Ait Olduğu İddia Edilen Eserler:

Meragi'nin eserleri arasında bazı araştırmacılar tarafından anılan bir kaç eser için burada bir açıklama yapılmalıdır. Bu başlıkta ele alınacak eserler *Zübdetü'l-edvar* (1), *Zikrül-enğam ve Usuliha* (2), *Edvar-ı Musiki*, Leiden no. 1175'teki türkçe edvar (3), Türkçe "Bu tasnif Hoca Abdülkadir'indir" diye başlayan İstanbul Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesindeki bir başka Türkçe edvar (4) ve Shiloah'ın kataloğunda yer alan *Muhtasar fi ilm al-musiki* (5) olmak üzere beş tanedir.

1-*Zübdetü'l-edvar*: [167] Türkiye'de ilk defa Rauf Yekta'nın kullandığı cümledeki bir terkipten hareketle Meragi'ye ait *Zübdetü'l-edvar* adında ayrı bir eserinin olup olmadığı (Rauf Yekta, "Eski Türk Mûsikîsine Dair Tarihi Tetebbular I: Kökler", *Milli Tetebbular Mecmuası*, c.I, sy.3, 1331/1912-13, s. 460-461) biyografistlerin ve araştırmacıların zihinlerini meşgul etmiştir. Bardakçı, eserin ayrıca var olduğunu düşünerek Meragi'nin eserleri arasında saymıştır. Onun verdiği bilgilere göre bu eser, Osmanlı Devleti'nin Tahran Büyükelçiliği müsteşarlarından Münif Bey tarafından yazdırılarak satın alınmış olup İstanbul'a getirilerek Rauf Yekta'ya hediye edilmiştir. Rauf Yekta'nın Antikaları (2018) adlı eserde böyle bir eser yer almamaktadır.

Rauf Yekta, Meragi hakkında 1925'te yazdığı kitapta bu isimli bir eserden söz etmediği gibi Meragi'nin

---

167 Bardakçı, 1986a, s. 147; Öztuna, 1988, s. 61; Arslan, 2015, s. 188; Seferova, 2006, s. 190'da yorum yaparak "Zübdetü'l-edvar, ele hemin *Şerh-i* Kitabü'l-Edvar'ın bir qeder deyişilmiş şeklidir" der, oysa aslında "Zübdetü'l-edvar" adlı bir eser yoktur, şerhe yapılmış eklerdir.

kitaplarını neşreden Taki Biniş de bu adı taşıyan müstakil bir eserden hiç söz etmemektedir. Meragi'nin eserleri hakkında doktora çalışması yapanlar Meragi'nin böyle bir eserinin olup olmadığı tartışmasına hiç girmemişler, Bardakçı'nın verdiği bilgileri tekrar etmişler, araştırmalarda da görüldüğü gibi böyle bir eserin varlığını peşinen kabul etmişlerdir.

Rauf Yekta hakkında doktora tezi yapan Süleyman Erguner (*Rauf Yekta*, s. 144-146), bu eserin adını verdikten sonra, Fethullah Şirvanî'nin (ö. 891/1486) müellif hattından h. 06 Şevval 845/17 Şubat 1442 tarihinde kopya ettiği nüshaya dayalı bir yazmanın Tahran'da Sipehsalar Kütüphanesinde (nr. 565'te kayıtlı; Ayrıca Tahran'daki Melik Kütüphanesi ve Tahran Milli Kütüphanesinde birer nüshası bulunmakta) olduğunu belirtir, bu bilgi Bardakçı'nın verdiği bilginin tekrarıdır.

Adı geçen makalede Rauf Yekta, *Zübde*'nin özellikle 12. Babındaki "kökler" hakkında verdiği bilgilerden yararlanırken eserin Meragi'ye ait olduğunu vurgular; *Zübde*'nin 12. Babındaki "kökler" hakkında verdiği bilgilerden söz etmiş olmasına ve bu eserin *Şerh-i* Edvar olduğunu söyleyenlere göre *Şerh-i* Edvar'ın 12. Babında köklerden söz edilmiş olmalıydı. Ancak bu doğru değildir, çünkü *Şerh-i* Edvar'ın 12. Babı ud düzenleri ve şed konusuyla ilgilidir, hatimesinden sonraki *Zevâid* ekindeki sekizinci faydada Şıdırgu'yu anlatırken "kökler" konusuna girmektedir (Aynı şekilde *Makasıd*'ın ilk versiyonunda 12. Fasılda müzik aletleri kısmında Şıdırgu'yu anlatırken; Meragi'nin diğer eserlerinden *Câmiul-elhân*'ın 12. Babının ardından

gelen hatimenin dördüncü kısmında da köklerden söz edilir. *Makasıdu'l-elhân*'ın II.Murad için yazılan üçüncü versiyonunda çalgılar kısmı olmadığı için Şıdırgu yoktur). Taki Biniş[168] de bu kitabın adını "Şerhü*'l-edvar ya Zübdetü'l-edvar fi şerhi'l-edvar*" şeklinde verdikten sonra ekin adını ayrıca "*Zevâyidü'l-fevâyid*" şeklinde vermektedir.

Bu bilgiler ışığında Rauf Yekta aslında "*Z*übdetü*'l-edvar*" (: Edvar eki, sonu) terkibi ile kelimelerin anlamıyla *Şerh-i* Kitabü*'l-Edvar*'ın sonundaki hatimeyi yani "edvara ek" anlamını, dolayısıyla İran'da bulunan nüshanın ekini kastetmiştir. Bardakçı, İranlı biyografistlere göre bu eserin *Şerh-i* Kitabü*'l-Edvar* olduğunu aktarması da (Bardakçı, 1986a, s. 147; Özcan, *DİA*, I, 243; bilgi için bk. Şerhü'l-*Edvar*, Biniş, s. 50) bu görüşü desteklemektedir. Sonuç itibariyle Münif Bey'in istinsah ettirdiği eser, kitap adı olarak kullanılan "zübdetü'l-edvar" terkibinin içerdiği anlamca "edvarın özü/özeti", Rauf Yekta kütüphanesinin kayıtları, Tahran Milli Kütüphanesindeki eserler, yukarıda saydığımız karşılaştırmalardan hareketle Meragi'nin "*Zübdetü'l-edvar*" adlı bir eserinin olmadığı ve ayrıca bununla *Şerh-i* Kitabu*'l-Edvar*'ın sonundaki *Zevâid* ekinin kastedilmiş olduğu ilk defa kronolojide (Uslu, 2015b, s. 25) belirtilmiştir. Bu durumda İranlı biyografistler haklıdır. *Zübdetü'l-edvar* ile kastedilen eser *Şerh-i* Kitabü*'l-Edvar*'ın sonundaki *Zevâid-i Fevâid-i Aşere* adlı eserdir.

[168] Biniş, "Mukaddime", Câmiul-elhân, s. 13 (sîzdeh).

2- Henüz yeterince incelenmemiş olan "*Zikrül-enğam ve usuliha*" (Viyana Ktp. No. 829/2) adıyla anılan on bölümlük eserin Meragi'ye ait olamayacağını Shiloah'ın (1979, s. 168-170) kataloktaki tanımlamasına göre eserde bulunan usul adlarının Meragi dönemine ait olmaması, eserin ona ait olmadığını yeterince göstermektedir (Uslu, 2015b, s. 25). Öztuna da ona ait olmasını şüpheli bulur (Öztuna, 1988, s. 62).

3- 1940'larda Meragi'nin Leiden no. 1175'te *Kitab-ı Edvar* adında Türkçe yazılmış bir edvarı olduğu ortaya atılmıştır[169]. Bu yazma eserin aslında *Ruhperver* adlı tahminen 1625 yıllarında Osmanlı Türkçesiyle yazılmış "Yeni Sistemci Anadolu Edvarları" ekolüne ait bir edvar olduğu eseri inceleyenler tarafından belirtilmiştir, edvar yayınlanmıştır (bk. Agayeva-Uslu, 2008; Seferova, 2006, s. 190; Arslan, 2015, s. 190).

4- "Bu tasnif Hoca Abdülkadir'indir" (İstanbul Yapı Kredi Sermet Çifter Ktp. no. 1040) diye başlayan Osmanlı Türkçesiyle yazılmış bir başka eser, Seydi'nin öğrencisi Makami tarafından 1518'de yazılmış ancak tamamlanamamış "Yeni Sistemci Anadolu Edvarları" ekolüne ait bir eserdir. Demet Tekin tarafından yüksek lisans yapılmış(2003), daha sonra Makami'nin Edvarı -1518 adıyla basılmıştır. (2020) Ayrıca Erol Başara da hakkında bir inceleme yayımlamıştır[170].

---

169 Farmer, "Abdülkadir Meragi", İslam Ansiklopedisi, I, 85; Biniş, "Mukaddime", Câmiul-elhân, s. 13 (sîzdeh); Öztuna, 1988, s. 61; Arslan, 2015, s. 190; Seferova, 2006, s. 190, 192.

170 Başara, "Hoca Abdülkadir'e Atfedilen Terkipler", *CÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XII/ sy. 2, 2008, s. 253-260

5- *Muhtasar fi ilm al-musiki*, Shiloah'ın kataloğundaki (1979, s. 174) bu adı taşıyan yazmalar yanlışlıkla İbn Gaybi Meragi'ye atfedilmiştir. Verilen eserlerin ikisi de torunu Mahmud Abdülkadirzade tarafından yazılmıştır. Herat Sistemciler Ekolün takipçisi olan Mahmud Meragizade içeriği birbirinin aynı olan üç nazariyat eseri yazmış, birincisini II. Bayezid'e (1402'de), ikincisini Yavuz Sultan Selim'e (muhtemelen 1412-13) ve sonuncusunu Kanuni Sultan Süleyman'a (muhtemelen 1420-21) yazmıştır.

Meragi hakkında bilinen yanlışlar için de bir paragraf burada açılabilir. Kitabın çeşitli yerlerinde bu yanlışlardan söz edilmiştir. Necip Asım, Meragi'nin Fatih'le görüşmek için Konya'ya geldiğini yazmış (Malumat, sy. 115, 25 Kanunevvel 1313, s. 1285 vd), tarih olarak mümkün değildir. Gazimihal bu bilginin benzeri olarak *Konya'da Musiki* (1947) adlı kitabında Meragi'nin kitabından söz eder, oysa onun kitapları Konya'nın müziği ile ilgili değildir. Farmer gibi, hala bazı doktora tezlerinde Meragi'nin Bursa'ya gelmiş olabileceğinden söz edilir, bu o günün şartlarında mümkün olamamıştır. Bazı araştırmalarda belirtilen Meragi'nin Timur'un yanından 1401'de kaçıp Celayirli Ahmed'in yanına ikinci kez sığınmış olması da mümkün değildir (Şahin, 2013, V/2, s. 435).

Meragi'ye Verilen Emanlar, Takdirnameler

Meragi hayatı boyunca beşi Celayirli, biri Timur sultanından, ikisi zamanın bilgininden olmak üzere toplam sekiz eman veya bir çeşit takdirname ödülü almıştır, bunlar tarih sırasıyla:

1- Sultan Uveys Celayiri'nin 774/1372 tarihli Bağdat'ta yazdığı hattı. Bk. 1423 ve 1435 tarihli Meragi, *Makasıd*, TSMK, Revan 1726, vr. 78b; Bardakçı, 1986a, s. 168-170 hicri 774 tarihli hat ve çevirisi.

2-Hüseyin Celayiri'nin 777/1376 tarihli Bağdat'ta yazdığı hattı. Bk. 1423 ve 1435 tarihli Meragi, *Makasıd*, TSMK, Revan 1726, vr. 79a; Bardakçı, 1986a, s. 24, 171-172, hicri 777 tarihli hat ve çevirisi, 185 kronoloji; Ezgi, I, 234; Taki Hüseyni, 2011, s. 35-37.

3-Şeyh Ali Celayiri'nin 777/1376 tarihli Bağdat'ta yazdığı hattı. Bk. 1435 tarihli Meragi, *Makasıd*, TSMK, Revan 1726, vr. 79a'dan Bardakçı, 1986a, s. 29, 173-176 tarihsiz hatlar ve çevirileri.

4- Sultan Bayezid Celayiri'nin 777/1376 tarihli Bağdat'ta yazdığı hattı. Bk. Metin sadece 1435 tarihli Meragi, *Makasıd*, TSMK, Revan 1726, vr. 79a'dan Bardakçı, 1986a, s. 29, 173-176 tarihsiz hatlar ve çevirileri.

5- Sultan Ahmed Celayiri'nin hattı: Meragi'nin yeni icat ettiği sazdan dolayı Sultan Ahmed'in şehzade iken verdiği Bağdat'ta yazdığı 778/1377 tarihli takdirnamesi. Bk. Terbiyet, *Danişmendan*, s. 259-260 takdirname metni; Taki Hüseyin, 2011, s. 41-43; Bardakçı, 1986a,

s. 30, 31; Sezikli, doktora, s. 27-28 (takdirnamenin Türkçesi).

6-Sadeddin Teftazani'nin 789/1387-89 yıllarına tarihlenen Semerkant'ta yazdığı hattı. Bk. 1435 tarihli metin Meragi, *Makasıd*, TSMK, 1726, vr. 78a'dan Bardakçı, 1986a, s. 177, Türkçeye çeviri Abdülbaki Gölpınarlı tarafından yapılmış, Bardakçı yayınlamıştır. Hat tarihsizdir, ancak 1387-89 yılları arasında yazılmış olabileceği ileri sürülmektedir.

7- Timur'un Semerkant'ta verdiği 1 Recep 800/20 Mart 1398 tarihli hattı. Bk. Metin Meragi, *Makasıd*, TSMK, 1726, vr. 77b-78a; Rauf Yekta, *İkdam*, sy. 4566, 15 Şubat 1907; ayz., 1902, s. 106-109; Öztuna, 1988, s. 18; Bardakçı, 1986a, s. 162, 185 kronoloji, Türkçe çevirisi Bardakçı'nın eserinde vardır; Taki Biniş'ten Taki Hüseyni, 2011, s. 19.

8-Seyyid Şerif Cürcani'nin 806/1404 tarihli Semerkant'ta yazdığı hattı, bk. metin Rauf Yekta'daki 125 varaklık 1423 tarihli *Makasıd* nüshasının arkasında; 1435 tarihli *Makasıd*, TSMK, Revan 1726, vr. 78b; Bardakçı, 1986a, s. 180-181 hat ve Türkçeye çevirisi, s. 185 kronoloji.

Bu hatların/emannamelerin yedi tanesi bir arada en son yazılan 1435 tarihli *Makasıd* nüshasında vardır (TSMK, no. 1726), vr. 77b-78a'da Timur'un "hat"tı, vr. 78b'de Sultan Üveys'in h. 774/1372 tarihli "hat"tı, Sultan Hüseyin'in Şevval h. 777/1376 tarihli "hat"tı, Şeyh Ali'nin, Sultan Bayezid'in, Sadettin Teftazani'nin, Şerif Cürcani'nin "hat"ları kaydedilmiştir. Timur'a itaat

etmeyen Sultan Ahmed Celayiri'nin hattı *Makasıd*, TSMK, no. 1726 nüshasında yoktur.

Meragi'nin İcadı Çalgılar

Meragi çalgıları *Câmiul-elhân* ve iki *Makasıd* (ithafsız ve Şahruh'a ithaflı *Makasıd*'larda) ve *Zevâid-i Fevâid-i Aşere* eserlerinde anlatır. II. Murad'a yazdığı *Makasıdül-elhân* adlı eserinde çalgıların sınıflandırılmasından söz edilir ancak diğerlerindeki gibi çalgılar bölümü yoktur. Bu eserlerde verdiği bilgilere göre icat ettiğini söylediği eserler ile yeniden canlandırma metoduyla oluşturduğu çalgılar vardır. Meragi'nin 1405 tarihli *Câmi'*de bu konuda yazdıkları düşünülünce çalgılar hakkındaki fikirlerinin aslında 1405 yılına kadar olgunlaştığı, denemeler yaptığını ve çalgıların çoğunu 1405 yılından önce icat ettiğini anlıyoruz. Buna rağmen daha sonra yazdığı eserlerindeki farklı çizimler farklı denemeler yaptığını göstermektedir. Bu çalgılar arasında sadece *Fevâid'*teki metal borular çalgısı 1425'ten sonra icat ettiği bir çalgı olarak değerlendirilebilir.

Meragi'nin icat ettiği çalgılar sırasıyla:

1- Kâsât-ı çini sazı (veya "saz-ı kâsehâ-yı çînî": çini porselen kâseler sazı ve saz-ı tâsât: taslar sazı): Kendi icat ettiği çalgılardan olup özellikle çini porselen kâseler sazını ilk defa 1378 yılında seslendirmiştir. Çini kâselerden, bardaklardan ses elde ederek müzik yapma fikri eskidir, ancak önünde bir model olmadığı ve görmediği için Meragi'nin icat ettiği bir çalgı olarak kabul edilmelidir. Bu sazın çizimi üç eserinde görülür, 1423 tarihli Rauf Yekta *Makasıd* (hatimenin sekizinci

sayfası) ve TSMK Revan 1726 *Makasıd* (sonunda) nüshalarında ve *Fevâid*'de (vr. 108a) yer almaktadır. TSMK'daki kâse-i çini sazı 76[171], *Fevâid*'deki 72 adet porselen kâse üzerine kurulmuştur. Birine "saz-ı tâsât: taslar çalgısı", diğerine "saz-ı kâsât: kâseler çalgısı" adlarını verdiği iki ayrı çalgı olarak da düşünülebilir. Çizimlerden anlaşıldığı gibi kâseler aşağıdan yukarıya doğru yani pesten tize doğru kâselerin boyları da küçülürdü. Çalgı mızrap-bagetle çalınmaktadır. Sazın çizimlerinden hareket ederek M. Bardakçı'nın eserinde bugünkü notasyonla ifade edilmiştir. Torunu Mahmud Meragizade'nin de *Makasıdu'l-edvâr* adlı eserinde buna benzer kendi yaptığı çalgının çizimlerine yer vermiş ve bu sazı II. Bayezid zamanında (1502'de) yaptığını belirtmiştir. 5 Temmuz 2017'de ölen müzisyen ve sağaltımcı sufi Rahmi Oruç Güvenç bu sazın küçük bir canlandırmasını yapmış ve televizyon programlarında icra etmiştir. Su dolu bardaklardan müzik yapımı günümüzde çocuk deney kitaplarına girmiştir: Anita van Saan (haz.), *Her Güne Bir Deney* (çev.Ezen Tezel), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 4. baskı, 2018, 256 s.; 5.bs.2019, 256 s. Su bardaklarıyla müzik yapma deneyi.

[171] Meragi, *Makasıd*, TSMK Revan, no. 1726, vr. 72b'deki çizim için bk. Bu kitabın İngilizce bölümü 1378 senesine. Ayrıca Rauf Yekta'nın koleksiyonu *Makasıd*'daki çizim tıpkıbasım ve notasyon Bardakçı, 1986a, s. 109-110, 111-112; Seferova, 2006, s. 202.

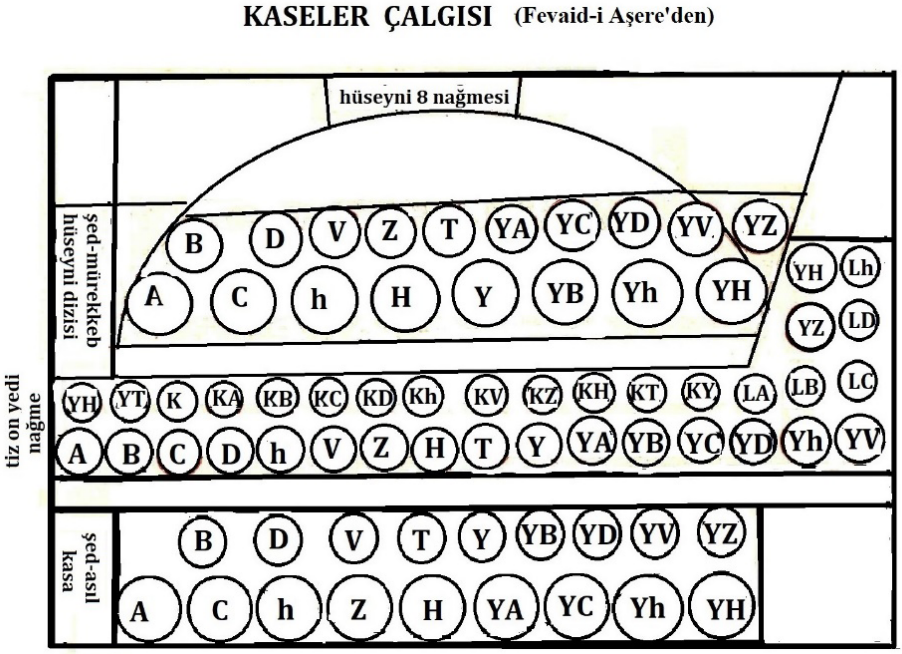

Saz-ı kâsât-ı çini, 72 adet çini kâseler sazı
(Uslu, Zevâid, 2018, s. 69).

2-Şahrud: Bu adı taşıyan bir çalgı Harizmi'nin verdiği bilgiye göre Bağdad'ta Hakim Sufi adlı bir müzisyen tarafından miladi 900 yıllarında icat edilmiş, Farabi'nin verdiği bilgiye göre Huleys b. Ahvas icat etmiştir[172]. Farabi'nin verdiği şahrud çalgısı udgillerden değil, santur gibi yatık teltınlak çalgıdır. Meragi, 1405'te yazdığı *Câmi'*de ve Şahruh'a yazdığı 1418 tarihli *Makasıd*'da ve *Zevâid*'te çalgının eskiden bilindiğini ama kendi zamanında unutulmuş olduğunu, kendisinin bu sazı yeniden canlandırdığını söyler[173]. Eski modelleri

[172] Uslu, *Harizmi'nin Müzikbilimi*, s. 13; Farabi, *Kitabu'l-musika'l-kebir*, ed. Haşebe, Kahire Darülkatibil-Arabi yay., 1967, s. 119.

[173] Meragi, Câmi, Melik Ktp, no. 6317, vr. 93a; ayz., *Makasıd* (for Şahruh), Paris NB Persian, no. 1121, vr. 90b-91a.

görmediği ve bilmediği için sazı yeniden icat etmiş demektir. 1405 yılından önce sazı icat ettiği anlaşılan Meragi ayrıca çalgının düzenini de açıklar. Şahrud uzun süre minyatürlerde çizildiğine göre, kendisinden sonra ve Safeviler'de çalgının varlığının devam ettiğini göstermektedir.

3-Murassa-müdevver Kanun sazı (Kanun-ı murassa-i müdevver, dönen murassa kanun): Meragi, çalgının adını saz-ı gaybi-i murassa, saz-ı murassa-i gaybi, kanun-ı murassa-i müdevver veya kanun-ı mezkur-i gaybi gibi isimlerle anmıştır. *Câmi'*de anıldığına göre 1405 yılı öncesinde icat ettiği sazlardandır. Meragi sazın eskiden bilindiğini ama kendisinin yeniden icat edip geliştirdiğini belirtir. İçi oyulmuş ortadaki gövdenin dış tarafına 36 adet tel gerilir, iplerin bağlı olduğu gövde ipler çekildikçe döner, kenara iliştirilmiş mızrap dönen gövdedeki telleri çalar. Bu sazın çizimi 1423 tarihli Rauf Yekta ve 1434 tarihli TSMK *Makasıd* nüshalarında yer almaktadır. M. Bardakçı (s. 115), 1423 tarihli Rauf Yekta nüshası *Makasıd* adlı eserinden açıklamalar yapar.

4-Sazelvâh Polad çalgısı (Saz-ı elvâh-ı polad çalgısı, çelik levhalar sazı):[174] 1405 tarihli *Câmi'*de adını anmaktadır. Bu çalgının çizimi 1423 tarihli Rauf Yekta ve 1434 tarihli TSMK *Makasıd* nüshalarında yer almaktadır. *Makasıd*'taki çizimden hareket ederek M. Bardakçı'nın eserinde bugünkü notasyonla ifade edilmiştir (Bardakçı, 1986a, s. 113-114). Saz 10

[174] Meragi, Câmi, Melik Ktp, no. 6317, vr. 95b; Farmer, "Abdalqadir Ibn Gaibi on Instruments of Music", *Oriens*, XV, Leiden 1962, s. 242-248. Bardakçı, 1986a, s. 109, 113, 115; Seferova, 2006, s. 202.

büyük, 18 orta ve 18 küçük olmak üzere toplam 46 metal levhadan oluşmaktadır. Levhalar hemen hemen kare şeklindedir ve tahta bir kasnağa asılıdırlar, çalgı çubuk-mızrapla vurularak çalınmaktadır.

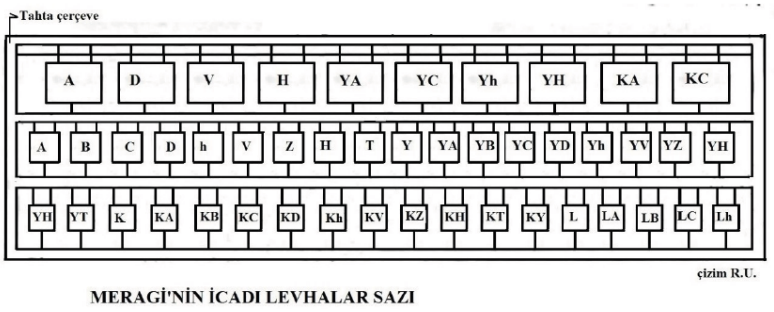

Sazelvâh-ı polad, 46 Levhadan oluşan çelik levhalar çalgısı (Makasıd, TSMK Revan).

5- Sazelvâh çalgısı (dörtgen çelik borular sazı): Bu çalgı dikdörtgen çelik metallerden (muhtemelen köşeli borulardan) oluşan bir sazdır. Bu sazın çizimini ve anlatımını *Fevâid-i Aşere*'de yapmıştır, çalgı basitçe çizilmiş, kısaca anlatılmıştır, sanılanın aksine "saz-ı elvâh-ı polad"tan farklı bir çalgıdır. Bu çalgıdan bahsettiği eserden hareketle, çalgıyı 1420'den sonra icat ettiğini göstermektedir. Azerbaycan sempozyumlarından birinde (muhtemelen 2013 yılında) Azerbaycan müzikologları tarafından bu sazın yeniden canlandırıldığını ve icra edildiğini görmüştüm. Bir kasnak içine döşenmiş dörtgen metal borular üzerine çubuk-mızrapla vurularak çalınıyordu.

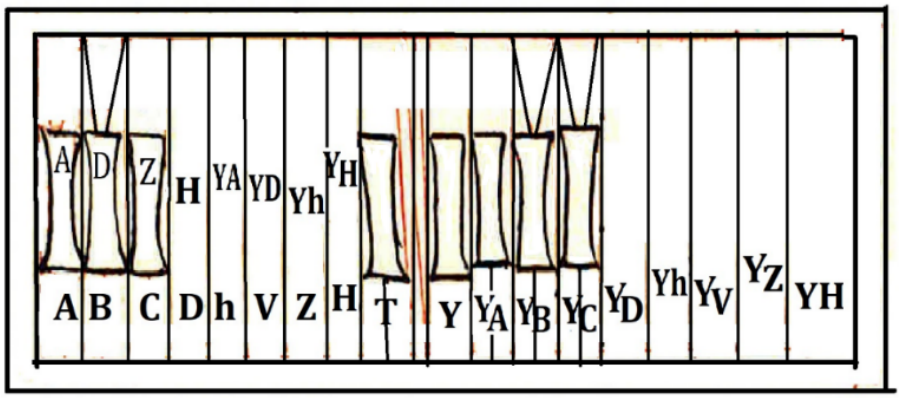

LEVHALAR ÇALGISI

(Fevaid-i Aşere'den)

18 Adet Köşeli metal borudan Levhalar Çalgısı
(Uslu, Zevaid, s. 70).

6- Sazdolab çalgısı: unutulan sazlardan olup, Meragi'nin kendi ifadesiyle yeniden yapılmış ve ortaya konulmuştur[175]. Yayınlanan 1415 tarihli *Câmi'*de sadece adını ve tanımını vermiş, kendisinin icat ettiğinden söz etmemiştir. 1405 tarihli *Câmi'*de ve 1418 tarihli *Makasıd*'da kendisinin icat ettiğini belirttiğine göre, çalgıyı 1405'ten önceki bir tarihte yeniden canlandırma ile icat etmiştir.

7- Naytanbur (yaylı tanbur): Meragi bu sazı kendisinin icat ettiğini Şahruh'a sunduğu *Makasıd*'da "bu fakir icat etti" diyerek açıkça söyler[176]. Bilinen iki

[175] Meragi, Câmi, Melik Ktp, no. 6317, vr. 92b; ayz., *Makasıd* (for Şahruh), Paris NB Persian, no. 1121, vr. 92b.

[176] Agayeva, "Abdülkadir Meragi'de Türk Çalgıları", *Musiki Mecmuası*, sy. 468, 2000, s. 4-5. Agayeva, makalesinde naytanbur ve yatugan'dan söz ederken Meragi'nin çalgılarda yaptığı yenilikleri belirtmemiş olması

telli Tanburşirvan'dan ilham alarak, naytanbur haline getirdiğini ve üzerinde düzenlemeler yaparak sazı geliştirdiğini anlatır. Yayınlanan 1415 tarihli *Câmi'*de "onuncu bab dördüncü fasl"ında adını vermiş ve iki tel olduğunu ve tanıtımını yapmış, icat ettiğinden bahsetmemiştir. İcat ettiğini 1418 tarihli Şahruh için yazdığı *Makasıd* eserinde andığına göre, 1415 öncesinde icat ettiği/geliştirdiği sazlardan kabul edilebilir. Günümüzde "yaylı tanbur" olarak bilinir, çalgıyı yeniden canlandıran Tanburi Cemil Bey ve daha sonraki icracılardan Sadun Aksüt, Ercüment Batanay, Mehmet Başdurak bu sazın iyi birer icracısı olarak bilinirler. Saz bugün tahtadan metal yapıya kavuşmuştur.

8- Yatuğan: Orta Asya'da çokça kullanılan santur tipinde teltınlak yatık saz olup yatugan, yatakan, çatugan, çatkan gibi adlarla da bilinirdi[177]. Tellerin altına düzen için yerleştirilen sabit eşikleri, Meragi 1418 tarihli Şahruh'a yazılmış *Makasıd*'da hareketli eşik haline kendisinin getirmiş olduğunu belirtir[178]. Şahruh'a yazılmış *Makasıd*'da görülen "toğan" imlası ise hatalıdır.

Makasıd'ın Şahruh için yazılan Paris NB Persian, no. 1121 nüshasını görmemiş demektir.

177 Meragi, Câmi, Melik Ktp, no. 6317, vr. 93b; ayz., *Makasıd* (for Şahruh), Paris NB Persian, no. 1121, vr. 92b

178 Meragi, Câmi, Melik Ktp, no. 6317, vr. 93b; ayz., *Makasıd* (for Şahruh), Paris NB Persian, no. 1121, vr. 92b

Meragi'nin Çalgılar Sınıflandırması

Abdülkadir Meragi, çalgıları iki temeli esas alarak sınıflandırır. Bunlardan birincisi perde pozisyonlarının olup olmamasına göre (I), ikincisi ise işlevlerine (II) göredir. Yani perdelerine göre (I): 1- Mukayyed (perdeli) çalgılar, 2- Mutlak (perdesiz) çalgılar olmak üzere iki tür çalgılar vardır. İşlevlerine göre (II): 1- İnsan boğazı (hulk-i insani) en mükemmel çalgıdır, 2- Zevâtü'l-evtar/ Teltınlak/ Telli Çalgılar, 3- Zevâtü'n-nefh/ Havatınlak/ Üflemeli çalgılar, 4- Vurmalılar olmak üzere insan boğazı hariç üç tür çalgı vardır. Bunlardan "vurmalılar" terimini kullanmamış ancak "kâseler sazı, levhalar sazı" gibi örnekler vermiş olması bir ilktir[179]. Meragi'nin kendisi ise "üç türlüdür" diyerek insan sesi, teltınlaklar ve havatınlakları sayar, yukarda görüldüğü gibi sınıflandırma konusunda bütün eserlerinden çıkarılan bilgiler özetlenmiştir. Kerimov'un çalgıların sınıflandırması konulu kitabında[180] aktardığı Meragi'nin

---

179 Meragi, Câmi, NO Ktp., 3644, vr. 47b-50a (onuncu bölüm dördüncü kısım çalgılar sınıflandırılması ve tek tek çalgılar anlatılır); Meragi, Câmi, Melik Ktp, no. 6317, vr. 89b-95b (onuncu bölüm dördüncü kısım çalgılar sınıflandırılması ve tek tek çalgılar anlatılır); ayz., *Makasıd* (for Şahruh), Paris NB Persian, no. 1121, vr. 87b-95b (on ikinci bab içinde çalgılar sınıflandırmasının ardından tek tek çalgıları anlatılır); ayz., *Makasıd,* Leiden Or. 271, vr. 59a (hatimede çalgı sınıflandırması ve sadece adları); ayz., *Makasıd,* TSMK R 1726, vr. 68a (hatimede çalgı sınıflandırması ve sadece adları verilir); ayz., *Makasıd,* Milli Ktp. 06.Mil.Yz.A.5238 (hatimede çalgı sınıflandırması ve sadece adları verilir); ayz., a.e. (Uslu tercümesi), 2015, s. 225'de mukayyed ve mutlak terimleri ters anlam verilerek hatalı çevrilmiştir. *Makasıd*'ın II. Murad ile Şahruh'a yazılanların arasındaki belirgin fark çalgılar bölümündedir. Karabaşoğlu tezinde hiç değinmediği bu konuda organoloji konulu makalesinin sadece "TSMK ve NO Ktp" nüshalarında çalgıların "eksik" olduğunu dipnotta belirtir.

180 Kerimov, 2013, s. 90-93.

görüşleri Bardakçı'nın verdiği bilgilere dayanmaktadır, değerlendirmeler eksiktir.

Meragi'nin Teori ve Eğitim Yöntemleri

Abdülkadir Meragi'nin Buluşu Yöntemler: 1- Mutlak-telde müzik seslerini bulmak için "Tarh Yöntemi" (çıkarma yöntemi). 2-Udda veya bir teltınlak çalgıda üstad olabilmek için müzik eğitiminde geliştirdiği kadim "Terci' Yöntemi" (parmak alıştırmaları). 3- Usullerden yeni bir usul yapmak için "Takti ve Tansif Yöntemi" (kesme ve yarılama yöntemi) uygulaması. Birinci ve üçüncü yöntem müzik teorisi, ikinci yöntem ise telli çalgılarda müzik eğitimi ile ilgilidir.

Meragi'nin Müzik Felsefesi :

Makasıd ve Yansıma

Abdülkadir Meragi, Tebrizli bir Şii olmakla birlikte pek çok kişi ile temasta bulunmuş ve onlarla sohbet etmiştir. Müziğe karşı olan dini guruplardan etkilenmemiştir. Kendisi Kur'an okuyan bir kâri' ve hafızdı. Meragi'nin yaşadığı dönemde "Yansıma" (: Tecelli, Self-realization) felsefesinin savunucuları olan sufilerin görüşlerini hayatın amacıyla birleştiren "Makasıd felsefesi"nden etkilendiği anlaşılmaktadır.

Başlangıçtan itibaren Meragi'nin tanıdığı ve bildiği sufiler içinde Mevleviler (Meragi'nin etrafında bulunan kişilerden şair Selman-ı Savaci ve şair Kemaleddin Mesud Hocendi Mevlana'nın şiirlerinin etkisindeydi; kayınpederi Raziyyüddin Rıdvan Şah, Mevlana'nın şiirlerinden besteler

yapıyordu, dolayısıyla Meragi Mevlevi semaını, ayinini biliyordu), Erdebilliler (Safevi öncesi Şii-Sünni tarikat, Meragi'nin kendisi de 22 yaşında burayı ziyarete gitmişti. Erdebilliler, Meragi'den sonraki tarihlerde, Safeviler zamanında aşırı şiileştiler), Yeseviler (Timur onun türbesini yaptırdı), Haydariler (Meşhed yakınlarında türbesi vardı, Haydari dervişleri faaldi; Meragi, onlardan aldığı ilhamla Kâr-ı Haydarname adıyla bilinen bir beste yapmıştı), Sühreverdiler (Zeyneddin Hafi'nin 1415 yıllarında Herat-Hafi'de faaliyete başlaması ve Şahruh'la görüşmesi esnasında Meragi, Şahruh'un yanında idi), Nakşibendiler (Meragi'nin yakından tanıdığı Seyyid Şerif Cürcani bu sufi ekolündendi, genç Abdurrahman Câmi'nin intisab ettiği Sadeddin Kaşgari Nakşi Herat'ta faaliyet yapıyordu; Ubeydullah Ahrar, Herat'ta sufi eğitimi aldığı sıralarda Meragi hayatta idi), Kübreviler (Seyfeddin Baharzi kübrevilik sufi yoluna Herat'ta girmişti) ve muhtemelen diğer sufilerle karşılaşıyordu. Diğer taraftan Teftazani ve Cürcani gibi zamanın en önemli iki filozofuyla ve baş hocasıyla görüşmüştür.

Bütün birikimleri sonucunda önce İbn Sina'nın eser adından etkilenip *Câmiü'l-elhân*'ı, daha sonra Teftazani ve Cürcani'nin savunucusu olduğu "Makasıd felsefesi"nden etkilenip bu kelimeyi üç ayrı eser adında koruması, eserlerinden birini Şahruh'a, diğerini II. Murad'a adaması, Makasıd felsefesinin "tedkik ile tahkik" araştrma metotları, "nazar ve müşahede" yaklaşımlarından dolayı insanlara "nazar" ile müziğin teorisini, müşahede ile "sanatın amacını", yani "ebedi mutluluğu" yakalamalarına birer sebep olmasını düşündüğünü anlıyoruz. Nitekim *Makasıd*'da müzisyenlere tavsiyeleri arasında Kur'an ve

Ezan okunduğunda saygılı olmalarını, müziği kesmelerini ve sessizce namaza gidebileceklerini söylemesi, Kur'an'ı müzik makamlarıyla okumalarında bir sakınca görmemekle birlikte, sözleri bozacak kadar teganni yapmamaları konusunda uyarması, fasıllarda önce Kur'an okunmasını sonra müzik icrası yapılmasını tavsiye etmesiyle Meragi, eserlerinde "makasıd felsefesinden" anladığı kadarını bize aktarmıştır. Meragi, müziğin makasıd felsefesinde insanı temel almıştır, ona göre müzik sanatı ilahi bir yansımadır. Selçuklulardan beri bu müzik felsefesine "yansıma felsefesi/tecelli felsefesi" deniyordu[181].

Meragi'nin Şiirleri

Abdülkadir Meragi'nin Şiirleri: Meragi'nin "Abdülkadir" mahlasıyla Farsça başta olmak üzere Türkçe şiirler kaleme aldığı anlaşılmaktadır. Az da olsa bazı Türkçe şiir örneklerini Bardakçı'nın eserinde bulmak mümkündür, tamamı verilen bir gazeli: Benziyor cennete yaz-ı nevbahar/ Hassa ba-ruy-i hoş-ı an gülizar (devamı için bk. Bardakçı, s. 135). Timur'a söylediği: Maşrıkı mağrib musahhardır sanga/ Devlet-i nusrat mukarrardur sanga (Bardakçı, s. 32). Ayrıca II. Murad için bestesini yaptığı sözlerini İbn Safi'nin yazdığı bir başka Çağatay Türkçesi şiiri tespit edilmiş ve yayınlanmıştır: "Benun tek dane yoktur dam içinde/ Gözün tek fitne yok İslam içinde".[182]. *Türk D*ünyası *Edebiyatçıları Ansiklopedisi*'nde de bir şiirine yer verilmiştir.[183]

---

[181] Uslu, 2015a, s. 212.

[182] Uslu, *Musikişinas*, sy. 11, 2010, s.; Şiirin doğrusu bk. Baharlı, 2020

[183] *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, c. 1, Ankara 2002.

Meragi'nin İka-devirleri

Meragi'nin îkâ-devirleri/usulleri, icat edildikleri tarih sırasıyla: 1-Devrirebi (: bahar devri) 1381, 2-Darbilfetih (: fetih devri) 1382, 3-Devrişahi (: şah devri) 1385, 4-Mieteyndevri (: iki yüz vuruşlu devri) 1399, 5-Kumriyye (: Kumru devri) 1405, 6-Darbicedid (: Yeni devir) 1405, 7-Devriadl (: Adalet devri) 1419. İcat ettiği îkâ-devirleri bunlarla sınırlı değildir (makamlar için kullanılan "devir" teriminden ayırmak için usul için "îkâ-devir" terimini kullandık). Nitekim *Câmiu'l-elhân*'da kendisinin 20 îkâ-devri icat ettiğine işaret eder. Usullerde "tansif ve takti'" adını verdiği yöntemler geliştirmiştir. Devrişahi gibi bazı usullerinin farklı versiyonlarını veya devrişahi ve kumriyye gibi usul isimlerini değiştirmese bile, nakraları konusundaki fikirlerini zaman zaman değiştirdiği, farklı vuruşlarda usuller geliştirdiği anlaşılmaktadır.[184]

Meragi'nin Besteleri

Abdülkadir Meragi'nin Besteleri: öğrencileri ve takipçilerinin aktardığı nevbet-i müretteb, amel, kavl, kavl-i murassa, savt, bazgeşt, gazel, tasnif, külliyat-ı nağam ve durub, peşrev türü bestelerinden[185] veya ona atfedilen beste-

---

184 Usullerin açıklamaları için bk. Uslu, *Makasıd*, s. 48-53.

185 *Makasıd* ve Câmi'deki beste parçalarının, kısa örneklerin Batı notasına çevirileri bk. Kiesewetter, 56; Fetis, II, 68-69; Rauf Yekta, 1922, *Encyclo. De la Mus*., Lavignac, V, 2977; J.P.N.Land, *Vierteljahschrift für Musikvissenschaf*t, II, 354; Öztuna, *Abdülkadir*, s. 59; Bardakçı, 1986a, s. 130-134. Kiesewetter ve Rauf Yekta'nın Batı notasına çevirilerine yer vermiştir. Meragi'ye ait besteleri kaydeden önemli güfte mecmualarından biri olan Bodleian, Ouseley, no. 127-128 müzik tarihimiz açısından ivedilikle incelenmelidir uyarımız üzerine Selçuk Üniversitesi öğretim elemanı Dr. M. Nuri Parmaksız tarafından dikkate alınmış ve

ler ölümünden sonra güfte mecmualarında görülmektedir. Hızır b. Abdullah (2016, s. 10, 133) gibi birçok Türk müziği teorisyeni Meragi'yi müzikte üstad olarak anar. Abdülkadir Meragi'nin bu bestelerinin on yedinci yüzyılda toparlayan yine Meragi'nin torunlarından biri muhtemelen Hace Abdülali (do. 1550?-ö. 1620?) olup, Koca Osman bu müziklerin standartlaşmasında önemli bir rol oynamış öğrencisi, efsane besteci müzisyenlerdendir. Her ne kadar Hace Abdülali'nin besteleri, Hace Meragi'nin besteleriyle karışmış olduğu bilinirse de[186], Koca Osman'ın birçok öğrenci yetiştirmiş, müzisyenleri eğitimde yönlendirmiş olması, IV. Murad'ın İran seferleri sonrasında Meragi'nin eserlerinin Türk müziğinde standartlaşmasına sebep olmuştur. Çünkü Hafız Post 1638 yılı IV. Murad'ın şenliğinde 18 yaşlarında iken katılmış olması, Koca Osman'dan sarayda ders aldığını, 1660'larda yazdığı mecmuasında öncelikle Meragi'nin eserlerine yer vermesi müzikte bir geleneğin yerleşmiş olduğunu gösterir, bu da Koca Osman'ın bir başarısıdır. Kantemiroğlu da onun öğrenciler yetiştirmesindeki başarısına işaret etmiştir.

Meragi bestelerinden bazılarının on yedinci yüzyıl güfte mecmualarında yer almış oldukları tespit edilmiştir. Koca Osman'ın önderliğinde 16.yüzyıl başında kurulan Tasnif ve Tespit Heyeti başkanı Hace Abdülali ve heyet üyeleri Acemler ve Hindiler müzisyenleri tarafından bu besteler ona atfedilmiştir:

1.Rast düyek, nakş, –güfte anonim-: Amed nesim-i subhdem;

---

doktora tezi yapmıştır (2014).

[186] Bestelerin karıştığı kanaati Suphi Ezgi tarafından dile getirilmiş, Feldman da bu fikre katılmıştır: Feldman, 1996, s. 28, 46.

2.Rast düyek, Kâr-ı Haydarname, –güfte anonim-: Numune'ist be-guşe sipihro halka-yı zer;

3.Rast revan, Kâr-ı Muhteşem, –güfte Hayyam?-: Kavl-i muhteşem âh ki koned kavmi be yakin;

4.Nihaventkebir revan, Kâr, güfte Emir Hüsrev Dihlevi ve Hafız: Ah Guzeşto arez u ez had;

5.Segâh hafif-murassa hafif, Kâr (veya Kâr-ı Horasan veya Kâr-ı Şeş-âvâz), –güfte anonim- terennüm ve makamlar: Ey şehinşâh-ı horasan ya imâm ibnul humâm (Kâr-ı Horasan'ın tarihi değerlendirmesi için bk. Uslu, 2015b, s. 23 dp. 83);

6.Acem hafif, Kâr, – güfte Hafız Şirazi-: Hey Buti dârem ki gerde (bu beste güfte mecmuaları yanında Kantemiroğlu edvarı Tura yayını, II, 179'da da "Hace" adınadır);

7.Mahur murassa hafif, Kâr, – güfte Hafız Şirazi-: Gül bi-ruhi yâr u hoş ne-bâşed;

8.Hüseyni hafif, Kâr, -güfte anonim-: Şâhâ zi-lutf-i eger nazâri sûy-i mâ konî.

Bu sekiz bestenin güftelerinin XVII. Yüzyıl güfte mecmualarında Hace Abdülkadir Meragi adına kayıtlı olduğu ilk defa 2015 tarihli kronolojide ortaya konulmuştur[187]. Öztuna (1988, s. 82) 29 adet bestesi olduğunu liselemiştir. S.Kent (1995) Meragi'nin akatarılan bütün eserlerini derlemiş, S.Karaman usul açısından

[187] Uslu, 2015b, s. 28. Türk müziği araştırmacıları Meragi'nin bestelerini 40 civarında listelerler. Kent, 1995; Seferova, 2006, s. 208'de Türk müziği araştırmacıların verdiği listelere dayanarak 32 Meragi bestesini listelemiştir.

(2009), M. Şenduran (2019) Meragi'nin adına aktarılan 11 adet kârın değişim çizgilerini doktora tezinde analiz etmiştir.

Meragi'nin besteleriyle ilgili icralardan Türkiye'de ve İran'da birçok CD yayınlandı. Zamanımızın İranlı müzisyenlerinden Derviş Muhammed Rıza bu eserleri kurduğu Meragi Ensemble adlı gurupla İran tavrı ekole göre icra etmiştir, CD yayınlanmıştır (2005).

Meragi'nin kendi eliyle yazdığı tek bestesi *Câmiu'l-elhân*'dan *Makasıdül-elhân*'a kadar farklı kitaplarında tekrar tekrar yazdığı, yedi yaşındaki oğlu için bestelediği eğitim maksatlı eserin nota çözümlemeleri 1842'den beri müzikologların ilgisini çekmiştir[188]. Bu beste Uslu'nun *Makasıd* (2015) çevrisinde Türkiye'de "icrası bilinmeyen bir eser" olarak değerlendirilmiş, fakat nota çevirisi baskıya yetiştirilememiştir.

Fallahzade (2005) her ne kadar Farsça yazmaları esas alarak yaptığı sınıflandırmada dönemlendirme denemesi yapmış ve Meragi'nin içinde bulunduğu çağı "altın çağ" olarak adlandırmıştır. İslami Dönem Müzik Tarihi'ne daha bütüncül tarihsel bir bakışla, Meragi'nin eserlerinde sunduğu makam modelinden açıkça belli olduğu gibi, Meragi, Sistemciler döneminin son güçlü temsilcisi ve yorumcusu olduğu açıktır. Eserlerinin büyük bir çoğunluğunda Urmevi'nin bilimsel anlatımını takip etmiştir, son eseri Zevaid-i Fevaid'de (2018, s. 129) girdiği bazı müzik felsefe tarihi konularını ise bilgi aktarımı olarak değerlendirmelidir.

[188] Wright, *BSOAS*, 1994, s. 475-511.

Meragi'nin hayatı ile ilgili Türkçe iki roman yazılmıştır: biri Selma Fındıklı'nın (2002), diğeri Mustafa Necati Sepetçioğlu'nundur (2013).

Meragi, Herat Sistemciler Ekolü'nün Kurucusudur

Abdülkadir Meragi, sistematist müzik ekolünün son güçlü temsilcisidir. Ancak müzik sistemine getirdiği yeniliklerle onların fikirlerini yeniden yorumladı. Yirmi dört "shu'be" denilen bir tür makamların açıklamaları ve yeni ritim kalıpları icat etmesi, onu önceki sistemcilerden ayıran önemli farklılıklar arasındadır. Monokort üzerinde müzik perdelerini bulmak için "Tarh Yöntemi (Çıkarma Yöntemi)" adlı yeni bir yöntem geliştirdi. Yani o, bir yandan sistemcilerin son güçlü temsilcisi, diğer yandan müzikte Herat sistemci ekolünün kurucusudur. Oğulları onu takip ettiler, fakat onu takip edenler sadece oğulları değildi. Daha sonraki müzik teorisyenlerinden Alişah Hacıbüke, Benai, Ruhani ve diğerleri, Herat Müzik Okulu›nun takipçileri oldular. Ekolün son temsilcisi Meragi'nin torunu Hace Abdülali (d.1560?-ö.1620?) görünüyor. Herat Musiki Ekolü 1580'lerden itibaren kayboldu. Fakat Sistemciler Okulunun temellerinden biri olan dörtlü-beşliler üzerine kurulan makam müzik sistemi, XX.yüzyıl başında Rauf Yekta, Suphi Ezgi, H.S.Arel tarafından tarafından yeniden yorumlandı.

SHORT BIBLIOGRAPHY OF MERAGI

KISA MERAGİ BİBLİYOGRAFYASI

Abbasoğlu, Zeynep Yıldız (2015). *15. Yüzyıl Herat Musiki Ekolü ve Benâî'nin Risâle-i Musikisi.* Doktora tezi, MÜ SBE

Abdülaziz Meragizade (1451). *Nekâvetü'l- edvâr*. İstanbul TSMK, III. Ahmed, no. 3462; İstanbul NO Ktp, no. 3646; Türkçe tercümesi F. Koç, Doktora tezi (2010), baskısı: Ankara Atatürk Kültür Merkezi yay. 2017.

Agayeva, Sureyya (1979). *Abdülkadir Merâgî ve müzik-nazari mirası.* (Rusça). Doktora tezi, Rusya Devlet Sanatbilimi Enstitüsü, Moskova.

Agayeva, Sureyya (1983). *Abdülkadir Merâgî.* (Rusça). Azerbaycan, Bakı: Yazici yay. 46 s.

Agayeva, S. -R. Uslu (2009). *Ruhperver: Leiden 1175*. Ankara Ürün yay.

Agayeva, Sureyya (1998). "İlmin Işığında Gulâm Şâdî Olayı". *Musiki Mecmuası*. sy. 462: s. 39-41

Agayeva, Sureyya (1999). "Türk Musikisinde Edvar". *Musiki Mecmuası*. sy. 463: s. 57-59

Agayeva, Sureyya (2000). "Abdülkadir Merâgî'de Türk Çalgıları". *Musiki Mecmuası*. sy. 468: s. 3-5

Agayeva, Suraya (2009). "The Problems of Mugham as a Professional Musical Oeuvre". *Muğam Alemi Beynelxalk Elmi Simpoziumunun Materialleri 18-20 Mart 2009*. Bakı Şerq-qerb yay. p. 61-65.

Ağayeva Süreyya (2009). "Muğam - peşəkar musiqi yaradıcılığı sahəsidir". *Muğam Alemi Beynelxalk Elmi Simpoziumunun Materialleri 18-20 Mart 2009*. Bakı Şerq-qerb yay. s.56-61. Abdulkadir Meragi ve oğlu Nureddin hakkında.

Agayeva S. (2011). "Osmanlı sarayında Azerbaycanlı mûsıkîşinaslar". *Halil İnalcık, Seçme Eserleri – III, Has-bağçede 'Ayş u Tarab*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. s. 47-56

Ağayeva, S. (2012). "Ə.Marağainin Came əl-əlhan və Fəvaid-i əşərə risalələri". *Azərbaycan musiqi tarixi kitabı*. I cild, Bakı. 312-320

Agayeva Süreyya (2012). "Der bareye tesânif-i Abdülkadir Merâğî". *Selected paper of International Conference Abdolghader Maraghi*. Ed. Daryoush Talaei. Bahar 1391 hş., s.111-123.

Agayeva, Sureyya (2015). "Abd al-Qadir Maraghi- Towards The Problem of Investigation Regarding The History of Musical Art of Azerbaijan and the Culture of Turkic People". *Proceedings of the IV International sympozium "Space of Mugham"*. Bakı, Şarg-Garb Neşriyat Evi yay. s.17-38; online: mugam.az./files/agayeva (çevrimiçi, er. tar. 01.03.2015)

Agayeva, Suraya (2016). "Some Issues Concerning Musical Performance Observed in the Treatise 'Maqasid al-Adwar' by Mahmoud bin Abdulaziz Maraghi". *Maqâm Traditions between Theory and Contemporary Music Makıng. Joınt Symposıum of the ICTM Study Groups "MAQÂM" and Music in the Arab World.* Ed. by Jürgen Elsner, Gisa Jahnichen, Cenk Güray. Ankara, Desember 2014, s.1-10

Akdeniz, Alper-Budak, M.Alişan, "Abdulkadir Meragi'de Ud İçin Sağ El Mızrap Alıştırmaları", 15.Uluslararası Dil, Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Kongresi Tam Metinleri, eds.Asad Layek-Gewan Anvar Deep-Yakup Civelek, Rize 2022 (ISBN 978-605-71564-1-9), c.5, s.181-191

Akdoğan, Bayram (1996). *Fethullah Şirvânî'nin Mecelle fil Musiki adlı eseri.* Doktora tezi, Ankara Üniversitesi SBE

Akpınar, Cemil (1995). "Fethullah Şirvânî". *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul, c. XII, 466

Alan, Hayrünnisa (2007). *Bozkırdan Cennet Bahçesine Timurlular*. İstanbul Ötüken neşriyat.

Âlî Mustafa (1600?). *Menâkıb-ı Hünerverân*. İstanbul 1926

Anonim (1520?). *Mecmua-yı Güfte*. Oxford Bodleian Library, Ouseley, no. 127-128; M. Nuri Parmaksız tarafından 2014'te doktora tezi yapılmıştır: GÜ GSE

Anonim (1946). "Abdülkadir-i Meragi". *Türk Ansiklopedisi*. Ankara MEB yay., c. I, s. 61

Anonim (1968). "Abdülkadir-i Meragi". *Küçük Ansiklopedi*. İstanbul Hayat yay., s. 771

Anonim (1971). "Abdülkadir-i Meragi'nin Eserlerinin Türkçesi". *Musiki ve Nota*. sy. 21: s. 22-23

Anonim (1976). "Meragi Abdülkadir". *Dâiretü'l-maârif-i Fârisi.* Ed. Gulam H. Muhasib, Tahran İntişarat-ı Franklin, 1356 hş, c. 2, s. 1670

Anonim (1980). "Abdülkadir-i Meragi". *Azerbaycan Sovyet Ansiklopedisi*. Bakü Azerbaycan SSR Devlet neşriyati, c. IV, s. 125; c. VIII, Bakü 1984, s. 409.

Anonim (1981). "Abdülkadir-i Meragi". *İslami Bilgiler Ansiklopedisi.* İstanbul Dergah yay., c. I, s. 28-29

Anonim (1985). "Maragalı Abdülkadir". *Müzik Ansiklopedisi*. Ankara Say yay., c. III, s. 796-797

Anonim (1986). "Abdülkadir-i Meragi". *Ana Britannica*. İstanbul Ana yay., c. I, s. 30

Anonim (1986). "Abdülkadir-i Meragi". *Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi*. İstanbul Gelişim yay., c. I, s. 3

Anonim (1990). "Maragy Abdulkadira". *Muzikalnyy entsiklopedicheskiy slovar* (музыкальный энциклопедический словарь). Moskova, c. 11

Anonim (2012). "Abdülkadir-i Meragi". *Dairetülmaarif-i Teşyi'*. Tahran Müesseset-i İntişarat-ı Hikmet yay. 1391 hş, c. XI, s. 134-135

Anonim (1970?). "Der-Âmed u Fihrist-i Metâlib-i Kitâb-ı Makâsıdü'l-elhân-i Abdülkâdir-i Merâgî (ve sohenî çend der-ahvâl ve âsâr-i Abdülkâdir-i Merâgî)". *Musiki*. Tahran, devre-i sevvum, sy. 8: s. 1-7

Arpad, Ehad (1974). "Abdülkadir-i Meragî". *Küçük Türk İslam Ansiklopedisi*. İstanbul MEB yay, Fasikül I, s. 25 vd.

Arslan, Fazlı (2015). "Herat Bölgesi Sanat merkezinden İsimler: Abdülkadir Meragi, Oğlu Abdülaziz, torunu Mahmud, Abdurrahman *Cami*, Hüseyin Baykara, Alişah". *İslam Medeniyetinde Musiki.* İstanbul Beyan yay., s. 183-197

Azadehfar, Mohammed Reza (2006). *Rhythmic Structure in Iranian Music*. Tahran Art University Press 2006; second printed 2011. Meragi'nin usulleri hakkında yorumlar, figure 2.2 sayfa 101, figure 2.19 sayfa 117, figure 2.43 sayfa 134, ve devamı.

Azzavi, Abbas (1951). *el-Musika'l- Irakiyye fi ahdi'l-Mogol ve't-Türkman min sene 656 h.-1258 m. İla sene 941 h.-1534 m.* Bağdat Şeriketüt-ticare yay.

Baharlı, Mehran (2020). "Abdülkadir Meragi'nin Yeni Bulunan Türkçe Ameli'nin Tashihi". *Sozumuz.* Online, July 22, (er.tar.06.11.2021)

Bardakçı, Murad (1986a). *Maragalı Abdülkadir*. İstanbul Pan yay., 200 s.

Bardakçı, Murad (1971). "Timur'un A. Meragi'ye Verdiği Nişan". *Musiki Mecmuası*. sy. 373: s. 4-7

Bardakçı, Murad (1976). "Eski Musiki Üzerine Tedkikler ve Şerefiyyenin Bir Başka Nüshası". *Türk Kültürü*. sy. 168: s. 24-38

Bardakçı, Murad (1984). "Abdülkadir Meragi". *Sanat Olayı*. sy. 31: s. 44-49

Bardakçı, Murad (1985). "Maragalı Abdülkadir'in Otobiyografisi". *Tarih ve Toplum*. c. 4/ sy. 23: s. 17-20

Bardakçı, Murad (1985). "Maragalı Abdülkadir'e Verilen Ferman ve Vasıfnameler". *Tarih ve Toplum*. Aralık, s. 54-57

Bardakçı, Murad (1986). "Rauf Yekta Bey'in Hayatı" (Rauf Yekta, *Türk Musikisi*, çev. Orhan Nasuhioğlu, içinde), s. 14 vd. Rauf Yekta'nın Meragi çevirileri.

Bardakçı, Murad (1995). "Mazide Kalan Müzik Aletleri". *Focus*. sy. 1: s. 81-85. Kenzu't-tuhaf, Ahizade Ali Çelebi risalesi, Meragi Makasıd'ındaki çalgılar, bağırsak ve ipek tel yapımı.

Barthold, W. (1997). *Uluğ Beğ ve Zamanı*. Çev. İsmail Aka, Ankara TTK yay. (Uluğ Bey'in eğitiminde riyazi ilimler içinde müzik dersi aldığı Meragi'den hiç bahsetmez).

Başara, Erol (2008). "Hoca Abdülkadir'e Atfedilen Terkipler". *CÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*. XII/ sy. 2: s. 253-260. Ayrıca bk. Makami

Başer, Fatma Adile (2013). *Türk Musikisinde Abdülbaki Nasır Dede ve Tedkik u Tahkik*. İstanbul: Üniversite yay.

Berker, Ercümend (1985). "Türk Musikisinde Dönemler". *Erdem*. C.1/sy. 1: s. 153-155

Berker, Ercümend (1986). "Türk Musikisinin Toplumsal Değeri". *Erdem* dergisi, 2/sy. 6: s. 893-894

Biniş, Taki (1961). "Abdülkadir-i Meragi". *Şerh-i Kitabü'l-Edvar*. Tahran 1340 hş. İçinde.

Biniş, Taki (1966). "Abdülkadir-i Meragi". *Makasıdü'l-elhân.* İthafsız Meşhed Rızavi Ktp. 1418 tarihli yazmanın yayını, 1. bs. Tahran 1966 içinde; 2. bs. Tahran 1366 hş./1977.

Biniş, Taki (1987). "Abdülkadir-i Meragi". *Câmiu'l-elhân*. 1. Bs. Tahran 1366/1987 içinde; 2. Bs. 1372 hş./1997.

Blochet, Edgard (1933). *Catalogue des manuscrits turcs-Bibliotheque Nationale*. Paris Bibliotheque Nationalle yay., c. IV, s. 336-337

Blum, Stephen (2007). "Abd al-Qadir al-Maraghi". *Encyclopaedia of Islam THREE.* Ed. Kate Fleet- G. Kramer vdğr.*,* Leiden Brill yay., vol. 1 (online er. tar.17.11.2017)

Brown, E. G. (1926). *A Literary History of Persia*. Cambridge University yay.

Can, Cihat (2001). *XV. Yüzyıl Türk Musikisi Nazariyatı*. Doktora tezi, MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü

Cemali, Sirus (Çev.) (1969). *Abdülkadir Meragi.* Tahran 1389 hş./1969, 32 s. Bu kitap Rauf Yekta Bey'in (1902). *Esatiz-i Elhân II: Abdülkadir Meragi.* Adlı eserinin Türkçeden Farsçaya çevirisidir.

Cenkmen, Emin (1968). "Abdülkadir Meragi". *Musiki Mecmuası*. sy. 237: s. 4-6

Clavijo, Ruy Gonzales De (1928). *Clavijo Embassy to Tamerlane 1403-1406.* Çev. To English Guy Le Strange, London George Routledge yay.

Cunbur, Müjgan (2002). "Abdülkadir Meragi". *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*. Ankara AKM yay., c. I, s. 77-78

Çakır, Ahmet (2001). "Abdülkadir Meragi'de Çelişkili Dört Usul". *Din Bilimleri Dergisi*. I/sy. 2: s. 10 vd.

Çakır, Ahmet (2010). *Necmeddin Kevkebi'nin Müzik Teorisi*. Samsun Etüt yay. 192 s.

Çakır, Ahmet (1999). *Alişah b. Hacı Büke Evbehî ve Mukaddime-i Usûl.* Doktora tezi, MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü

Çetindağ, Yusuf (2016). "Siyasi Açıdan Timurlu-Osmanlı İlişkileri". *Asos Journal*. sy. 24: s. 14-25 (Timur-Osmanlı, II.Murad ve Şahruh ilişkileri)

Danişpejuh, M. Taki (1970). *Fihrist-i Mikrofilmha-yi Kütübhane-i Merkezi-i Danişgah-ı Tahran*. Tahran Danişgah-ı Tahran yay. 1348 hş., s. 261.

Danişpejuh, M. Taki (1975). "Musikinameha". *Hüner u merdum*. sy. 148: s. 72-73 (Tahran 1353 hş.); sy. 152, 1354 hş., s. 69; sy. 156, 1354 hş, s. 59.

Darülelhân Heyet-i İlmiyesi Rauf Yekta vdğr. (1924). *Darülelhân* Külliyatı. Haz. Darülelhân Heyet-i İlmiyesi Rauf Yekta vdğr., İstanbul Ahmed İhsan ve şürekası yay. 1924-1926, Meragi hakkında no. 87-88.

Demir, Arif (1910). *Osmanlı Padişahı II. Mehmed'e Sunulan Anonim Mûsikî Risalesi: Fatih Anonimi.* Doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

D'Erlanger, Rodolphe (1930). *La Musique de Arabe*. Paris Librarie Orientaliste yay.1930-59, I-VI. c.

Derviş Ali Çengi Herevi. *Tuhfet-i Sur*û*r*. Kitaphane-i Merkez-i Akademi Ulum-i Afganistan Ktp, no. 26, mikrofilim.

Derviş Mehmed (1650?). *Külliyât-ı Güfteh*â. Süleymaniye Ktp., Bağdatlı Vehbi, no. 1002; Tanıtımı: *Osmanlılar*. Ankara Yeni Türkiye yay. 1999, X, s. 587-594; Ayrıca bk. Usta, Emine.

Dervişi, Muhammed vdğr. (2011). *Şovkn*â*me.* Tahran 1390 hş. Meragi besteleri üzerine CD ve nota yayını.

Devletşah Semerkandi (1495). *Tezkire-i Şuar*â. Lahor 1939; Türkçeye çev. Necati Lugal, Ankara MEB yay. 1963, I, 348; II, 12, 94; İstanbul Tercüman gazetesi yay. 1977.

Dihhuda, Ali Ekber (1962). "Abdülkâdir-i Merâgî". *Lugatnâme*. Tahran Danişgah-ı Tahran yay. 1345 hş., "ayın harfi", fas. 1, s. 65.

Diskografi: 1. Meragi'nin Besteleri: Muhammed Derviş vdğr, *Şovkname,* Tahran 1390 hş./2011, Meragi besteleri üzerine müzik icrası CD ve nota yayını; 2.Meragi'nin Besteleri, CD, Sanat Yönetmeni Gülçin Yahya Kaçar, 2013; 3.Miras CD, sanat yönetmeni Aziz Şenol Filiz, Meragi'nin iki bestesi; 4.M. İhsan Özgen'in sanat yönetmenliğini yaptığı Itri ve Meragi'nin Besteleri CD.

Doğrusöz, Nilgün (ed.) (2018). *Rauf Yekta'nın Antikaları*. Ankara Atatürk Kültür Merkezi yay.

Elinç, Erhak (2005). *Abdülkadir Meragi'nin Eserlerinin Makamsal Açıdan Analizi*. Yüksek lisans tesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE, atfedilen 23 bestesinin makam analizi, eserlerin notaları Seda Kent'in tezinden alınma.

Erguner, Süleyman (2003). *Rauf Yekta Bey Neyzen Müzikolog*. İstanbul Kitabevi yay. (Erguner'in doktora tezi, MÜ SBE 1997'den baskı)

Erdekani, Hamd-i Rıza Şems (2012). "Abdülkadir Hafız Meragi". *Takvim-i Tarih-i Ferhenk ve Temeddün-i İslam ve İran*. Tahran İntişarat-ı Emir Kebir yay. 1391 hş, s. 2695.

Esedullah Şuur (2005). "Câmiu'l-elhân". *Danişname-i Cihan-ı İslam: Encyclopedia of the World of Islam*. Tahran Bünyad-ı Dairetülmaarif-i İslami yay. 1384 hş, s. 321-323.

Ethe, Hermann (1980). *Catalog of Persian Manuscripts in the Indian Office Library*. London India Office Library yay., I, 1058-1064.

Ezgi, Suphi (1933). *Nazari Ameli Türk Musikisi*. Cilt: 1-3, İstanbul Belediyesi Konservatuvarı yay. 1933-38.

Fallahzade, Mehrdad (2005). *Persian Writing on Music: A Study of Persian musical literature from 1000 to 1500 AD*. Uppsala Acta Universitatis yay.

Farmer, H. G. (1960). "Abd al-Kadir b. Ghaybî". *E.J.Brill's First Encyclopaedia of Islam.* Ed.M.Th.Houtsma, Leiden E.J.Brill yay., I, 66- 67; ayz., "Abdülkadir İbn Gaybi". İ*slam Ansiklopedisi.* İstanbul MEB yayını, 1964, c. I, s. 83-85

Farmer, H. G. (1962). "Abdalqadir Ibn Gaibi on Instruments of Music". *Oriens*. XV, Leiden 1962: s. 242-248; Türkçeye çevirisi: "Abdülkadir İbn Gaybi'nin Müzik Aletleri Üzerinde Görüşleri". Çev. Ekrem Memiş (1984). *Türk Kültürü*. XXII/ sy. 252: s. 231-238

Faruqi, Lois Ibsen (1981). *An Annotated Glossary of Arabic Musical Terms*. Westport Greenwood press. 511 s.

Fazlıoğlu, İhsan (2003). "Osmanlı Felsefe Biliminin Arka Planı: Semerkant Matematik-Astronomi Okulu". *Divan*. sy.14: s. 1-66

Fazlıoğlu, İhsan (2001). "Kadızade-i Rumi". *TDV İslam Ansiklopedisi*. C.XXIV, s. 97

Feldman, Walter (1996). *Music of the Ottoman Court*. Berlin Verlag für Wissenschaft yay.

Feldman, Walter (2015). "The Musical "Renaissance of Late Seventeenth Century Ottoman Turkey: Reflection on the Musical Materials of Ali Ufki (ca. 1610-1675) Hafız Post (d. 1694) and the Maraghi Reperoire". *Writing the history of Ottoman Music.* Ed. M. Grebene, İstanbul The Orient Institut yay., s. 87-137.

Ferahani, Mehşid (2009). "Mutrib-i Câmiü'l-elhan". *Ferhenk ve Ahenk*. sy. 21, Şehriver 1387 hş., s. 1-6, Babak Hazrai'nin kitabı dolayısıyla Meragi.

Fethullah Şirvanî (1451). *Mecelle fil-Musiki.* Tıpkıbasım haz. Fuat Sezgin, Frankfurt Institut für Geschichte der Arabisch-Islamischen Wissenschaften yay. 1986; Doktora tezi: bk. Akdoğan; Ayrıca Bk. Demir.

Fındıklı, Selma (2002). *Gecenin Yalnızlığında*. İstanbul Remzi Kitabevi yay. Abdülkadir Meragi'nin hayatı hakkında ilk edebi roman.

Gazimihal, Mahmut R. (1975). *Ülkelerde Kopuz ve Tezeneli Sazlarımız.* Ankara Milli Folklor Araştırma Dairesi yay. s. 62, 65.

Gökçen, İlhami (2016). "Abdülkadir-i Meragi Besteleri CD Tanıtımı ve Eleştirisi". academia.edu. Online, Er. tar.2016 (Atatürk Kültür Merkezi *Makasıdül-elhân*'ın yazılışının 600. Yıldönümü, Prof. Gülçin Yahya Kaçar'ın danışmanlığında yayınlanan Meragi besteleri CD eleştirisi).

Gökçen, İlhami, Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Çalgılar Metin Karşılaştırmaları ve Açıklamalar, Ankara Ürün yay. 2017

Gövsa, İbrahim Alaettin (1962). "Abdülkadir-i Meragi". *Türk Meşhurları Ansiklopedisi*. İstanbul Yedigün neşriyat yay., s. 12.

Gövsa, İbrahim Alaettin (1964). "Abdülkadir-i Meragi". *Resimli Yeni Lugat ve Ansiklopedi Ansiklopedik Sözlük*. İstanbul İskit yay., I, 2.

Göyüşov, Nesip (2013). "Mugam Sanatının Estetik Temelleri". İRS Kültür. no.7: s. 44-49

Hafız Post (1650). *Mecmua-i Güfte*. İstanbul TSMK Revan yazmasının Türkçe güfteleri Haz. N. Doğrusöz, yüksek lisans tezi, 1993 ve tez arkasında yer alan TSMK Revan yazmasının tıpkıbasımı.

Hakopyan, Zaven (000?). "Numuneî Çend ez-ahengî mensub be- Abdülkadir-i Meragî". *Musîkî*. Tahran Devre-i sevvum, sy. 1: s. 10-16

Hammer, J. (1910). *Devlet-i Osmaniye Tarihi.* Türkçeye çev. Ata Bey, İstanbul 1329, III, 27; *Büyük Osmanlı Tarihi*. Yay.haz. Erol Kılıç- Mümin Çevik, İstanbul: Üçdal neşriyat yay. 1992.

Handmir (1535). *Tarihu Habibüs-siyer fi ahbari efradı beşer*. Tahran Kitabfuruş-i Hayyam yay. 1362 hş./1983

Hazrai, Babek (2016). "Abdülkadir Meragi'ye Göre Telin Taksimi ve Sazın Perdelere Ayrılması". Çev. U.S.-Milad Salmani). *Rast Müzikoloji*. 4/2: s. 1266-1280

Hızır b. Abdullah (2016). *Kitab-ı Edvar.* Haz. Recep Uslu, İstanbul Çengi yay.

Hüseyn, Muhammed Muzaffer (1977). "Saba". *Tezkire-i Rûz-i Rûşen*. Kalküta 1297, s. 437; Tahran Kitabhane-i Razi yay.1343 hş.

Huseynova, Lale (2014). "İslam Dünyasının Büyük Müzik Bilgini Meragi". *III. Uluslararası Türk Sanatları Tarihi ve Folkloru Kongresi*. 20-26 09 2014 Delhi Hindistan, *Dr. Yaşar Erdemir Armağanı.* Ed. Osman Kunduracı-Ahmet Aytaç, s. 45-51

İnalcık, Halil (2011). *Hasbahçede Ayş u Tarab*. İstanbul İşbankası Kültür yay.

İsmail Paşa Bağdadi (1951). *Hediyyetü'l-Arifin esmaül-müellifin ve asarül-musannifin.* Haz. Kilisli Rifat Bilge-M. Kemal İnal, Ankara MEB yay, 1951 ve Tahran 1967, c. 1, s. 597.

İtimadi, Server-i Guya (000?). "Hace Abdülkadir-i Guyende". Âryânâ*.* Dergi, c. III, sy. 1: s. 2-14

Kalaitzidis, Kyriakos (2015). "Post-Byzantine Musical Manuscripts as Sources for Oriental Secular Music: The Case of Petros Peloponnesios (1740-1778) and the Music of the Ottoman Court". *Writing the history of Ottoman Music.* Ed. M. Grebene, İstanbul The Orient Institut yay., s.139-150

Kam, Ruşen Ferit (1943). "Meragalı Hoca Abdülkadir". *Radyo Dergisi*. sy. 17: s. 4

Karabıyık, Ayşen Kaya (2009). "Cumhuriyet Dönemi Türk Musikisi Nazariyatı Makaleler ve Tebliğler Bibliyografyası". *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*. c. 7, sy. 14: s. 455-540

Karabulut, Ali Rıza (1960?). *Mucemu Mahtutat Mevcude fi Mektebeti İstanbul ve Anadol*. I-III, Baskı yeri ve yılı yok.

Karaismailoğlu, Adnan (2009). "Selman-ı Saveci". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. c. 36, s. 446-447. Abdülkadir Meragi ile Selman Saveci arasındaki ilişki ilk defa bu çalışmada ortaya konmuştur.

Karaman, Sibel-Yusuf Akbulut (2009). "Biçim ve Usul Açısından Abdülkadir Meragî'nin Kârları". *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. sy. 26: s. 379-408.

Karatay, Fehmi Edhem (1961). *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Farsça Yazmalar Kataloğu*. İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi yay., s. 107.

Katip Çelebi (1650). *Keşfü'z-zunun.* Haz. Ş.Yaltkaya-K.R.Bilge, I-II, Ankara MEB yay. 1941-1943.

Kayıhan, Serdar (2017). *Anadolunun Ünlü Müzisyenleri ve Bestekarları*. İstanbul Halk Kitabevi yay., s. 27-38.

Kehhale, Ömer R. (1993). *Mucemü'l-müellifin*. Beyrut Müessesetür Risale yay. 1414, c. 5, s. 296.

Kent, Seda (1995). *Abdülkadir Meragî, Hayatı, Eserlerinin Usul ve Güfte Açısından İncelenmesi.* Yüksek lisans tezi, İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü. Meragi'nin 24 bestesinin notası ve usul analizi.

Kerimov, Latif -Sureyya Agayeva (1975). "Avtobiografiya v Stihah Abdulgadira Meragi". *Azerbaycan SSR Elmler Akademiyasının Haberleri Edebiyat ve Dil İncesanat Seriyası*. Bakü, sy. 4: s. 119-127. Meragi'nin manzum yazdığı otobiyografisi *Sinname*'sinin ilk defa tanıtımı.

Kerimov, Rauf (2013). *Çalgıların Sınıflandırılması*. Bakü Neşriyyat ve Poliqrafiyye Şirketi yay.

Keskiner, Bora (2020). "Meragi'nin 1406 Tarihli Sultan Şahruh'a Arzuhali". 12.2020 zoom konferansı. Youtube'de yayınlanan konferansın eleştirisi bk. youtube kanalı: recep uslu music history, "Sistemci Meragi 1406 tarihli arzuhalini kime yazdı?", https://www.youtube.com/watch?v=WovWRGpL-6bQ&t=67s (online, 2020).

Kevkebi Necmeddin (1363). "Metn-i Risale-i musiki-i Necmeddin Kevkebi". *Se Risale-i Musiki-yi kadim-i İran*. Haz. Mansure Sabitzade. Tahran Encümen-i Asar ve Mefahir-i Ferhengi yay. 1382 hş, s. 43-66.

Khazrai, Babek- Azadehfar, Mohammed Reza (2018). "Abdülaziz b. Abdülkadir Meragi ve ibdaat-ı u der musiki". *Âyine-i Miras: Mirror of Heritage*. vol. 16, sy. 62 (Tahran 1397 hş.): s. 173-178

Khazrai, Babek (2008). "Taksim-i veter ve destan-ı bendisaz ez didegah-ı Abdülkadir Meragi". *Mecelle-i Tarih-i İlm*. sy. 7 (Tahran 1387 hş): s. 37-54. Türkçe çevirisi için bk. Hazrani.

Kiessewetter, Raphael Georg (1842). *Die Musik der Araber nach Originalquellen dargestelt*. Leipzig Breitkopfu Hartel yay. Meragi hakkında Hammer'in tarihindeki bilgilerden yararlanmıştır.

Koç, Ferdi (2010). "XV. Yüzyılın Sonuna kadar Yazılmış Musiki Edvarlarında Ud Sazı ve İcrası". *AÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*. sy. 51/2: s. 389-398

Kolukırık, Kubilay (2010). "Abdülkadir Meragi, Hayatı, Kişiliği ve Musiki Yönü". İlahiyat Fakültesi Dergisi. 15: 1, s. 227-252.

Kolukırık, Kubilay (2012). *Abdülkadir Meragi ve Şerhu'l-Edvar'ı Adlı Eseri.* Doktora tezi/2009, Ankara Üniversitesi SBE; Baskısı: Ankara Atatürk Kültür Merkezi yay.

Korkmaz, Fatih (2017). *Sultan Ahmed Celayir Dönemi ve Celayirli-Timurlu İlşkileri*. Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, SBE

Korkmaz, Harun (2014). *İstanbul Üniversitesi Yazma Eserler Kütüphanesi'nde Bulunan Musiki Yazmalarının Kataloğu.* Yüksek lisans tezi; Basıldı: Harvard, 2016.

Köprülü, Fuad (1966). *Edebiyat Araştırmaları*. Ankara Türk Tarih Kurumu yay. (s. 104-105, 110, 114, 139, 325)

Köprülü, Gamze (2016). *Benai'ye Ait Müzik Risalesinin İncelenmesi*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi GSE

Kösemihal, Mahmut Ragıb (1968). "Asırlar Boyunca Tarihi Türk Musikisi -II-". *Musiki Mecmuası.* sy. 240: s. 14.

Lucas, Ann (2019). *Music a Thousand Years: A New History of Persian Musical Traditions*. Oakland: University of California Press.

Mahmud Abdülkadirzade (1480). *Makasıdu'l-edvar*. İstanbul NO Ktp., no. 3649; Çevirisi: Mahmut Zinnur Kanık, doktora tezi, 2011, Marmara Üniversitesi SBE içinde.

Makami (1518). *Yavuz Sultan Selim'e Yazılan Bir Kitab-ı Edvar.* İstanbul Yapı Kredi Sermet Çifter Ktp; Haz. Demet Tekin, yüksek lisans tezi, 2003, İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü; Baskısı: bk.Tekin.

Marozzi, Justin (2006). *Tamerlane*. Da Capo Press. 2006 (ilk baskı 2004), timurun kronolojisi s. 418-421; Türkçesi: *Timurlenk İslamın Kılıcı.* Çev. Hülya Kocaoluk, İstanbul YKY yay. 4. Baskı 2018.

Memiş, Ekrem (çev.) (1984). "Abdülkadir İbn Gaybi'nin Müzik Aletleri Üzerinde Görüşleri". *Türk Kültürü*. XXII/ sy. 252, 1984, s. 231-238 (Farmer'dan çeviri).

Meragi (1405). *Câmiu'l-elhân*. (Yazım yılı 1405), Oxford Bodleian Library, no. 1842 (eski: Marsh, no. 282), Muharrem 808 / Nisan 1405 tarihli olup sonradan Muharrem 816/ Nisan 1413'te bazı ilaveler yapmıştır; İstanbul NO Ktp., no. 3645-3450, Şahruh'a ithaflı; İstanbul NO Ktp., no. 3644, 818/1415 tarihli; *a.e.*, Tahran Melik Ktp., no. 6317/2, Meragi'nin torunu "Ferzend-i Abdurrahman" imzasıyla tahminen 1480-1500 yıllarında yapılan bir istinsahtır; *a.e*., nşr. Taki Biniş, Tahran 1. Bs. 1366/1987; 2. Bs. 1372 hş./1997, Biniş yayında sadece 3644'ü esas aldığı için diğer nüshalardaki cümlelerden bazıları bu yayında görünmemektedir, iyi bir edisyon kritikli neşrine ihtiyaç vardır. İlk defa Rauf Yekta tarafından Türkçeye tercüme edildiği Bardakçı tarafından belirtilir, *Rauf Yekta'nın Antikaları* (2018) adlı eserde verilen bilgiye göre Yekta tercümesinin bir hayli eksik olduğu anlaşılmaktadır, basılmamıştır. Biniş'in neşrini esas alan U. Sezikli'nin Türkçe tercüme üzerine doktora tezi (2007). Babak Hazrai tarafından ikisi Meragi yazımı (Bodleian no.282; NO no.3645-3450 ve no.3644; Melik no.6317) olmak üzere 4 yazması esas alınarak Tahran Ferhengistan-ı Hüner 1388 hş./2009 (576 s.) tarihinde yeniden neşredilmiştir.

Meragi (1418). *Kitab-ı Lahniyye* (Yazım yılı 1418, Baysungur Timuri'ye ithaflı), Oxford Bodleian Library, Ouseley, no. 264, yazım tarihi 21 Şevval 821/1418; adı ilk defa Terbiyet tarafından anılan eserin ilk defa iyi bir tanıtımı için bk. R. Uslu, *Meragi'den II. Murad'a Müziğin Maksatları Makasıdü'l-elhân*, Ankara 2015, s. 25-26. Eserin bazı araştırmalarda *Risale-i Musiki* olarak anılması doğru değildir.

Meragi (1418). *Muhtasar Makasıdü'l-elhân* (1.sürüm, Yazım yılı 1418, ithafsız), Meşhed Rızavi Ktp., Nadirşah Vakfı, no. 539; Meşhed Rızavi Ktp., no. 6454, bir öncekinden istinsah olduğunu Bardakçı belirtmiş; Rızavi Ktp., 539 nolu nüshadan nşr. İhsan Yarşatır ve Taki Biniş, 1. bs. 1344 hş./1966, 138 s.; nşr. Taki Biniş zir-i nazar İhsan Yarşatır, 2. bs. Tahran hş. 1366 hş./1977, 243 s.; Eleştiri ve tanıtımı: *Rehnum*â*-yı Kitab*, c. 10, sy. 1, 1967, s. 63-71; sy. 2, 1967, s. 161-172; *Makasıd'*ın giriş ve mukaddime kısmı *Mecelle-i Musiki* (3. Devre, Ferverdin ayı hş. 1336) içinde yayınlanmış, Biniş bu makaleyi göz önünde bulundurarak eleştirmiştir; Bu eserde bulunan müzik aletleri/çalgılar kısmının ayrı basımı: Meragî, "Âlât-i mûsîkî-yi İrânî (faslî ez-Makasıdü'l-elhân)", *Sohen* dergisi, V. devre, 1332 hş./1956, s. 202-205, 280-283.

Meragi (1418). *Makasıdü'l-elhân li's-Sultan Şahruh* (2. Sürüm, Yazım yılı 1418, Sultan Şahruh Timuri'ye ithaflı), Paris Nationale Bibliotheque, Persian, no. 1121, vr. 1b-100b, eserin asıl yazım tarihi korunmuştur: 821/1418, Paris'teki bu yazma 1435 yılın-

da Anadolu'da Edirne'de Emir b.Mali tarafından istinsah edilmiştir; Bu nüshanın aslı İran Melik Ktp., umumi, no. 5390, 821/1418 tarihli yazma olması muhtemeldir. Paris yazması esas alınarak R. Uslu tarafından *Meragi'den Şahruh'a Müziğin Maksatları Makasıdü'l-elhân* adıyla 2017'de Türkçeye çevrildi, basılmadı.

Meragi (1423). *Makasıdü'l-elhân li's-Sultan Murad* (3. Sürüm, Yazım yılı 1423, Sultan II. Murad'a ithaflı yeni komposizyonla), 1-Rauf Yekta Nüshası, 826/1423 tarihli, aslı 125 varak ve özel koleksiyondadır. Bu nüshanın eksik bir mikrofilmi Süleymaniye Ktp.dedir (no.3011); 2-Tahran Kitabhane-i Melik, no. 832/1 (umumi no. 5390), h. 837/1433-34 tarihli; 3-İstanbul TSMK, Revan, no. 1726, yazım tarihi 14 Cemaziyelahir 838/ 15 Ocak 1435, ; 4-Ankara Milli Ktp., no. 06Mil.Yz.A.5238, 20 Rebiülevvel 844/1440 tarihli, bu nüshada diğerlerinden farklı olarak kitabın "*Makasıdu'l-elhân*" adı metne yerleştirilmiştir (vr. 1b-2a), Sultan II. Murad'a ithaf kısmı yazılmamış olsa da onun bir nüshasıdır; 5-Shiloah kataloğunda 3 Muharrem 1077/ Temmuz 1666 tarihli bir nüshayı da II. Murad'a yazılan bu eserin bir nüshası kabul etmiştir: GB Ouesley, no. 385, yazma 99 vr. (Oxford Bodleian, nr. 1844); 6-İstanbul NO Ktp., no. 3656, 105 vr., bu nüsha 903/1498 tarihli, müstensihi torunu Mahmud değilse de onun tarafından yazdırılmıştır; 7-Leiden University Library, Or.271, bu nüsha 988/1580 tarihli, muhtemelen Meragizade'lerden biri, Hoca Abdülali olabilir, İstanbul'da yazılmış olmalıdır; son iki nüshayla birlikte TSMK Revan 1726 nüshasından edis-

yon kritik ve Türkçeye tercüme R. Uslu, *Meragi'den II. Murad'a Müziğin Maksatları Makasıdül-elhân*, Ankara Atatürk Kültür Merkezi yay. 2015.

Meragi (1415). *Mecâlis: Mecmua-i Güfte* (Yazım yılı 1415), İstanbul NO Ktp., no. 3644, vr. 63a-117a; İran Tahran Melik Ktp. no. 6317/2, vr. 126b-145a. Sadece bu iki nüshası tespit edilmiştir. Eseri yazmaya muhtemelen *Câmi*'nin yeni bir nüshası ile birlikte Mart 1413 yılında başlamış, 61 yaşında iken, 1415 yılında tamamlamıştır. Baskısı: *Câmiü'l-elhân Hâtime*, ed. Taki Biniş, Tahran Müessese-i Mütalaat, 1372 hş./1993, 256 s. *Câmiu'l-elhân*'ın bu iki nüshasında sonundaki "hatime"nin içinde 45 meclisten oluşan güfteler, her meclis için yazılan güftelerin konuları bu kitabın *Mecâlis*'1e ilgili yerinde sıralanmıştır (bk. Meragi'nin eserleri). Eser Taki Biniş tarafından *Câmiü'l-elhân*'dan ayrı basım olarak *Câmiü'l-elhân Hâtime* adıyla (1993) yayınlanmıştır.

Meragi (1424). *Şerh-i Kitabü'l-Edvar* (1. Nüsha yazım yılı 1424?), İstanbul NO Ktp., no. 3651/1, vr. 1b-67b; (2. Nüsha 1430), TSMK, III.Ahmed, no. 3470, vr. 1-40a, 1430 tarihli; (3. Nüsha 1432'den istinsah), Tahran Mutahhari Nüshası (845/1442 tarihlidir = Sipehsalar nüshası, no. 565, Şirvani'nin 845/1442 tarihinde yazdığı nüshadır) ve Tahran'daki Melik Kütüphanesi no. 6295 ve Tahran Milli Kütüphane'sindeki nüshalarından nşr. Taki Biniş, Tahran 1370 hş./1991 (İstanbul NO Ktp nüshasını da dikkate almış); Biniş neşrinin tercümesi için bk. Kolukırık. TSMK nüshasının tıpkıbasımı için bk. Kolukırık, 2012, s. 268-350.

Meragi (1425?). *Fevâid-i Aşere zeyl-i Şerh-i Kitabü'l-Edvâr* (Yazım yılı 1425?), İstanbul NO Ktp., no. 3651/2, vr. 68-119 vr., 10 fayda 2'şer fasıldan 20 bölümdür; *Zevâid-i Fevâid*'in *Fevâid-i Aşere* ile birlikte tercümesi Recep Uslu, *Meragi'nin Son Müzik Eseri Zevâid-i Fevâid-i Aşere Tercümesi*, Ankara Atatürk Kültür Merkezi yay. 2018.

Meragi (1432). *Sinname* (veya *Yaşname,* Yazım yılı 1432), TSMK, III.Ahmed, no. 3470, vr. 40b-41b, manzum 80 beyitten oluşan otobiyografi. Farsça baskısı ve Türkçeye çevirileri: Latif Kerimov-Sureyya Agayeva, "Avtobiografiya v Stihah Abdulgadira Meragi", *Azerbaycan SSR Elmler Akademiyasının Haberleri Edebiyat ve Dil İncesanat Seriyası*, sy. 4, Bakü 1975, s. 119-127; Kemal Özergin, "Hace Abdülkadir Meragi'nin Manzum Arzıhali", *Kemal Çığ'a Armağan*, İstanbul 1984, s. 131-153 Farsçası, 136-138 Özet Türkçesi, 142-145 Farsçası; Bardakçı, *Maragalı*, 1986, s. 153-158 Farsça tıpkıbasım, 159-161 Türkçesi.

Meragi (1432?). *Zevâid-i Fevâid zeyl-i Şerh-i Kitabü'l-Edvar* (Yazım yılı 1432?), Tahran Mutahhari Nüshası, 845/1442 tarihlidir (= Sipehsalar nüshası, no. 565, bu nüsha F. Şirvani'nin yazdığı nüshadır, 1441-42 yıllarında istinsah edilmiştir), 10 fayda içinde bazı fasıllar vardır; Tahran Melik Kütüphanesi no. 6295 ve Tahran Milli Kütüphane'sinde birer nüshası dikkate alınarak nşr. Taki Biniş, Tahran 1340 hş./1961 içinde (İstanbul NO nüshası *Fevâid* ile sadece birbirine uyan fasıllarını dikkate ala-

rak); *Zevâid-i Fevâid*'in *Fevâid-i Aşere* ile birlikte tercümesi Recep Uslu, *Meragi'nin Son Müzik Eseri Zevâid-i Fevâid-i Aşere Tercümesi*, Ankara Atatürk Kültür Merkezi yay. 2018.

Meragi (1356?-1435). Minyatürü veya canlandırma resmi, Y. Öztuna'nın eserinin kapağında Meragi'nin portre çizimi (1988); *Azerbaycan Türk Edebiyatı*, Ankara 1993, s. 55; Mecnun Kerim, *Azerbaycan Müzik Aletleri*, Baku 2010, s. 21'de yayınlanan Azerbaycanlı ressam E. Şahtahtinskaya'nın şahrud çalan Meragi'nin temsili resmi; Minyatür sanatçısı Özge Bucak'ın Timur'un huzurunda mücevherli hırkası ve şahruduyla Meragi, Zevaid-i *Fevaid-i Aşere* tercümesi kapağı, (çev.Uslu, 2018) minyatürü.

Muhammed Dervişi-Sirus Cemali-Nigar Buban-Behzad Mirzai (1970). Şevkname: Tasnifha-yı Mensub be-Abdülkadir Meragi: Compositions Attributed to Abdulqader Maragi. Tahran 1390 hş., bk. Fihrist ve ilave CD'de Meraghi Ensemble'ın icraları.

Muhammed Muin (1983). *Ferheng-i Farsî*. Tahran 1983, c. V, s. 1143-1144

Muinüddin İsfizari (1960). *Ravzatu'l-cennat*. Tahran 1339 hş./1960

Müneccimbaşı (1869). *Sahaifu'l-ahbar*. İstanbul 1285/1869

Münzevi, Ahmed (1969). *Fihrist-i Hatt-ı Nüshaha-yı Farisi*. c. I-V, Tahran Müessese-i Ferheng yay. hş. 1348 hş/ 1969, s. 3892.

Nazmizade Murtaza (1860). *Tarih-i Timur Gürkan*. İstanbul Ceridehane yay. 1277, s. 117 (İbn Arabşah'tan tercüme).

Necib Asım (1898). "Musiki-i Osmani". *Malumat*. sy. 115, 25 Kanunievvel 1313 rumi/1898, s. 1285-1287

Neubauer, E. (1986). "Introduction". *Şirvani Mecelle Fi'l-Musiki.* Haz. Fuat Sezgin, Frankfurt 1986

Neubauer, E. (2009). "Music History ii". *Encyclopedia Iranica*. Tahran 2009 (online Er.tar.12.11.2018)

Özalp, M. Nazmi (2000). *Türk Musikisi Tarihi*. C.I-II, Ankara MEB yay, s. 323-331 (Daha çok Yılmaz Öztuna'nın yazdıkları üzerine kuruludur).

Özcan, Altay Tayfun (2014). "Timur'un Elçisi Sultaniyeli Yohannes". *Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*. 33/sy. 55, 2014, s. 121-162

Özcan, Nuri (1988). "Abdülkadir-i Merâgî". *TDV İslam Ansiklopedisi*. 1988, I, 242-244

Özcan, Nuri (2014). "Türk Mûsikîsinin Âbide Sahsiyetlerinden Abdülkadir Meragî". *Yeni Türkiye*. sy. 57, Ankara 2014, s. 389-394

Özcan, Nuri (2005). "Abdülkadir-i Merâgî". *Mevsuatü a'lâmi'l-ulemâ ve'l-udebâ*. Beyrut 1426/2005, c. 1, s. 13-17

Özcan, Nuri (1993). "Câmiu'l-elhân". *D*İA İslam Ansiklopedisi. C. VII, 107-108

Özcan, Nuri (2003). "Makasıdü'l-elhân". *D*İA İ*slam Ansiklopedisi*. C. XXVII, 421-422

Özdek, Refik (1990). *Türklerin Altın Kitabı*. C.2, İstanbul, s. 278

Özergin, M. Kemal (1984). "Hace Abdülkadir Meragi'nin Manzum Arzıhali". *Kemal Çığ'a Armağan*. İstanbul, s. 131, Meragi'nin Şahruh için yazdığı eserin sonunda bulunan manzum otobiyografisi *Sinname*'sinin Türkiyede ilk defa tanıtımı.

Özmen, Necmettin (2018). "Sarayda Olmak Saadet mi, Esaret mi? Gecenin Yalnızlığı Adlı Romanda Abdülkadir Meragi'nin Yönetenlerle İlişkileri ve Müzik Çalışmaları". *Rumelide Uluslararası Hakemli Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*. Sy. 11: s. 59-73 (Selma Fındıklı'nın Meragi adına yazdığı ilk romanın tanıtımı)

Öztuna, Yılmaz (1988). *Abdülkaadir Mer*âğ*i*. Ankara Kültür Bakanlığı yay., 94 s. (s. 85-89 Kaynakça listesi önemli)

Öztuna, Yılmaz (1969). "Abdülkaadir Merâğ*i*". *Türk Musikisi Ansiklopedisi*. İstanbul, c. 1, s. 7-9; ayz., *Büyük Türk Musikisi Ansiklopedisi*. Ankara Kültür bakanlığı yay. 1990, c. 1, s. 19

Öztuna, Yılmaz (2005). *Devletler ve Hanedanlar.* I-V cilt, Ankara

Parmaksız, M. Nuri (2014). *Bodleian Kütüphanesi Ox. 127-128'in Türk Musikisi Açısından İncelenmesi*. Doktora tezi, GÜ GSE Türk Müziği Programı.

Parmaksız, M. Nuri (2018). "Koyunoğlu Kütüphanesi Yazma Kitaplar 12970 Nolu Güfte Mecmuası". *Kalemişi*. C. 6/sy. 12: s. 249-313, Hammamizade İsmail Dede zamanına ait bu mecmuada Hace'nin 46 bestesi kayıtlı.

Petros Peloponnesios (1740-1778). *Mecmua*. Gritsanidis Library, no. 3; Music Library Collection, Gregorios Protopsaltis Archive, file 2, subfile 60, subfile 137. Meragi'nin bestesi var. Bk. Kalaitzidis

Pınarbaşı, Emre (2019). "Abdülkadir Meragî ve Kantemiroğlu'nun Ses Sistemlerinin Karşılaştırılması". *SOBİDER: Sosyal Bilimler Dergisi*. Sy. 35: s. 263-280

Prator, Sabine (2002). "Eine Frühe Debatte Zu Musikbiographischen Fragen in der Osmanichen Presse Oder: Wann Lebte Abdülkadir Meragi". *Querelles Privess et Contestations Publiques Le Role de la Presse dans la formation de l'opinion publique au proche Orient*. İstanbul, s. 25-32

Rahmaniyan, Arin (1977). *Abdülkadir Meragi Şerh-i Cami Camiul-elhan*. Tahran 1397 hş., 396 s.

Rauf Yekta Bey (1902). *Esatiz-i Elhân II: Abdülkadir Meragi*. İstanbul h.1318, s. 57-120 (*İkdam*, sy. 1530-1540, h.1314/1896'de yayınlanan makaleleri de bu kitap içindedir); a.e. (çev. Halil İbrahim Yüksel, yüksek lisans, 2001), Ege Üniv SBE; Baskısı: a.e., Türkçeye çev. Nuri Akbayar-Mustafa Erkan, İstanbul Pan yay. 2000; a.e., Türkçeden Farsçaya çev. Sirus Cemali, Tahran 1389 hş./1969, 32 s.

Rauf Yekta Bey (1896). "Abdülkadir Meragî". *İkdam.* Gazetesi, sy. 1032, 2 Eylül 1314/1896; sy. 1040; sy. 1540. Aynı makaleler Meragi çalışmasında "ifade-i mahsus" başlığıyla bir arada yayınlanmıştır.

Rauf Yekta Bey (1898). "Hoca Abdülkadir Meragi". *İkdam*. sy. 1532, 15 Teşrinievvel 1898; sy. 1540, 25 teşrinievvel 1898; aynı yazı, *Esatiz-i Elhân* içinde, s. 59; Öztuna, *Abdülkaadir Meragi*, s. 88 içinde yayınlanmıştır.

Rauf Yekta Bey (1898). "Mecburi Bir Cevap (Nuri Bey'in çıkardığı Tezkire-i Musikişinasan hakkında)". *İkdam*. sy. 1531, 14 Teşrinisani 1314 rumi/1898; "Vesile-i Musikiyye", *İkdam.*, sy. 1693, 1315 rumi/25 Mart 1899 (Nuri Şeyda Bey'in cevapları); ayz., "Nuri Şeyda'ya Tenkid (Meragi hakkında)". *İkdam.* sy. 2501, yıl 1901.

Rauf Yekta Bey (1922). "La Musique turque". *Encyclopedia de la musique.* Ed. A. Lavignac, Paris Lavignac yay., vol. 1, s. 2945-3064; Türkçesi: *Türk Musikisi.* Çev. Orhan Nasuhioğlu, İstanbul Pan yay. 1986.

Ruhbani Bermeki (1500). *Tavzihul-elhan*. Library of Pencylvania University, Nadir eserler; İlk defa tanıtımı ve Meragi bilgileri için bk. Uslu, R. (2021) "Abdülkadir Meragi Etkisinde Yeni Bir Müzik Tarihi Kaynağı: Tavzihu'l-Elhan (: Müziğin Açıklaması)".

Rustemi, Aryo (ed.) (2013). *Kitabü'l-Edvar fil-musiki li-Safiyyüddin be Tercüme-i Farsi.* (Mütercim na-şinahte, h. X. yüzyıl), Tahran 1380 hş., Mukaddime, s. 25'de Meragi'nin Urmevi Şerhi.

Sachau, Eduard- Ethe, Hermann (1989). *Catalog of the Persian, Turkish, Hindustani, and Pushtu Manuscripts in the Bodleian Library pt 1: Persian Manuscripts*. Oxford Univ.yay.

Safa, Zebihullah (1961). *Târih-i Edebiyyât der İrân*. Tahran 1340 hş., c. IV, s. 108-109

Sarton, George (1975). *Introduction of the history of science*. New York: Robert E. Krieger Publishing.

Seferova, Zemfira (2006). *Azerbaycanın Musiqi Elmi: XIII-XX. Asırlar*. Bakı: Elm neşri, 1998; 2. Baskı Bakı: Azer neşri, 2006, 544 s.

Sepetçioğlu, Mustafa Necati (2013). *Meragalı Abdülkadir*. İstanbul İrfan yay., 128 s. (Edebi roman)

Sermedi, Abbas (1940). *Danişname-i Hünermendan-ı İran ve Cihan-ı İslam*. Tahran İntişarat-ı Hiredmend, 1318 hş, s. 406

Seyyid Kemal Cevadi (2000). *Eser-i Aferinan-ı Zindeginan-ı nam-averan-ı ferhengi-yi İran*. Tahran Encümen-iAsar yay, 1378 hş., c. 4, s. 150

Sezikli, U. (2007). *Abdülkadir Meragi ve Câmiu'l-elhân.* Doktora tezi, MÜ SBE

Sezikli, Ubeydullah (2015). "Doğu Müziğinin En Büyük Kuramcılarından Abdülkadir-i Meragi". *Doğudan Batıya Düşüncenin Serüveni.* Ed. B.Ali Çetinkaya, İstanbul İnsan yayınları, s. 271-295

Shiloah, Amnon (1979). *The Theory of Music in Arabic Writings: c. 900-1900*. Münih, s. 171-174

Solmaz, Gürsoy (2001). "Timur'un Seferleri". *Türkler*. Ankara Yeni Türkiye yay., c. VIII, s. 932-951 (540-553)

Sözer, Vural (1986). *Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi*,. İstanbul

Şahin, Mustafa (2014). "Mirza Şahruh'a Karşı Düzenlenen Suikast Girişimleri". *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Sy. 9: s. 1-15.

Şahin, Mustafa (2014). "Mirza Şahruh'un Oğlu Baysungur'un Sanat ve Sanatçılara Bakışı". *Tarih Okulu Dergisi*. sy. 18: s. 165-184

Şahin, Mustafa (2015). "Herat Bölgesinde Kıtlıklar, Doğal Afetler ve Salgın Hastalıklar". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. c. 8/ sy. 36, 2015, s. 380-390 (Herat'taki veba salgını ve Meragi'nin ölümü).

Şahin, Mustafa (2016). "Timurlular Döneminde Herat'ta Sivil Mimari". *Studies of The Ottoman Domain*. sy. 11: s. 78-96 (Herat'ta Bağ-ı Sefid ve Bağ-ı Zagan)

Şahin, Mustafa (2013). "Timurlular Döneminde Yetişen Ünlü Müzisyenler". *History Studies*. c.5/sy.2, 2013 (Halil İnalcık özel sayısı), s. 429-441 (Birçok hatalı bilgiyle birlikte Abdülkadir Meragi'nin, Timur'dan kaçıp Bağdat'a tekrar Ahmed Celayir'in yanına geldiği hatası tekrarlanıyor).

Şems-i Aydını Rumi (1410?-1482?) (Yazım yılı 1452-1480?). *Mecmua-i Güfte.* (Uslu. *Fatih Döneminde Musiki*. İstanbul Fetih Cemiyeti yay. 2007 içinde), Meragi'nin besteleri.

Şemseddin Sami (1894). *Kamusu'l-a'lâm*. İstanbul 1311/1894, c. IV, s. 3087 (Abdülkadir Meragi)

Şenduran, Münevver (2019). *Türk Musikisinde Kâr Formu ve Değişimi*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Meragi'ye atfedilen 11 kârın form analizi.

Şenduran, M.-Serda Oter (2019). "Meragi'ye atfedilen kârların form analizleri ve acem kârın restorasyonu". *Akademik Sanat*. Summer, s. 152-176

Tahmasbi, Tuğrul (2004). "Abdülkadir Meragi musikidan-ı bozork-i İran". *Hafız dergisi*. sy. 6, Şehriver 1383 hş., s. 15-18

Tak, Sabiha (2010). "Haydarname". *Ney Dergisi*. sy. 5, 2010, s. 38-47

Taki Hüseyni (2011). *Nağme-i Rud*. Tahran ts. (2011?)

Tarih çevirme kılavuzu online: www.ttk.gov.tr/genel/tarih-cevirme-kilavuzu.

Tekin, Demet (2020). *Makami'nin Edvarı*. Ed.Recep Uslu. Ankara Akademisyen yay.

Tekin, Gönül A. (1980). "Timur Devrine Ait İki Türkçe Şiir". *Harvard Ukrainian Studies*. Massachusets, III-IV/ sy. 2: s. 850- 867

Terbiyet, M. Ali (1935). "Abdülkadir Meragi". *Danişmendan-ı Azerbaycan*. Tebriz 1314 hş., s. 258-264

Terbiyet, Muhammed Ali (1935). "Kemalüddin Ebülfezail Hace Abdülkadir el-Hafız el-Meragi". *Armağan.* Dergi, c. XI: s. 785-796

Tetik-Işık, Seher- Recep Uslu (2013). *Müzik Bibliyografyası : Yabancı Yayınlar.* İstanbul Pan yay.

Tohumcu, Gonca Girgin (2006). *Müziği Yazmak*. İstanbul Nota yay., Meragi'nin müzik yazısı ve perdeleri.

Tombuloğlu, Tuba (2018). "Timurlularda Eğitim". *4.Uluslararası Çağdaş Eğitim Araştırmaları Kongresi, Tam Metin Bildiri Kitabı.* Ed. N.A.Dellal-Ö.Yıldız, Muğla Sıtkı Kocaman Üniv. Yay., s. 376-386

Toros, Halime (2011). *Asya'nın Kandilleri*. Ankara, s. 123-134

Tura, Yalçın (1985). "Türk Musikisi Formları Eski Formlar". *Kaynaklar*. sy. 4: s. 59-62. Meragi'nin kitaplarından aktarılan formlar.

Tülücü, Süleyman (1991). "Yılmaz Öztuna Abdülkaadir Merağı (Ankara 1988; kitap eleştirisi, tanıtım ve tenkidi)". *TDAY Belleten*. Ankara, s. 163-167

Uslu, Recep-N.Doğrusöz (2014). *Abdülbaki Nasır Dede'nin Müzik Yazısı Tahririye.* İstanbul İTÜ Vakfı yay.

Uslu, Recep (1996). *Herat Tarihi*. İstanbul (unprinted, Ircıca Ktp.sinde yazma)

Uslu, Recep (2007). *Mecmua-i Güfte: NO 3135*. İstanbul Çengi yay. (Meragi'nin 1422 yılında kaydedilmiş besteleri).

Uslu, Recep (2009). *Harizmi'nin Müzikbilimi*. İstanbul Özel yay.

Uslu, Recep (2014). "Abdülaziz". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Abd al-aziz is son of Abdulkadir Meragi online/çevrimiçi (er.tar.: 22.08.2014)

Uslu, Recep (2015a). *Selçuklu Topraklarında Müzik*. 1.bs.Konya Valiliği İl Kültür Md.yay.2010+CD; 2.bs. Konya Valiliği İl Kültür Md.yay.2015+CD

Uslu, Recep (2016). *Müzik Bibliyografyası -1: Music Bibliography Related to Turkey, Balkan, Middle East, Middle Asia, Northern Africa Focused on Turkish Music*. İstanbul Çengi yay. ISBN978-975-01583-6

Uslu, Recep (2016). *Müzik Bibliyografyası -2: Makaleler.* İstanbul Çengi yay.

Uslu, Recep (çev.)(2015). *Meragi'den II. Murad'a Müziğin Maksatları Makâsıdu'l-Elhân.* Ankara Atatürk Kültür Merkezi yay. Translated to Turkish.

Uslu, Recep (çev.)(2018). *Abdülkadir Meragi'nin Son Müzik Eseri: Zevâid-i Fevâid-i Aşere*. Ankara Atatürk Kültür Merkezi yay. Translated to Turkish.

Uslu, Recep (2000). "Necmeddin Kevkebî ve Derviş Ali Çengi'nin Musiki Risaleleri Üzerine". *Musiki Mecmuası*. Sy. 469: s. 61-66

Uslu, Recep (2000). "XV. Yüzyıl Türkçe Edvarlar". İÜ Ed. Fak. Tarih Dergisi. Sy. 36: s. 453

Uslu, Recep (2000). "Sultan II. Murad Devrinde Musiki". *Akademik Araştırmalar Dergisi*. sy. 4: s. 451-471

Uslu, Recep (2007). "Timurlular Ve Osmanlılar Arasında İki Müzisyenin Yolculuğu Şemseddin Rumi Ve Abdülaziz Abdülkadirzade". *600. Ölüm Yıldönümünde Emir Timur ve Mirası Uluslararası Sempozyumu*. İstanbul Mimar Sinan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi yay., s. 307-311 (Mimar Sinan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, 26-27 Mayıs 2006'da sunulan bildiri).

Uslu, Recep (2010). "Amel, XV. Yüzyıl Formu ve Usulü, Abdülkadir Meragi'nin Türkçe Ameli". *Musikişinas*. sy. 11: s. 177-206; Ayrıca bk.Baharlı.

Uslu, Recep (2012). "Literatürde Horasan Terimleri ve Horasan Müziği". İ. Aydın Yüksel'e Armağan. İstanbul Fetih Cemiyeti yay.

Uslu, Recep (2014). "Müzik Teorisyeni Abdülkadir Meragi". *Yeni Türkiye*. sy. 57: s. 395-418

Uslu, Recep (2015b). "Kronoloji: Meragi ve Meragizadeler". *Meragi'den II. Murad'a Müziğin Maksatları*: *Makasıdu'l-elhân*. Ankara Atatürk Kültür Merkezi yay., s. 7-30

Uslu, Recep (2015). "Ünlü Müzisyen Abdülkadir Meragi Hakkında Yeni Bulgular/ New Findings About Famous Musician Abdülkadir Meragi". *Rast Müzikoloji*. c.3/ sy. 1: s. 32-41.

Uslu, Recep (06.Nisan.2015). "Yüz yıldır aranan Meragi'nin Müzikler Hazinesi (Kenz-ül Elhan) adlı eseri bulundu mu?/ Has Meragi's work called Music Treasure (Kanz al-Elhan), which has been sought for a hundred years, been found?". *Musikidergisi.com*. 06 Nisan 2015. Online, er.tar.06.11.2021.

Uslu, Recep (23.Mart.2016). "Müzikoloji ve Meragi'nin Besteleri". *musikidergisi.com*, 23.Mart.2016. Online, Er.tar. 23.Mart.2016.

Uslu, Recep (13.Eylül.2017). "Müzikoloji ve Makasıd'ın Kaç Nüshası Vardı?". *musikidergisi.com*, 13.Eylül.2017. Online, Er.tar. 13.Eylül.2017.

Uslu, Recep (2017). "Nevbet-i Müretteb/ The History of Navbat–e Murattab". *Tidsad: Türk İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. sy. 15: s. 176-204

Uslu, Recep (2017). "Sistemci Müzik Teorisyeni Abdülkadir Meragi ve Müzik Biliminde Makasıd Felsefesi (Bildiri özeti)". *III. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Sempozyumu 10-11 Kasım 2017.* Ed. R. Karapınar vdğr., Ankara Gece kitaplığı yay., s. 176;

Kitap bölümü tam makale: *Current Academic Studies in Fine Arts-2018.* Ed. M. Yılmaz, Ankara Gece Kitaplığı yay. 2018, pp. 115-123

Uslu, Recep (16.Kasım.2018). "Müzikoloji ve Abdülkadir Meragi'nin Hayaletleri". *musikidergisi.com.* 16.Kasım.2018. Online, Er.tar. 16.Kasım.2018.

Uslu, Recep (21.Mart.2019). "Müzikolojide Dürretüt-tac, O eseri Şirazi Yazmadı, Meragi öyle diyor". *musikidergisi.com*, 21.Mart.2019. Online, Er.tar. 21.Mart.2019.

Uslu, Recep (2019). "Meragi'nin Makasıdül-elhan Versiyonları". *Yegah Musiki dergisi*. 2/1: s. 1-20

Uslu, Recep (2019). "The Makasid Al-Alhan Versions Of Meragi". *Yegah Musiki dergisi*. 2/1: s. 21-40 (English)

Uslu, Recep (28.Haziran.2019). "Müzikoloji ve Altı Parmakla Mucib Problemi (Meragi)". *musikidergisi.com*. 28.Haziran.2019. Online, Er.tar. 28.Haziran.2019.

Uslu, Recep (01.Nisan.2019). "Müzikoloji ve Meragi'nin Mavi Boncuğu/ Meragi's blue bead". *musikidergisi.com*. 01.Nisan.2019. Online, Er.tar. 01.Nisan.2019.

Uslu, Recep (06.Eylül.2020). "Müzikoloji: Meragi'nin Zübdetü'l-edvar'ı yayınlandı/ Meragi's Zubdat al-advar'ı published". *musikidergisi.com*. 06.Eylül.2020. Online, Er.tar. 06.Eylül.2020

Uslu, Recep (02.Haziran.2020). "Müzikoloji: Meragi Nesimi'den ilham Aldı mı?". *musikidergisi.com*. 02.Haziran.2020. Online, Er.tar. 02.Haziran.2020

Uslu, Recep (13.Nisan.2020). "Müzikoloji: Meragi'nin *Cami*'si ve Babek Khazrai Edisyonu". *musikidergisi.com*. Online, Er.tar. 13.Nisan.2020

Uslu, Recep (06.Nisan.2020). "Müzikoloji: Müzik Sosyolojisi ve Meragi". *musikidergisi.com*. 06.Nisan.2020. Online, Er.tar. 06.Nisan.2020.

Uslu, Recep (25.Nisan.2020). "Müzik tarihi Sitemciler Kronolojisi: Music History of the Middle East 2". https://www.youtube.com/watch?v=5iHqIbtbdfU&t=405s. 25.Nisan.2020, 15:21 dk.

Uslu, Recep (11.Aralık.2020). "Sistemci Abdülkadir Meragi 1406 tarihli arzuhali kime yazdı?/ To whom did the systemist Abdulkadir Meragi write the verse petition dated 1406". https://www.youtube.com/watch?v=WovWRGpL6bQ&t=31s. Online 11 Aralık 2020, 5:13 dk.

Uslu, Recep (14.Kasım.2020). "Sistemci Abdülkadir Meragi'nin hayatı En son bulgularla (Part I)". https://www.youtube.com/watch?v=TnRGovD-iX0&t=28s; Online 14 Kasım 2020, 08:31 dk.; Part II: Sistemci Abdülkadir Meragi nin eserleri son bulgu ve gelişmelerle". https://www.youtube.com/watch?v=V8woBKBw4MY&t=369s. Online 15 Kasım.2020, 8:27 dk.

Uslu, Recep (2021). "Rauf Yekta Koleksiyonu Meragi'nin Makasıd'ı, Hangi Versiyondur? İki Makasıdu'l-Elhan'ın Karşılaştırması/ Meragi's Makasıd in the Rauf Yekta Collection, Which Version Is It? Comparison

Of Two Makasıdu'l-Elhan". *International Journal Of Social, Humanities And Administrative Sciences*. 7/44, s.1643-1652

Uslu, Recep (2021). "Abdülkadir Meragi Etkisinde Yeni Bir Müzik Tarihi Kaynağı: Tavzihu'l-Elhan (: Müziğin Açıklaması)/ A New Sources of Music History Within The Effect of Abdulkaidr Meragi: Tavzih Al-Alhan". *International Journal Of Social, Humanities And Administrative Sciences*. 7/44, 2021, pp.2046-2053.

Uslu, Recep (08.Şubat.2021). "Meragi Niçin 24 şube dedi, Hurufilikten etkilendi mi". *musikidergisi.com*. 08.Şubat.2021. Online, Er.tar. 08.Şubat.2021

Uslu, Recep (25.Nisan.2021). Müzik Tarihi Sistemciler Kronolojisi / Music History of the Middle East 2 (: https://www.youtube.com/watch?v=5iHqIbtbdfU&t=59s). Online 25 Nisan 2021, 15:21 dk.

Uslu, Recep (11.Mayıs.2021). "Klasik Türk Musikisi Döneminde Meragi bestelerinden hangileri biliniyordu?". https://www.youtu.be.com/watch?v=ZFImJX938Nw&t=134s. Online 11 Mayıs 2021, 10:34 dk.

Uslu, Recep (28.Mayıs.2021). "Abdülkadir Meragi'nin Devrişahi ikası ve Cüneyd-i Bağdadi ilahisi nasıl bir araya geldi?. How Maragi's Devrişahi ika and Cunayd-i Baghdadi's hymn came together?". https://www.youtu.be.com/watch?v=1E6vgC1IX7I. Online 28 Mayıs 2021, 10:56 dk.

Uslu, Recep (16.Ocak.2021). "Sistemci Abdülkadir Meragi'nin eşleri ve çocuklarına ne oldu?". https://www.youtu.be.com/watch?v=QXdS4J72AjQ&t=96s; Online 16 Ocak 2021, 8:07 dk.

Uslu, Recep (30.April.2022). "New Findings About Abdülaziz Meragizade And The Musical Gift Shahishube Maqam To Sultan Mehmed II", *Joshas: Journal Of Social, Humanities And Administrative Sciences*, sy.51, 30 April 2022, pp.466-472.

Uslu, Recep (Haziran.2022). "Meragi'nin 24 şubesi ne kadar özgün? Destinasyon imajının müzikolojik sorgulaması". *Tidsad: Türk İslam Kültürü Araştırmalar Dergisi*. Haziran 2022.

Uslu, Recep (2022). "Abdülkadir Meragi'nin Ben Anlatısı: Sinname Tercümeleri, Eleştirisi Ve Yazım Yılı Problemi". Osmanlı Literatüründe Ben-Anlatıları Sempozyum 15-17 Haziran 2022, Sunum tarihi: 17 Haziran 2022, yer İstanbul Medeniyet Üniversitesi Güney Kampüs, C Blok, saat: 15:45.

Uslu, Recep (2022). "Merâgî'nin Savt Hamdele'si Ve Ses Anlamlı Kelimelerin Müzik Terimine Dönüşmesi: Savt, Nağme, Âvâze". Türk Edebiyatında Ses (ed. Emine Naskali Ersoy). İstanbul Kitabevi yayınlanacak.

Uslu, Recep. "MECMÛ'A-İ GÜFTE (Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Emiri Koleksiyonu, Manzum 759/1)". Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü, http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/mecmu-a-i-gufte-millet-yaz-

ma-eser-kutuphanesi-ali-emiri-koleksiyonu-manzum-759-1. [Erişim Tarihi: 21 Haziran 2022].

Usta, Emine Şeyma (2008). *Külli Külliyatı Şems-i Rumi*, İstanbul Maltepe Üniv yay. (Derviş Mehmed, *Külliyat* veya Şems-i Rumi'nin güfte mecmuasının kısmen Türkçe'ye çevirisi).

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı (1977). "Osmanlılar zamanında Saraylarda Musıki hayatı". *Belleten*. 41/sy. 161: s. 78-114

Üngör, E.Ruhi (2004). "Türklerde Çalgılar". *Uluslararası Tarihte Anadolu Müziği ve Çalgıları Sempozyumu.* Ankara Kültür Bakanlığı yay. s. 38-39 (Meragi'de çalgılar listesi)

Ürekli, Muzaffer (1993). "Celayirliler". *TDV* İslam Ansiklopedisi. C. VII, s. 264

Velayeti, Ali Ekber (2018). *Abdülkadir Meragi*. Tahran Aferinendegan-ı Ferheng ve Temeddün-i İslam ve İran, ts. (2018?), 108 s.

Yener, Faruk (1987). *Müzikte Kim Kimdir*. İstanbul Akbank yay.

Yenigün, Hayri (1957). "Abdülkadir Merağı". *Yeni Musiki Mecmuası*. Sy. 10 (18-20, 1.6-1.8.1957): s. 103

Yenigün, Hayri (1955). "Abdülkadir Merağı". *Türk Yurdu*. sy. 250: s. 367-373

Yeşil, Mustafa (1967). "Türk Musıkisi için Bir Bibliyografya denemesi". *Musiki Mecmuasi*. 18/ sy. 221: s.

136-139; *Musiki Mecmuasi*, 18 (sy. 222), 1966, s. 168-170; 18 (sy. 223), 1966, s. 209-211; İleri Musiki *Mecmuası*, 19 (sy. 226), 1967, s. 22-23; 19 (sy. 227), 1967, s. 22-23; 19 (sy. 227), 1967, s. 18-19; İleri Musiki Mecmuası, 19 (sy. 228), 1967, s. 14; İleri Musiki Mecmuası, 19 (sy. 230), 1968, s. 19-22

Yıldız, Osman (2018). "Amel Formu ve Abdülkadir Meragi'nin Anonim Bir Mecmuadaki Amel Besteleri". *Abant İzzet Baysal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. C. VI/ sy. 11: s. 183-189

Yücel, Haluk (2019). "XV.Yüzyılda Yazılan Musiki Eserleri ve 12 Makam". *Müzik Kültürüne Dair Çeşitli Görüşler –II*. Ed. H. Yücel-S.T. Oter, Konya Eğitim yay. 2019, s. 7-26.

Wright, Owen (1994). "Abd al-Qadir al-Maraghi and Ali B. Muhammad Binai: Two Fifteenth Century Examples of Notation Part 1". *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*. London c. 57/3: s. 475-515; Part 2: c. 58/1, London 1995, s. 17-39

Wright, Owen (1978). *The Modal System of Arab and Persian Music*. London Oxford University Press.

INDEX

A

Abdurrahman Cami 73, 131

Abdurrahman Meragizade 81, 87

Abdülaziz 11, 69, 74, 75, 76, 78, 85, 87, 96, 127, 131, 143, 159, 160, 165

Abdülbaki Nasır Dede 97, 133, 159

Abdülhay Hace 54

Abdülkadir Gaybi 70

Acemler 122

Ahmedi 60

Ahmed Yesevi 58

Alaüddevle Mirza 71, 75

Ali Şehit Mutahhari nüshası 101

Altınorda 54, 55

Ankara savaşı 60

Arpa Han 46

Aydınoğulları 65

B

Babur Mirza 76

Bağ-ı Sefid 75, 156

Basra 12, 33, 52, 87

Baysungur 64, 66, 69, 71, 72, 75, 76, 82, 88, 90, 95, 146, 156

Behmeni 89

Behramşah 46

Bursa 10, 18, 22, 26, 31, 59, 60, 68, 74, 85, 107

C

Cafer Tebrizi 75

Celaleddin Çelebi nüshası 97

Celayirliler 45, 54, 166

Cemşid u Hurşid 46

Clavijo 19, 20, 62, 63, 134

Çağatay Türkçesi 74

Çengname 65

D

Derviş Muhammed Rıza 124

Devlethane Bağı 53

Devriadl 121

Devrişahi 121, 164

Dilşad 46

Diyarbakır 57

Durretü't-tac 62

E

Edirne 26, 27, 31, 33, 68, 74, 75, 76, 78, 83, 85, 87, 96, 147

Edvar-ı Musiki 103

Emir Süleyman Çelebi 60

Erdebil 52, 87

Erdebilliler 119

F

Farabi 112

Fasih-i Hafi 49

Ferzend-i Abdurrahman 90, 145

Fethullah Şirvani 85, 97, 101

Fevaid-i Aşere 29, 150

G

Germiyanlılar 65

Gevherşad 81, 82

Gıyaseddin 17, 45, 46, 58, 75

Gıyaseddin Cemşid Kaşani 75

Gürcistan 59, 60, 61

H

Hace Abdülali Meragizade 98

Hace Rıdvanşah 47, 52, 71

Hafız Post 122, 138, 139

Hafız Şirazi 48, 49, 55, 123

Hakim Sufi 112

Halil b. Miranşah 63

Hanzade 59

Harizmi 112, 159

Hasan-ı Bozorg 46

Haydariler 119

Haydarname 82, 119, 123, 157

Herat 1, 2, 3, 4, 5, 6, 2, 15, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 37, 39, 42, 53, 55, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 86, 87, 89, 90, 91, 93, 95, 96, 99, 100, 107, 119, 126, 127, 131, 156, 159

Herat Medresesi 67

Herat Musiki Ekolü 75, 126, 127

Herat Nizamiye Medresesi 73

Herat Sistemciler Ekolü 6, 87, 126

Hızır b. Abdullah 122, 140

Hindistan 58, 59, 63, 140

Huleys b. Ahvas 112

Hüseyin Baykara 75, 131

I-İ

Irak-ı Acem 53, 54

İbn Arabşah 60, 63, 68, 151

İbn Gaybi 45, 46, 95, 107, 137, 145

İbn Haldun 59

İbn Sina 119

İmam Ali Rıza Türbesi 5, 82

İskender Bey 80, 83

İtalya 60

K

Kadızade Rumi 68, 73, 85

Kalender 60, 61

Kan-i Gül Bağı 58

Kantemiroğlu 122, 123, 153

Kanuni Sultan Süleyman 87, 107

Karabağ 59, 61

Karamanlılar 60

Karamanoğlu Mehmet 78

Karamanoğulları 65

Kara Yusuf 67

Kars 55

Katip Çelebi 89, 102, 141

Kenzü'l-elhan 89, 90

Kerbela 21, 56, 66

Kırım 68

Kitab-ı Edvar 62, 106, 140, 144

Kitab-ı Lahniyye 64, 75, 146

Koca Osman 122

Koturkent 59

Kumriyye 121

Kutbuddin Haydar 83

Kutbuddin Nayi 61

Kübreviler 119

M

Mahmud Meragizade 33, 34, 87, 96, 98, 107, 111

Makami 106, 133, 144, 158

Makasıd Felsefesi 161

Mardin 57

Mecalis 91

Mecelle fi'l-musiki 85

Mehmet Çelebi 68

Mehmet Ladiki 85

Mesud Hocendi 59, 118

Meşhed 71, 82, 83, 87, 93, 119, 133, 146

Mevlana 51, 59, 71, 97, 118

Mevleviler 118

Miranşah 56, 58, 59, 60, 62, 63, 65, 66

Muhammed Kuhki 61

Muhammed Mirza 17, 21, 58, 63, 65, 66

Mübarek Şah Şüca 49

Mücevherli Hırka 63

N

Nakşıcihan Bağı 58

Nakşibendiler 119

Nasrullah Kaani 61

Naytanbur 115

Nekavatü'l-edvar 87

Nizameddin Abdurrahim 58, 64, 87

Nizami Gencevi 47

Nureddin Abdurrahman 57, 64, 87

O

Osmanlılar 59, 65, 69, 135, 160, 166

Otrar 63

Ömer Şah 51

R

Rauf Yekta Nüshası 147

Rudhane-i Dicle 54

Ruhbani 89, 154

Ruy Gonzales 19, 62, 134

S-Ş

Sadeddin Teftazani 55, 109

Sadreddin Musa 52

Safiyyüddin Urmevi 52, 86

Selman Saveci 46, 47, 48, 49, 50, 51, 60, 66, 141

Semerkant 5, 42, 50, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 72, 73, 75, 79, 81, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 96, 109, 138

Semerkant Rasathanesi 67

Seyyid Şerif Cürcani 47, 49, 57, 60, 61, 68, 69, 109, 119

Sinname 7, 28, 29, 34, 45, 48, 54, 56, 57, 63, 66, 68, 80, 84, 99, 101, 142, 149, 152

Sultan Ahmed 52, 53, 54, 55, 56, 57, 59, 67, 81, 108, 110, 143

Sultan Bayezid 50, 81, 108, 109

Sultan Berkuk 56

Sultan Ebu Said Han 46

Sultan Hüseyin 48, 50, 51, 52, 53, 81, 109

Sultaniye 18, 57

Sultan Murad II. 26

Sultan Üveys 45, 46, 47, 48, 49, 56, 80, 100, 109

Sühreverdi 71

Sühreverdiler 119

Şahrud 112, 113

Şahruh 57, 62, 65, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 73, 78, 80, 81, 82, 83, 84, 88, 89, 90, 95, 96, 100, 110, 112, 115, 116, 117, 119, 134, 142, 145, 146, 147, 152, 156

Şam 59, 60

Şemseddin Rumi 73, 160

Şems-i Münşi 47

Şerefiyye 51, 52

Şerh-i Mübarekşah 49

Şeyh Ali 50, 53, 81, 108, 109

Şiraz 48, 50, 54, 55, 56, 57, 68, 69, 84, 87, 99

Şirvani nüshası 97

T

Taşkent 63

Tavzih 89, 164

Tebriz 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 59, 60, 61, 65, 66, 67, 68, 73, 76, 86, 158

Terci' Yöntemi 118

Timur 3, 5, 2, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 35, 38, 42, 50, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 68, 81, 87, 107, 108, 109, 119, 120, 132, 134, 150, 151, 156, 157, 158, 160

Toktamış 54, 55

U

Ucan 14, 53

Uluğ Bey 63, 67, 69, 71, 79, 80, 132

Uluğbey Mirza 57

Umur Bey 60

V

Vamık ve Azra 47

Van 15, 55

Veba salgını 84

Y

Yatuğan 116

Yavuz Sultan Selim 87, 107, 144

Yıldırım Bayezid 60

Z

Zevaid-i Fevaid-i Aşere 150

Zeyneddin Hafi 71, 80, 119

Zübdetü'l-edvar 81, 103, 105, 162

The Timeline of ABDULKADIR MERAGI

This book is the first detailed chronological biography of Abdulkadir Meragi. You will find a lot of new information in it. You will be shocked when you get to know him. He was truly an important musician and systemist theorist in the history of world music and Turkish music and Persian music in the middle ages.

Prof.Recep Uslu,

He is music historian working with the discipline of musicology. He has many books on this subject. By researching Meragi since 2000, he managed to write this book and to identify the books of Meragi who wrote for both Timurid Shah Rukh and Ottoman Murad II.